

**Міністерство аграрної політики України
Миколаївський державний аграрний університет**

Обліково-фінансовий факультет

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

***Причорноморської регіональної
науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу
(13-15 квітня 2010 р.)***

Зареєстровано в УкрІНТЕІ,
посвідчення № 95
від 10.03.2010 р.

Миколаїв-2010

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕКЦІЯ: «УКРАЇНОЗНАВСТВО»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В РАМКАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Михайлюк В.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

Сучасні умови реформування вищої школи в Україні на основі Болонської конвенції суттєво змінюють усю систему вищої освіти.

Важливим напрямом діяльності вищої школи є підвищення ролі самостійної навчальної роботи студентів, покращення планування її й організації, посилення контролю і допомоги студентам з боку викладача.

Самостійна робота інтегрує в одне ціле навчальну, наукову, практичну роботу студента. Тому завдання вищої школи – навчити його володіти широким колом самостійної роботи, оскільки вони забезпечать можливість фахівцям протягом життя поповнювати, поглиблювати професійні знання і вміння.

Ефективність організації самостійної роботи, як і навчального процесу в цілому значною мірою залежить від ставлення студентів до навчального предмета. Воно формується під впливом таких чинників:

- світоглядне значення предмета (наскільки він допомагає зрозуміти закони розвитку природи та суспільства);
- пізнавальне значення предмета (наскільки він розширює кругозір, дає цікаві, потрібні знання);
- суспільне значення предмета, його роль у науковому, суспільному, культурному, економічному житті країни;
- практичне значення предмета для студента (зв'язок з обраною професією, можливість оволодіння корисними вміннями та навичками);
- легкість засвоєння студентом даного предмета;
- належний рівень викладання предмета (у тому числі – української мови).

Із названих мотивів для студентів найбільш значимими є практичні мотиви (зв'язок із професією, можливість отримати корисні вміння і навички).

Основою для самостійної роботи студента є науково-теоретичний курс, комплекс отриманих знань.

Виконуючи будь-яку самостійну роботу, студент не тільки виробляє певний стереотип навчальної, трудової діяльності, а й учитися творчо користуватися здобутими знаннями, вміннями і навичками.

Основна роль в організації самостійної роботи студентів як різновиду пізнавальної діяльності належить викладачеві, який створює інформаційно-методичне забезпечення, складає план-графік самостійної роботи з навчального предмета.

Засвоєння студентами структури самостійної роботи відбувається з викладачем, який допомагає їм орієнтуватися в матеріалах наукових джерел, брати участь у визначенні мети конкретної самостійної роботи.

Активізація самостійної роботи вимагає значного розширення і поглиблення індивідуальної роботи викладача зі студентами. Шляхи активізації самостійної роботи можна об'єднати в такі напрями:

- вироблення чіткої методики відповідно до контингенту студентів;
- програмування відповідно до методики чіткої реалізації її;
- забезпечення пізнавальної діяльності необхідними технічними засобами, методичними матеріалами, літературою тощо.

За класифікацією методів самоосвітньої діяльності залежно від джерела засвоєння та відтворення інформації такі групи методів:

- методи самостійної навчальної діяльності: конспектування, складання плану, тез, анотацій на книги, статті; рецензування статей, складання рефератів, звітів, доповідей;

- методи практичної самоосвітньої діяльності: виконання практичних завдань; підготовка діалогів, рольових, ділових ігор тощо.

Під час проведення навчальних занять з української мови (за професійним спрямуванням) основною метою є націлення студентів на вибір і самостійне розроблення оптимальних та ефективних форм засвоєння необхідних знань.

Метами та засобами психолого-педагогічної підтримки діяльності студентів у їхній самостійній роботі є: актуалізація, проб лематизація, інтрига, заохочення, створення наочно-образних уявлень, навчально-пізнавальна гра, створення ситуації успіху, проблемної ситуації, формування пізнавального інтересу, поштовх до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань тощо.

Самостійна робота передбачає виконання цілої низки завдань. Козаков В.А. ці завдання поділяє на дві групи:

- завдання-дії, в яких предмет дії пропонує викладач: вправи, запитання, задачі;

- завдання-продукти, де предмет дії студента подається через продукт його діяльності: мова (усна відповідь), текст (письмова відповідь), реферат, доповідь, звіт тощо.

Правильна організація самостійної роботи забезпечує активну діяльність кожного студента, диференціює завдання.

Засвоєння студентами структури самостійної роботи відбувається завдяки співпраці з викладачем, який допомагає орієнтуватися їм у матеріалах наукових джерел; у потоці фахової інформації.

Для забезпечення самостійної роботи викладачі повинні мати:

- методичні рекомендації для організації позааудиторної самостійної роботи студентів;

- методичні розробки з усіх тем, курсів;

- розроблені контрольні запитання для самоперевірки; тестові завдання.

Отже, самостійна робота студентів є обов'язковою складовою навчального процесу. Найбільш вагомим результатом цього виду діяльності є підвищення рівня знань студентів, поліпшення їх професійної підготовки, вміння самостійно мислити та приймати рішення.

Література:

1. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої школи : Курс лекцій: модульне навчання / *А.М. Алексюк.* – К. : Вища школа, 1998. – 254 с.
2. *Козаков В.А.* Самостоятельная работа студентов и её информационно-методическое обеспечение : Учебное пособие / *В.А. Козаков.* – К.: Высш. шк., 1980. – 312 с.
3. *Сидорчук Я.Г.* Деякі шляхи удосконалення організації самостійної діяльності майбутніх учителів у сучасних умовах / *Я.Г. Сидорчук* // Проблеми освіти. – 2004. – № 12. – С. 117-126

ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Кравченко Т.П., кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

У ХХІ ст. мовна фахова підготовка економістів набуває великого значення в контексті тих завдань, що стоять перед освітянами. Упровадження української мови в систему вищої світи, зростання ролі її як мови науки створює умови для досконалого опанування не тільки її граматичних, стильових особливостей, але й системи нової економічної термінології.

Нині економіка України зазнає кардинальних змін: відбувається перехід від адміністративно-планових методів управління до ринкових, лібералізація цін, приватизація великих підприємств, земельна реформа, налагоджується вільна внутрішня і зовнішня торгівля, створюється ринок цінних паперів. Ці позамовні процеси стали причиною зрушень в економічній термінології, спричинили хитання і нестабільність у вживанні термінів та ускладнили взаємодію її галузевих терміносистем.

Усе це породжує певні труднощі для студентів-економістів в опануванні мови науки. Подолання цих труднощів залежить від формування розуміння, що внутрішня структура і зв'язки економічної термінології ізоморфні структурі й організації логічних зв'язків між економічними явищами та реаліями.

Вивчаючи мову науки, студент має чітко усвідомлювати всю глибину і взаємопроникливість економічних явищ та процесів. Науку, що дає всебічне уявлення про закономірності розвитку господарського життя суспільства, називають економічною теорією. Вона охоплює три напрямки дослідження: політекономію, макроекономіку та мікроекономіку.

У наукових економічних джерелах фахівці виділяють функціональні, або спеціальні, науки: фінанси, кредит, прогнозування, банківську й бухгалтерську справи, маркетинг [2, 8-11; 1, 33-34]. Відповідно до теорії номінації й терміни, які позначають ці наукові поняття, входять до спеціальних економічних термінологій. Галузі економіки мають свій категорійний апарат, у якому спільні економічні поняття поєднуються зі специфічними, а також послуговуються загальними економічними та власними термінами, що в сукупності утворюють певну галузеву термінологію. Спеціальні науки та галузі економіки залежать від ринкового механізму, який породив нові реалії та поняття, що спричинили становлення ринкової термінології.

Зважаючи на зазначені вище позамовні чинники, студент повинен навчитися вичленовувати в економічній термінологічній мережі такі рівні:

1. Загальнонаукова термінологія.
2. Загальноекономічна термінологія.
3. Спеціальна термінологія.
4. Галузева термінологія.

Глибинне розуміння неоднорідності української економічної термінології, складності її поняттєвої системи, множинності джерел її поповнення – дасть змогу студенту встановити зв'язок між економічними науками, які він вивчає, та їхнім мовним забезпеченням. Сформує у свідомості майбутнього фахівця-економіста поняття **економічної термінології** як сукупності термінів, співвіднесеної з найважливішою сферою суспільного життя, у якій відбувається виробництво, обмін, розподіл і споживання продуктів людської діяльності, та пов'язаної на поняттєвому, лексико-семантичному, словотвірному й граматичному рівнях.

Такий підхід сприятиме інтеграції економічних і філологічних знань студентів, формуванню їхнього наукового мислення та збагаченню термінологічного словникового запасу.

Література:

1. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Галкін Ю.І. Основи економічних знань: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1998. – 544 с.
2. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Г.Н.Климко, В.П. Нестеренко, Л.О. Каніщенко та ін. / За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. – К.: Вища шк. – Знання, 1997. – 743 с.

КАТЕГОРІЯ СПОСОБУ ДІЄСЛІВ: СПЕЦИФІКА ВИРАЖЕННЯ

Шарата Н.Г., доцент кафедри українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

Сучасний етап розвитку граматичної теорії вирізняє поглиблений функціональний підхід до тлумачення мовних явищ у поєднанні з антропоцентризмом лінгвістичних студій. Сьогодні дослідники цікавляться механізмами їх витворення в тісному зв'язку із з'ясуванням активної ролі у

процесі мовної комунікації її учасників – мовця, і слухача. Цей підхід дозволяє по-іншому розглянути окремі фрагменти граматичного ладу мови та трактувати їхнє комунікативне призначення, а відтак і статус у граматичній системі мови. Саме такими компонентами є засоби, які використовують для позначення ситуації мовної комунікації (встановлення, підтримування та регулювання контакту між особами, що спілкуються). Названі одиниці структури мови здавна перебували у полі зору вчених-мовознавців.

У традиційній граматиці категорію способу кваліфікують як самостійну тричленну дієслівну категорію, що об'єднує грамеми дійсного, умовного та наказового способу. Підставою для її виділення служить відношення дії, процесу чи стану до дійсності з погляду мовця, що визначається як реальність/ірреальність дії, процесу або стану. Значення реальної дії чи реального стану або процесу передає дійсний спосіб, виразниками нереальної дії та нереального процесу чи стану є наказовий і умовний спосіб [2; с. 418].

Отже, категорія способу складається з трьох граем – грамема дійсного, грамема умовного і грамема наказового способу, які розрізняються між собою лише граматичним значенням, зберігаючи спільність лексичного. Тому категорія способу є категорією словозмінною, а не словотвірною.

У сучасному українському мовознавстві переглянуто традиційну концепцію категорії способу, у результаті чого вмотивовано безпідставність виділення дійсного способу, бо воно породило парадоксальне співвідношення категорій, суть якого полягала в тому, що категорія часу, яка так само виражає реальні з погляду мовця дії, процеси та реальні стани, водночас є самостійною граматичною категорією, що реалізується в грамемах теперішнього, минулого та майбутнього часу, і не самостійною, бо входить до складу категорій способу, збігаючись із грамемою дійсного способу [1; с. 95].

Дійсний спосіб означає реальність дії теперішньому, і минулому часі. Дійсний спосіб не має специфічних морфологічних засобів свого вираження. Морфологічний показник дійсний способу суміщений з морфами часу і особи. Реалізується дійсний спосіб дієслів у формах теперішнього, минулого і майбутнього часу.

Умовний спосіб означає діє, передбачувану, можливу, бажану, але не реальну, тобто не таку, що обов'язково відбудеться. Умовний спосіб називає дію, якої не було, немає й не буде в реальній дійсності, тобто ірреальну. Вона могла б бути за певних умов. Тому дієслова в формі умовного способу не мають категорії часу і категорії особи. Наприклад, можливість, бажання, передбачення.

Значення умовного способу в сучасній мові виражається аналітичною формою, яка утворюється з форм минулого часу і елемента би (б): знайшла б. якщо грамему умовного способу розглядати як граматичну словозмінну категорію, то елемент би (б) слід вважати не часткою, а флексією, точніше частиною флексії. Функцію другої частини флексії виконує закінчення форми минулого часу: знайшла б – флексія – ла+б. проте, на відміну від повноцінної флексії, елемент би (б) в дієсловах умовного способу не має

постійно зафіксованого місця і тому він може знаходитися і після дієслова, і перед ним, а також і перед іншими словами: я тобі сказав би, я тобі б сказав, я б тобі сказав.

Ця особливість не дозволяє однозначно назвати елемент би (б) флексією. Якщо є це не флексія, тоді грамему умовного способу треба було б вилучити з розряду граматичних категорій. Основний компонент грамеми умовного способу має лише форму минулого часу, а значення минулого часу не має, бо умовний спосіб виражає ірреальні відношення між дією і дійсністю, а дієслово минулого часу має і форму, і значення часу. Умовний спосіб не має також і категорії особи, але має категорію числа.

Наказовий спосіб означає дію імперативну, тобто таку, яка виражає волевиявлення мовця, спонукання слухача до дії у формі наказу, заклику, побажання, прохання, вимоги. Це ірреальна дія, якої не було і немає, але з погляду мовця має відбутися. Тому дієслова наказового способу не мають категорії часу, але означають дію, яка може відбутися лише після відповідного висловлювання.

Дієслова наказового способу мають форму 2,3-ї особи однини, 1, 2, 3-ї особи множини. Але морфологізованою формою наказового способу дієслів є 2-га особа однини і множини, бо до дії спонукається слухач або слухачі.

Форми наказового способу утворюються від основ теперішнього часу за допомогою закінчень, оскільки категорія способу є категорією словозмінною.

Категорія способу дієслів має синтетичні і аналітичні форми:

- грамема дійсного способу має здебільшого синтетичні форми і лише грамема майбутнього часу може мати поряд із синтетичною формою ще й аналітичну;
- грамема умовного способу має лише аналітичну форму;
- грамема наказового способу має здебільшого синтетичну форму і лише в 3-й особі однини і множини вживається аналітична форма.

Література:

1. *Вихованець І.Р.* Частина мови в семантико-граматичному аспекті / *Іван Романович Вихованець* – К. : Наук. думка, 1988. – 256 с.
2. *Сучасна українська літературна мова* [за ред. А.П. Грищенка]. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Вища школа, 1997. – 493 с.

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Кунашенко О.В., асистент кафедри українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

Як показав аналіз дослідження щодо проблем розвитку культури спілкування, на сьогоднішній день найпоширенішим у практиці комунікативної підготовки майбутніх спеціалістів аграрного сектору є канал

зв'язку міжособистісних стосунків (комунікатор ↔ комунікант), пов'язаний як із вербальним кодуванням, так і декодуванням професійно-ділової інформації. При цьому особливий наголос робиться на оволодінні технікою спілкування.

Швидкий процес соціокультурної світової парадигми, обумовлений стрімким розвитком технологій, ставить все нові завдання перед вищою школою. У цьому контексті вищі аграрні навчальні заклади прагнуть формувати конкурентоспроможного фахівця-аграрника. Саме тому і залучаються новітні технології навчання, а навчально-виховний процес в цілому поступово входить у поле сучасної системи креативного навчання. Отже, щоб здійснювати процес становлення та розвитку культури спілкування, як однієї з найважливіших складових формування особистості конкурентоспроможного підприємця агропромислового комплексу, необхідно безпосередньо дослідити і проаналізувати шляхи та засоби її розвитку.

Перш за все звернемося до проблеми методологічного характеру. Як було зазначено у другому підрозділі, дослідники вважають рефлексивно-інноваційний підхід [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10] провідним фактором формування культури спілкування. У чому ж полягає його сутність і яких особливостей він набуває в контексті вищої аграрної освіти? На нашу думку, принципами рефлексивно-інноваційного підходу до підготовки фахівців-аграріїв є: глибинне осмислення, аналіз і переосмислення студентами свого емпіричного досвіду; їхнє настроювання на конструктивну асиміляцію досягнень світової культури, науки і практики у сфері аграрного сектору; концептуалізація і розвиток гуманістичних цінностей, які здійснюються у співтворчості викладача та студентів; проживання і рефлексія різних ситуацій професійного спілкування; виявлення обмежень старих способів вирішення організаційно-комунікативних проблем і формування нових комунікативних засобів; культивування рефлексивних здібностей у студентів і можливостей їх саморозвитку.

Як зазначалося вище, процеси реформування української економіки, послідовна інтеграція нашої країни у світове суспільство поставило ряд нових завдань та вимог перед сучасним спеціалістом аграрного сектору. Передусім, це поштовх до розвитку широкого співробітництва та партнерства на міжнародному ринку, що вимагає покращення рівня культурного спілкування у галузі агропромислового комплексу. Така тенденція зумовлює пошук все нових шляхів та методів у розвитку культури спілкування вітчизняного студента агропромислового сектору.

На нашу думку, для виявлення основних шляхів розвитку культури спілкування в аграрному університеті необхідно зосередити увагу на педагогічному, комунікативному та культурологічному підходах, які суттєво впливатимуть на формування культури спілкування студентів-аграріїв.

Першочергову увагу необхідно зосередити на педагогічному підході. У педагогічній діяльності слід враховувати насамперед той факт, що діяльність педагога завжди передбачає певне підпорядкування суб'єкта і об'єкта діяльності. Об'єкт – те, на що спрямована діяльність, як правило, виступає у вигляді матеріалу, що підлягає перебудуванню, зміненню. Тому об'єкт має

пасивну форму сприйняття, повністю залежної від суб'єкта, який виступає ініціатором процесу перетворення. Функції суб'єкта впливу, у нашому розумі, виконує викладач, від методів, форм проведення занять, від комунікативних здібностей якого залежатиме наскільки якісно можливо досягти мети у створенні культурного простору спілкування. Це дає привід вказати, що і на оволодіння технікою вербальних і невербальних умінь професійної взаємодії безпосередньо впливає особистість викладача. Тільки високопрофесійний викладач здатний доцільно використовувати рефлексивно-інноваційні методи і досягати педагогічної мети. Отже, можна сказати, що головна, стратегічна лінія педагога – формування культурної особистості студента.

Значну увагу слід приділяти необхідності переходу від традиційної до особистісно орієнтованої освіти, суть якої полягає в діалогічності, лояльно-творчому характері відносини викладача зі студентом, направленість на підтримку індивідуального розвитку особистості, виховання його як самостійного творчого суб'єкта. Комунікативність – професійна здатність педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, готовністю легко вступати в контакти, викликаючи позитивні емоції у співбесідника й відчувати задоволення від спілкування. Тому насамперед педагогові, як виразнику правильної, чіткої, точної, нормативно-логічної мови відведена важлива роль у вихованні засобів культури спілкування студентів.

У першу чергу слід наголосити на вмінні педагога налагоджувати контакт з аудиторією, що, за умови вмілого, грамотно і цікаво побудованого діалогу, що, у свою чергу, вимагає підбору техніки спілкування, сприятиме покращенню рівня як усвідомлення студентами того, що хоче донести викладач, так і підвищенню рівня культури спілкування слухача. На нашу думку, підхід до розуміння процесів контакту в педагогічному спілкуванні не передбачає виділення в ньому етапів у тому розумінні, як обґрунтовують це положення інші дослідники. Одночасно підкреслимо, що встановлення педагогічного контакту необхідно розглядати лише як першу фазу відповідного комунікативного вміння. Друга його фаза – управління педагогічним контактом. Тому, на нашу думку, комунікативні вміння насамперед педагога для якого вони становлять професійні якості виступають головними чинниками впливу на підвищення рівня культури спілкування студента. Культура педагогічного спілкування включає вміння говорити та слухати, виражати себе, сприймати і розуміти особистість іншої людини.

Важливого значення на шляху вдосконалення рівня культури спілкування, на нашу думку, набуває вміння його дбати не лише про сутність діяльності, а й про форму вираження своїх намірів, свого духовного потенціалу. У цьому напрямку слід детально зупинитися на володінні викладачем технікою педагогічного процесу, яка, у свою чергу, сприятиме гармонійні єдності внутрішнього змісту діяльності викладача і зовнішнього його вираження. Техніка педагогічної діяльності містить дві групи складових. Перша полягає у вмінні керувати педагогом своєю поведінкою: технікою володіння своїм організмом (міміка, пантоміміка), емоціями, настроєм для зняття зайвого психологічного напруження, опануванням

вміння соціальної перцепції (техніка керування увагою, уявою); техніка мовлення (керування диханням, дикцією, темпом мовлення). Друга група полягає у вмінні вплинути на особистість і колектив: техніка організації контакту, управління педагогічним спілкуванням. Поділяючи умовно ці дві групи на зовнішню та внутрішню техніки, на нашу думку, можна виокремити такі шляхи та засоби, які здатні вплинути на культуру спілкування в аграрному університеті.

Опанування внутрішньою технікою спілкування у педагогічній діяльності полягає, насамперед, у вмінні його володіти педагогічним оптимізмом, бути впевненим у собі, позбавившись страху перед студентами, вміння знімати зайве емоційне напруження, виявляти цілеспрямованість у діяльності, рішучість, самовладання. Для викладача необхідною умовою для контролю над педагогічним спілкуванням треба навчитися грати. Так, наприклад, доброзичливий вигляд обличчя потрібен не лише для того, щоб настроїти на позитивні емоції у слухачів, він збуджує центри позитивних емоцій і створює хороший настрій. У напрямку вдосконалення внутрішньої техніки педагогічної діяльності певне місце належить і гумору, який здатен справляти позитивний вплив на студентів і тим самим полегшувати процес спілкування, направляючи його у тому напрямку, який поставлений за мету педагогом.

Значною перешкодою у педагогічному процесі і, насамперед, його складової – процесі мовлення є невміння контролю власного фізичного, емоційного стану. З емоційним станом пов'язане насамперед дихання, тому контроль і регуляція його є необхідними умовами для чіткого, гармонійного, унормованого мовлення. Психосоматичні реакції [8, 120] покладені в основу таких прийомів, як зміна темпу мовлення та рухів, що здатні зняти емоційне напруження і полегшити протікання мовного процесу.

На нашу думку, важливим засобом керування педагогічним спілкуванням, яке здатне активно впливати на розвиток культури спілкування вихованців є володіння елементами зовнішньої техніки, так званими, вербальними та невербальними засобами впливу. За допомогою цих засобів, педагог здатен виявляти свої наміри через мовлення, які розуміють студенти. Основними вимогами до жестів під час спілкування педагога повинні бути: невимушеність, стриманість і доцільність. Варто враховувати, що жести, як і інші рухи корпусу, найчастіше випереджають хід висловлюваної думки, а не йдуть за нею. Для того, щоб спілкування було активним, слід мати відкриту позу: не схрещувати руки, стояти обличчям до аудиторії, зменшити дистанцію, що створює ефект довір'я.

Література:

1. Бутенко Н.Ю., Приходько В.М., Федоренко Н.І. Комунікативні процеси у навчанні: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни/ За заг. Редакцією Н.Ю. Бутенко. – К. КНЕУ, 2004. – 334 с.
2. Головин Б.Н. Основы культуры речи. – М.: Высшая школа, 1980. – 336 с.
3. Льяш М.И. Основы культуры речи. – Киев-Одесса: Издательское объединение „Вища школа”, 1984. – 186 с.

4. *Корніяк О.* Норми розвитку комунікативної культури // Педагогіка школи. Директор школи, ліцею, гімназії.- 2005. - № 3. – С. 35-39.
5. *Крилова Н.Б.* Формирование культуры будущего специалиста: Методическое пособие. – М.: Высшая школа, 1990. – 142 с.
6. *Мишаткина Т.В.* Педагогическая этика: Учебное пособие / Серия «Высшее образование». – Ростов н/Д: Феникс; Мн.: Тетра Системс, 2004. – 340 с.
7. *Морозов А.В., Чернилевский Д.В.* Креативная педагогика и психология: Учебное пособие. – М.: Академический Проект, 2004. – 2-е изд., испр. и доп. – 560 с.
8. *Платонов К.К.* Краткий словарь системы психологических понятий. Учебное пособие. – М.: Высш. школа, 1981. – 175 с.
9. *Савенкова Л.О.* Педагогічний контакт у професійному спілкуванні педагога // Наукові праці: Науково-методичний журнал. - Випуск. 7 – Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2002. – С. 91-97.
10. *Савенкова Л.О.* Система комунікативних умінь викладача // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 24. Вип 11. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2002. – С. 7-14.

РОСІЙСЬКА ПРЕСА 1878-1887 РР. ПРО ЗОВНІШНЮ ПОЛІТИКУ РОСІЇ

Березовська Т.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

Роль періодичної преси в політичному і духовному житті цивілізованого суспільства в останні два століття була не лише значною, але й у певні періоди визначальною. Особливого значення преса набула з бурхливим розвитком капіталістичної економіки у другій половині ХІХ століття. І хоча сьогодні мас-медіа мають більш масовий характер і вийшли за межі друкованого слова, залежність від капіталу, лобювання певних інтересів, механізми впливу на масову свідомість, інструментарій впливу на формування громадської думки залишаються такими як і ті, що існували за часів канцлера О. Бісмарка та «генерала» російської преси М.Н. Каткова.

Тема взаємин політики та преси, влади та преси, великого капіталу та преси не нова. На початку ХХ століття журналіст і громадський діяч Д.М. Цертелєв активно викривав у своїх творах підкупність та заангажованість російської преси [1]. У радянські часи тема суперечностей у радянській пресі щодо зовнішньополітичної орієнтації знайшла висвітлення на сторінках монографії відомого історика С.Д. Сказкіна [2]. Такі дослідники, як О.М. Боханов [3], К.Б. Віноградов [4], В.Г. Чернуха [5] переконливо доводили, що російська преса перебувала у прямій залежності не лише від владних структур, але й від великого капіталу, ідеологічно обґрунтовувала і відстоювала його інтереси. Форми і методи, до яких вдавалася періодична преса, щоб вплинути на суспільну свідомість розкрито в монографіях В.М. Хевроліної [6] та Н.Л. Волковського [7]. Тема знайшла висвітлення і в Інтернет-мережі [8].

Традиційно російську пресу поділяли за трьома напрямками: консервативно-монархічний («Руський вісник», «Московські відомості»),

«Гражданин» та ін.), ліберально-буржуазний («Вісник Європи», «Голос», «Руські відомості» та ін.) та демократичний («Отечественні записки», «Дело», «Неделя») [9].

Проте цей розподіл мав суто суспільно-політичне спрямування. Разом з тим в останній третині XIX ст. чітко окреслився розподіл преси за економічними інтересами. Великий і навіть середній капітал розпочав широко використовувати газети і журнали для відстоювання своїх інтересів, формувати громадську думку на свою користь, активно втручатися в політику.

Кінець 70-х – перша половина 80-х рр. XIX ст. ознаменувалася цілою низкою значних політичних подій: російсько-турецька війна 1877-1878 рр., вбивство Олександра II і воцаріння Олександра III, поступова зміна зовнішньополітичного курсу від союзу з Німеччиною на союз із Францією. Наслідки російсько-турецької війни 1877-1878 рр. у великій мірі позначилися як на зовнішній, так і на внутрішній політиці Російської імперії. Громадська думка ототожнювала російсько-турецьку війну з визволенням Балканського півострова з-під турецького гноблення, вважала її справедливою і навіть священною. Перемога Росії викликала сподівання в широких суспільних колах на розповсюдження сфер її впливу на Балканах [10]. Сподівалася на це і молода російська буржуазія.

Сподівання молоді російської буржуазії не були безпідставними. На Балканах планувалося широке залізничне будівництво і російські підприємці прагнули отримати великі замовлення. На цей час в Російській імперії сформувалося достатньо потужне лобі вітчизняних підприємців, чий капітал був тісно пов'язаний із залізничним будівництвом. Дедалі більше вони міцніли і починали протистояти панівному угрупованню поміщиків-землевласників, чиє господарство мало товарний характер і було налаштовано на експорт зерна до Європи через Балтійські порти.

Російська аристократія міцно трималася за сільське господарство та хліботоргівлю. На думку англійського дослідника Домініка Ливена, зберігання аристократії як панівної верстви залежало від контролювання нею великих землеволодінь [11]. У питаннях зовнішньої політики землевласники міцно стояли на позиціях офіційного урядового курсу – союзу з Німеччиною. Саме до Німеччини і транзитом через неї йшло російське експортне зерно. Механізм відправлення був чітко налагодженим, мито незначним. Російська аристократія була оплотом самодержавного устрою. Вона всілякими засобами підтримувала російсько-німецькі дружні відносини, які окрім політичного та економічного, мали ще й династичний характер. Олександр II був племінником Вільгельма I.

Молода вітчизняна буржуазія, навпаки, виступала за розірвання союзу з Німеччиною. Її приваблювали союзницькі відносини з Францією, навіть незважаючи на її республіканський устрій. Негативне ставлення до Німеччини пояснювалося німецькою конкуренцією на внутрішньому російському ринку. Російські промислові металеві вироби за якістю значно програвали німецьким товарам. Другим вагомим чинником, що впливав на зовнішньополітичний вибір російських підприємців, були французькі грошові позики. Саме позики в умовах нестабільної фінансової системи Росії

становили нагальну потребу російського бізнесу. Без політичного союзу з Францією росіянам годі було на них сподіватися.

Російська преса виступила провідником інтересів двох полярних угруповань: російської аристократії, що виступала за союзницькі відносини з Німеччиною та російської буржуазії, що вимагала розірвання союзницької угоди з Німеччиною і укладання союзу з Францією. Більший вплив на формування громадської думки мала буржуазна преса.

Таким чином, російська преса вплинула на зовнішньополітичну переорієнтацію Росії в другій половині 80-х років XIX ст., що призвело до нової розстановки сил в Європі.

Література:

1. *Цертелев Д.Н.* Печать и общественное мнение. / *Д.Н. Цертелев.* – СПб.: Тип. А.С. Суворина, 1905. – VIII. – 68 с.
2. *Сказкин С.Д.* Конец австро-русско-германского союза. Исследования по истории русско-германских и русско-австрийских отношений и в связи с восточным вопросом в 80-е годы XIX столетия. / *С.Д. Сказкин.* – М.: РАНИОН, 1928. – 356 с.
3. *Боханов А.Н.* Русские газеты и крупный капитал / *А.Н. Боханов* // Вопросы истории. – 1977. – № 3. – С. 113-120.
4. *Виноградов К.Д.* Мировая политика 60-80-х годов XIX в. События и люди. / *К.Д. Виноградов.* – Л.: Изд. Ленинградского университета, 191. – 165 с.
5. *Чернуха В.Г.* Правительственная политика в отношении печати 60-70-е годы XIX в. / *В.Г. Чернуха.* – Л.: Наука. Ленинградское отделение, 1989. – 201 с.
6. *Хевролина В.М.* Власть и общество. Борьба в России по вопросам внешней политики. 1878-1894. / *В.М. Хевролина.* – М.: Норма Информ, 2000. – 342 с.
7. *Волковский Н.Л.* История информационных войн. / *Н.Л. Волковский.* – Ч. I. – СПб.: Полигон, 2003. – 505 с.
8. Институт всеобщей истории РАН (Россия) / электронный ресурс www.igh.ru
9. *Есин Б.И.* История русской журналистики (1703-1917). / *Б.И. Есин.* – М.: Изд. «Флинта», 2001. – С. 50
10. *Березовська Т.В.* Обговорення рішень Берлінського конгресу 1878 року на сторінках російської столичної преси. / *Т.В. Березовська* // Наукові праці [науково-методичний журнал] – Миколаївський державний гуманітарний університет ім. П. Могили. – Серія «Історичні науки». – Вип. 75. – Т. 88. – Миколаїв, 2008. – С. 80-84
11. *Ливен Д.* Аристократия в Европе. 1815-1914. / *Д. Ливен.* – СПб.: Академический проект, 2000. – С. 25

ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

Савчук М.П., старший викладач кафедри українознавства
Миколаївський державний аграрний університет

Проблема активності особистості в навчанні – одна з актуальних у педагогічній науці. Ця проблема як провідний фактор досягнення цілей навчання, загального розвитку особистості, її професійної підготовки вимагає принципового осмислення найважливіших елементів навчання – змісту, форм, методів.

Активні методи навчання – це методи, які спонукають студентів до активної розумової і практичної діяльності в процесі оволодіння навчальним матеріалом. Активне навчання передбачає застосування такої системи методів, яка спрямована головним чином не на донесення викладачем готових знань, їх запам'ятовування й відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знаннями й навичками в процесі активної розумової і практичної діяльності.

Особливостями активних методів навчання є те, що в їх основі закладено спонукання до діяльності, без якої немає руху вперед у оволодіння знаннями. Знання, які здобуває студент у навчальному закладі, покращуються та поглиблюються шляхом самоосвіти, що вимагає від студента пізнавальної активності й самостійності.

Пізнавальна активність означає прагнення студента до навчання, до виконання індивідуальних і загальних завдань, інтерес до діяльності викладача й однокурсників під час занять.

Пізнавальна самостійність передбачає вміння самостійно думати, здібність орієнтуватися в новій ситуації, знаходити свій підхід до вирішення проблем, бажання не лише зрозуміти навчальну інформацію, але й бажання здобувати знання самостійно.

Серед активних методів вивчення гуманітарних дисциплін результативним є семінар-дискусія, який планується як процес діалогічного спілкування учасників, під час якого відбувається формування практичного досвіду спільного вирішення теоретичних і практичних проблем.

На семінари-дискусії студенти навчаються точно висловлювати думки під час дискусії, активно відстоювати свою точку зору, аргументовано заперечувати, спростовувати помилкову позицію однокурсника. В такій роботі студент має можливість спланувати власну діяльність, що і обумовлює високий рівень його інтелектуальної й особистісної активності.

Необхідною умовою продуктивної дискусії є особисті знання, набуті на попередніх заняттях, а також у процесі самостійної роботи. Семінар-дискусія може мати елементи «мозкового штурму» та ділової гри. У першому випадку учасники намагаються висунути щонайбільше ідей, не критикуючи їх, а потім ними виділяються головні, обговорюються й розвиваються, оцінюються можливості їх доказів або спростувань.

У другому випадку семінарі дискусії є елементи рольової гри. Можна ввести, наприклад, ролі ведучого, опонента чи рецензента, психолога, експерта тощо. Це залежить від того, який матеріал обговорюється і яку дидактичну мету ставить викладач на семінарському занятті. Якщо студент є ведучим дискусії, він отримує всі повноваження викладача, організовуючи її: керує ходом обговорення, слідкує за аргументованістю доказів або спростувань, правильною вживання термінів, толерантністю учасників.

Опонент чи рецензент повинен не тільки відтворити основну позицію доповідача, знайти помилки, але й запропонувати свій власний варіант відповіді.

Логік виявляє протиріччя й логічні помилки у виступах доповідача чи опонента, аналізує хід доказів і спростувань.

Експерт оцінює продуктивність всієї дискусії, правомірність гіпотез і пропозицій, зроблених висновків, висловлює свою думку про вклад учасників дискусії в спільне вирішення проблеми.

Особлива роль належить викладачеві, який організовує таку підготовчу роботу, яка забезпечить активну участь у дискусії кожного студента.

«Мозковий штурм» – один із засобів колективного пошуку нових ідей для вирішення наукових і практичних проблем. Його мета – організація колективної розумової діяльності з пошуку нетрадиційних шляхів вирішення проблем.

Застосування методу «мозкового штурму» в навчальному процесі дозволяє вирішити такі завдання:

- творче засвоєння студентами навчального матеріалу;
- зв'язок теоретичних знань з практикою;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- формування здібностей концентрувати увагу на вирішення актуальних проблем;
- формування досвіду колективної розумової діяльності.

Проблема, яка формулюється на заняттях за методикою «мозкового штурму» повинна мати теоретичну чи практичну актуальність і викликати активний інтерес студентів. Та чи інша проблема обговорюється групами студентів – відбувається «штурм» запропонованої ідеї, після чого представники кожної з груп висловлюють свої ідеї. Правильність рішень оцінюють експерти. «Мозковий штурм» здебільшого проходить дуже продуктивно і дає добрі результати у вивченні теми.

Активні методи навчання – це навчання діяльністю. Саме в активній діяльності, спрямованій викладачем, студенти розвивають творчі здібності, оволодівають необхідними знаннями, вміннями та навичками для їх майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. *Лернер І.Я.* Дидактичні основи методів навчання. / *І.Я. Лернер* – К., 2007. – 265 с.

ДМИТРО ДОНЦОВ ПРО ТОЛЕРАНТНІСТЬ

Ханстантинов В.О., кандидат філософських наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет

На перший погляд, може видатися дещо неприродним поєднання поруч двох слів «Донцов» і «толерантність», адже Дмитро Донцов відомий як один із теоретиків націоналізму і вже на цій підставі є далекий від ліберальних цінностей. Однак, зазначимо, що впродовж життєвого шляху, по мірі знайомства з все більш широким колом суспільно-духовної реальності, погляди Д. Донцова еволюціонували від соціалізму до беззастережного його заперечення, від ортодоксального матеріалізму до крайнього ідеалізму.

В центрі його уваги – проблема здобуття незалежності Україною. В підготовленому Д. Донцовим рефераті щодо політичного положення націй напередодні першої світової війни піддаються критиці погляди щодо можливості повноцінного розвитку українства у складі Російської держави, започатковані Костомаровим і Драгомановим. Нас цікавить перш за все стиль і тон цієї критики. Він, як нам уявляється, слугує певним зразком політичної полеміки в дусі толерантності. Д. Донцов насамперед прагне вияснити причини, що зумовили постановку питання про можливість українського майбуття в складі Росії і зауважує, що «і порядний чоловік може бути невільником обставин», а також що попри всі недоліки програма Драгоманова «була тоді, може, єдино можливою». Далі, Донцов, погоджуючись з пануючою поміж борців проти царату думкою про панування імперіалізму, робить надто важливий як його концепції висновок, що російський імперіалізм «абсолютно нетерпимо ставиться до національних потреб будь-якого з народів». Отже, необхідність політичної незалежності України має логічно впливати з попередньої тези вже самих його опонентів про панування імперіалізму, що подальший висновок щодо української незалежності як мети боротьби робить для них особисто більш прийнятним.

Д. Донцов не нав'язує свій погляд, а, посилаючись на спостереження авторитетного для багатьох на той час критично налаштованих інтелектуалів К.Маркса щодо особливостей формування за кордоном ставлення до німців, підсилює висловлене ним положення про природну за обставин, що склались, неможливість для росіян піти на нечувану самопожертву – за своєю ініціативою надати незалежність будь-якому з поневолених народів.

Д. Донцов відпочатково не був ворожим до великоросів, до Російської держави. Її імперська політика – це результат дії об'єктивних обставин, тому й курс на самостійність, а не автономію чи федерацію, для українства за цих умов стає єдино реалістичним.

Після революції, в нових історичних умовах панування радянської влади в Україні, Д. Донцов виступав з доктриною «чинного націоналізму»,

що спирається на героїчне минуле, великих людей і справедливу славу. Ідеологія націоналізму викидає з політики метафізичні й теологічні абстракції заради зосередження уваги на людині, на її бажаннях, її потребах, усвідомлення і концептуалізація яких становить каркас політичної програми націоналізму.

В залежності від ставлення народу до своєї мети – політичної незалежності – Донцов поділяє усі народи на народи-нації і народи-провінції. Будь-яка проповідь ідей міжнародного братерства є духовною отрутою для народів-націй. І тому у своїй праці «Українська ідея» Донцов пропонує замінити у якості провідників духовності народу Сковороду на Саванароля, Костомарова – на Маціні, безхребетне народолюбство Костомарова, Драгоманова, Винниченка, який він називає оборонною свідомістю, – на агресивний націоналізм.

В контексті політичної боротьби за незалежність Д. Донцов абсолютно не сприймає цінності гуманізму, альтруїзму, толерантності. Причину тривалої бездержавності він вбачає в тому, що, люблячи своє, українець не прагне панувати над кимось. Така позиція є безсилою, вона базується на розумі і вірі в науку, вона позбавлена «скаженої злоби проти чужого світа».

Д. Донцов вважає, що великі ідеї в історії людства, на відміну від властивого українцям вище названого погляду, не знають компромісів і досягають своєї мети, тому що опираються на волю до власної перемоги, а все неістотне (до якого він включає, приміром, гуманістичні ідеали) лишають на долю долі.

В творчості Донцова відчутні впливи соціал-дарвіністських ідей. Так, на його думку, національний організм веде постійну боротьбу із іншими, і це боротьба за виживання, в ній неможливі поступки без ущербу для його докорінних інтересів. Організація влади в національно оформленому утворенні є його кінцевою функцією. Така влада має служити його ідеалам, а не чужинським, навіть якщо ті виступають під гаслами вселюдської солідарності. Ідеали ж ці відомі і природні – це самостійність і міць власної держави, це економічна експансія і організованість.

Донцов впевнений у необхідності протиборства задля реалізації в життя таких ідеалів не тільки в боротьбі із зовнішнім оточенням, але й із пасивним внутрішнім середовищем. Атомізована суспільність у разі нездатності згуртуватися заради ідеалу власної самостійної сильної держави, зазнає поразки і через свою таку безпорадність стане добичею для покликаних або непокликаних варягів. На підставі таких міркувань Донцов відкидає заклики прагнути до згоди з опонентами, не поглиблювати національний антагонізм, релігійний фанатизм і вимагає діяти якраз навпаки.

Розгляд поглядів Д. Донцова на проблему толерантності дозволяє, як нам видається, зробити такі висновки. По-перше толерантність не є благом-в-собі, а виступає як інструментальна цінність, яка слугує іншому благу. По-друге, толерантність нерозривно пов'язана з визнанням імперативного статусу прав і свобод людини як такої, будь-якої людини за народженням, без і поза її інших ознак, в тому числі мовних, етнокультурних тощо. По-третє, толерантність потребує певних світоглядних підстав, чинної політико-ідеологічної матриці, релевантної відповідному типу цивілізації і культури.

РОЛЬ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН «ДОВІРА-НЕДОВІРА»

Молчанова О.Б., кандидат філософських наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет

Останніми десятиліттями популярною темою наукових досліджень став феномен довіри чи недовіри людей до різноманітних суб'єктів соціальної діяльності, зокрема, політичної, що, значною мірою визначає рівень соціокультурного благополуччя та загальної конкурентоспроможності суспільства у порівнянні з іншими країнами. Принциповим з позиції евристичного потенціалу концепту довіри є аналіз глибинних причин тих ґрунтовних трансформацій у сучасному модернізованому суспільстві, що викликають кардинальні зміни. Зокрема, серйозну увагу дослідників привертають такі об'єктивні перетворення сучасного суспільства, що дістають свій вияв у зростаючій компліцитності та непрозорості багатьох соціальних процесів, у складності їхнього передбачення, а, відтак, і у поширенні почуття невпевненості, розгубленості, екзистенціальної незахищеності пересічного громадянина. Одним із досить продуктивних та дієвих механізмів забезпечення соціально-психологічної стабільності та комфорту, а також надійним та конструктивним підґрунтям будь-якої міжособистісної та міжгрупової взаємодії на соціальному, соціетальному та інтерперсональному рівні виявився такий внутрішній ресурс соціальних відносин як довіра.

Свого часу вельми оригінальні та важливі ідеї щодо ролі фактору довіри у суспільстві, про різноманітні його виміри та онтологічні, аксіологічні, культуротворчі та соціально-психологічні форми реалізації у відносинах між окремими людьми, інституціями, спільностями та організаціями, його фундаментальну роль у генезі феномену соціального капіталу висловили такі відомі західні дослідники як Е. Гіденс, Н. Луман, Р. Патнем, А. Селігмен, Ф. Фукуяма, П. Штомка. Поступово ці проблеми потрапляють у поле зору та стають предметом наукового дискурсу і серед вітчизняних дослідників.

Певна річ, що більшість науковців одноставні у тому, що довіра як основоположний чинник духовно-моральної та соціально-психологічної єдності консолідує, зміцнює суспільство зсередини, забезпечує невичерпний потенціал його стабільності та життєздатності, фундамент економічного успіху, а також гарантує авторитет, визнання та гідне місце у відносинах з іншими країнами. Причому, найважливішими сферами реалізації потенціалу довіри, які приносять найбільші економічні та політичні дивіденди виступають відносини між суб'єктами господарської діяльності, що посилюють фінансово-економічну потужність країни, з одного боку, та відносини у царині політичної діяльності, котрі сприяють морально-

ідеологічній єдності всього суспільства, незважаючи на колір шкіри, соціальне походження, освіту, професію, рівень доходів, релігійну та етнічну ідентичність окремих громадян. І якщо в галузі економічної діяльності надзвичайно важливим чинником виявляється довіра рядових людей до «абстрактних анонімних інституцій»(Е. Гідденс), зокрема, виробничих чи професійних корпорацій, деперсоніфікованих господарських об'єднань та організацій, то у сфері політичної взаємодії принципово стає довіра до найважливіших політичних інституцій та посадових осіб, результати діяльності яких безпосередньо впливають на рівень соціального благополуччя та екзистенціальної безпеки кожного пересічного громадянина.

Принципову роль у формуванні привабливого іміджу певного політика або державного посадовця як надійного, порядного та відповідального професіонала відіграють засоби масової інформації, які у демократичному суспільстві мають статус «четвертої влади» завдяки виконанню функцій ефективного та дієвого громадського контролю щодо діяльності офіційних та неофіційних політичних організацій і структур і у такий спосіб сприяють формуванню сприятливого соціально-психологічного клімату довірливих відносин між широкою громадськістю та державними інституціями. На жаль, в українському суспільстві швидше панує настрій тотальної недовіри. Як відомо, стосовно базових державних інституцій: парламенту, урядових структур, президентської влади, судових інстанцій, органів правопорядку, прокуратури та інших, українська спільнота висловлює критично високий рівень недовіри, понад 72% [1]. Проте, дивовижним є факт, що власне самим основним джерелам інформації, з яких пересічне громадянство отримує новини про політичні та інші події, воно довіряє теж з великою пересторогою. Зокрема, українським ЗМІ повністю довіряють лише 8% їх реципієнтів, майже 52% скоріше довіряють, проте скоріше не довіряють 23%, повністю не довіряють 13,4%. Парадоксальною виглядає та незвичайна обставина, що західним інформаційним агенціям, котрі мають заслужений авторитет і користуються довірою світової спільноти як надійні та неупереджені джерела, зокрема, CNN, REUTERS, EURONEWS серед українців повністю довіряють лише 3,7%, скоріше довіряють 32%, а понад 42% швидше або повністю не ймуть віри повідомленням західних ЗМІ. Натомість російським ЗМІ повністю вірять 7% українського населення, скоріше довіряють 38,3%, мають сумніви та повністю не довіряють близько 40%, не спроможні виявити свою позицію 15,6%, що є досить яскравим свідченням постколоніального ірраціонального синдрому в українській пострадянській свідомості, коли всупереч загальноновизнаній заангажованості російських мас-медіа, наявності цензури та однобічності у висвітленні подій, близько 45% [1] громадян України схильні довіряти саме їм.

Низький рівень довіри до засобів масової інформації, в цілому, виступає досить показовим індикатором масової недовіри в українському суспільстві, особливо до «великих абстрактних спільностей», приватних корпорацій, державних структур, політичних партій та громадських організацій, що є часто об'єктивною оцінкою їх якості, проте він суттєво гальмує процес

формування в Україні повноцінного громадянського суспільства, а, відтак, і розбудови правової та демократичної держави.

Література:

1. Соціологічні опитування // <http://www.uceps.org/ukr/socpolls.php>

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Мандрик Л.П., *старший викладач кафедри економічної теорії і суспільних наук*

Миколаївський державний аграрний університет

Політичні цінності, традиції, зразки поведінки та інші елементи політичної культури освоюються людиною безперервно, протягом усього її життя. Сприймаючи одні ідеї і навички, людина водночас може поступатися іншими орієнтирами, обирати для себе нові способи спілкування з владою.

Здатність сприймати і засвоювати чи інші цінності, стандарти поведінки залежать передусім від набору політичних знань, умінь і навичок молодого людини, і, в першу чергу, від її суб'єктивного стану і ролей у політиці, оскільки, наприклад, лідер і пересічний виборець не можуть керуватися одними й тими ж зразками політичної поведінки. Процес засвоєння культурних зразків здійснюється на основі сприйняття прикладів діяльності, поширених, типових зразків мислення і поведінки, включення молоді у взаємодію з певними інструментами, моделі політичної поведінки, засвоєні старшим поколінням, можуть не відповідати новим політичним реаліям, відтак молодь їх не сприймає, а нові формуються повільно.

В останні роки перед українським суспільством особливої актуальності набуває проблема політичної освіти. В умовах політичної модернізації важливо освоювати політичний досвід демократичних держав, досліджувати особливості функціонування політичних систем, засобів впливу на них і адаптувати цей досвід у сучасне політичне життя України. Необхідно прищеплювати молодому поколінню повагу до державних символів своєї вітчизни, давати йому міцні знання з історії України, сучасного ефективного державного управління, сутністю політичної влади і політичних режимів, виборних і партійних систем тощо.

За допомогою шкільної і вищої освіти, засобів масової інформації необхідно здійснювати цілеспрямований вплив на громадську свідомість і поведінку молоді. Збільшилась кількість молоді, яка пишається тим, що є громадянами України.

Але зміна цінностей молоді впливає на національно-політичну невизначеність суспільної трансформації, слабкий вплив громадян на суспільні відносини і владу, неусталені стосунки між громадянами і державою. Молодь шукає відповіді на питання «Хто я?», прагне співвіднести свою політичну ідентичність з різними політичними ролями.

Метою політичної освіти молоді є формування й поширення знань про те, що є спільним для усіх членів суспільства у їх розумінні справедливості, порядку, свободи, рівності, участі тощо. Політична освіта має виконувати функцію трансляції новим поколінням оптимальних способів суспільної взаємодії, використовуючи світові здобутки та зберігаючи автентичні традиції української культури.

Важливим завданням політичної освіти є підвищення громадянської компетентності і відповідальності молоді. Використовуючи різні форми політосвіти слід мотивувати до участі у розв'язанні значущих суспільно-політичних проблем. Завдяки засобам масової інформації молодь стає свідком дебатів з різних суспільно-політичних проблем, вироблення способів вирішення конфліктів.

Систему державної політичної освіти складають шкільні та вузівські суспільно-політичні дисципліни. У контексті європейської інтеграції ключовим завданням освітньої галузі є утвердження фундаментальних цінностей держав сталої демократії: парламентаризму, прав людини, свободи пересування, участі в управлінні державою тощо. Особливої актуальності ці проблеми набули після приєднання України до Болонського процесу. Це значно розширює демократичні засади освіти, відкриває для студентів можливість брати участь у виконанні широкомасштабних програм, в таких як «Історія Європарламенту», «Етапи євроінтеграції», «Європейський союз і вектори зовнішньої політики України».

Болонський процес орієнтує вищі навчальні заклади на залучення студентів як компетентних, активних і конструктивних партнерів до формування зони європейської вищої освіти. Політичні знання потрібні молоді для розв'язання проблем громадського життя, захисту своїх інтересів. Політична освіта є важливим засобом соціалізації особистості, її інтеграції в політичну систему, формування рис громадянськості, що передбачає засвоєння чинних норм політичного життя, політичних ідеалів та цінностей, способів політичної взаємодії.

Сучасна політична освіта має здійснюватись як органічне поєднання індивідуальної та групової роботи, лекційного монологу та інтерактивних методів (ділові ігри «мозкові штурми», ситуаційні випадки, засідання «круглі столи», дискусії тощо). Зміст занять з політичної освіти має бути побудований з урахуванням необхідності підвищення рівня відповідальності молодих громадян та їх вимогливості, очікування відповідальності від політиків. Політична активність і участь молоді у розв'язанні суспільних проблем, ухвалення суспільних рішень та їх реалізації є, зрештою, очікуваним результатом політичної освіти.

У багатьох своїх складових політична освіта полягає у підвищенні ролі органів студентського самоврядування, які сприяють гармонійному розвитку особистості студента, формуванню у нього навичок майбутнього організатора, керівника. Вираженням творчої активності є участь студентів у громадському житті. Наслідком цього має бути формування молодих людей як критично мислячих, небайдужих і відповідальних особистостей, що вміють висувати конструктивні пропозиції, поступове позбавлення їх

споживацької звички вважати, що їхні проблеми за них має вирішувати хтось інший.

Формування політичної свідомості, самореалізація можливостей молоді пов'язані з відродженням нації, демократизації і гуманізації суспільства, поглибленням самоуправління. Це обумовлює новий підхід до політичного виховання молоді.

РЕЛІГІЙНО-ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ МОРАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Костюков О.К., асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет

В наш час, коли моральні принципи ставляться під сумнів або релятивізуються, стає за необхідне спробувати знайти й шлях заперечення запереченого, засумніватися у сумніві, заново віднайти моральні принципи. З огляду на загальносвітову культурну тенденцію щодо тотальної естетизації життя, віднаходити моральні основи слід починати саме з цієї - чуттєво-естетичної сфери. Термін «естетичне» (від давньогрецького ейстетікос-почуттєвий) взято в більш широкому протє, – більш первинному та органічнішому, ніж прийнято в сучасній науці про прекрасне, значенні.

«Недорозвинута моральність в межах нашої культури безпосередньо сходить до нашої недорозвинутої чуттєвості»,- писав у своїй праці «Незрозуміла чуттєвість» Г. Буркгардх [1, 126]. З цієї перспективи стають зрозумілими історичні страхїття та моральна мерзлість останнього столїття, в якому переважна більшість життєвих стратегій будувалося на безчуттєвому союзї волї та розуму, практиках «волїння до влади» та відвертання від чуттєвостї та щирої комунїкативностї.

З іншої сторони не слід забувати й про шкідливїсть для цілісної людини чуттєвостї одномїрного естетизму (Про це у вичерпно написано у І. Канта та Л. Толстого). Він зводить людину до ролї замкненої в собі монади, яка вимушена боротися із фатальною самотнїстю культот безмїрного споживання.

Золоту середину слід шукати у правильному (без шкоди для цілісної людини) поєднаннї фундаментальних способів особистїсного життє: волї, чуттєвостї та розуму. Настав час відтворення людиною насправдї оригїнального (в базовому значеннї латинського слова «Originalis» як первинного, основного в планї першоначальної, унікальної ціліностї) світогляду, в якому дійсно синтезувалися б, як за своїми формами, так і за змістом три модуси людського буттє. На цьотому шляху реконструкції загубленої, дефрагментованої людини самої себе не слід забувати про існуючі світогляди цілісно-органїчної спрямованостї, зокрема,- про релїгїйний. Останнїй зазнавав справедливої і несправедливої критики, внаслідок того ж самого порушення принципу єдностї багатоманїтного і багатоманїтної єдностї. Найнепомїтнїше порушення якого призводило до появи одностороннїх викривлень як вольових аспектів у неадекватних «практиках себе», одностїчного розумїння своєї природи та дегенеративних

форм уявлень про свій власний ідеал. Творчо-динамічний паритет трьох сутнісних сил в людині можливий лише за умов їх цілісної єдності, яка в свою чергу конститується лише за умов відносно-автономних взаємин цих трьох моментів. Причому відносність слід розуміти не у термінах гносеології або критичної філософії, а у більш глибокому, гранично-досвідному, онтологічному, або,- краще онто-реляційному значенні. Індивідуальний модус буття потребує волі,-силового аспекту індивідуального буття. Воля, в свою чергу потребує ціле-сислового, або розумового аспекту. І, нарешті, про персональне буття можна говорити тоді, коли вперше відбувся синтез вищеназваних двох у третьому і через третього – у відповідному почутті, точніше – у самопочутті внутрішньої відповідності першого другому. Чуттєвість таким чином виступає в якості синтетичного «МИ», що уможлиблює процес конститування людського буття. В жодному разі не слід тлумачити вищезгадане в значенні абсолютної самодостатності кожного індивіда, про онтологічну апологію внутрішньо даного егоїзма «на трьох». Скоріше навпаки, виходячи з фундаментальної трагічної надламаності, самотності, загубленості та сутнісної недостатності людини, можна говорити про лише натяк на довершеність, який лежить в основі природи людського індивіда і який запрошує до реалізації себе у відношенні з іншими. Ця внутрішня реальна модель творчих відносин вказує шлях на нескінченне розширення власної природи у відношеннях з іншими, реалізації себе як іншого для самого себе у подібних онто-відношеннях. Образ внутрішніх відносин принципово наданих людині, спрямовує споглядальні зусилля людської особистості у бік пошуку першообразу цих реальних відносин. Єдину аналогію ми зустрічаємо в християнському вченні про природу Триєдиного Бога. Дуже важливим є момент пов'язаний із трансцендентністю та Абсолютністю цього Ідеалу. Бо в іншому разі людину очікувала би перспектива кінцевості, або, що ще гірше, – перспектива нескінченної кінцевості. Прп. Іоан Лествічник писав: «..шукаю тієї безсмертної краси, яку Ти дарував мені ще раніше цього брєнія»[2, 244]. «Страх Божий, коли він буває у почутті душі, завжди очищує та знищує її нечистоту...Умноження страху Божия є началом любові». [2, 248]. В даному прикладі один із найавторитетніших християнських вчителів, виражає основну суть та смисл людського життя через реалізацію його шляхом любові, за допомогою мови естетики – мови людських почуттів і переживань.

Про естетичні основи релігійного досвіду писав найвідоміший філософ релігії ХХ ст. Рудольф Отто, особливо вказуючи на роль таких почуттів як страх, тремтіння, зачарування та піднесенє [див. 3, 23; 30; 79.].

Отже, концептуальному, раціонально опосередкованому аспекту моралі передують безпосередній, чуттєвий; етиці має передувати естетика. Саме безпосереднє переживання таємниці ближнього породжує перші моральні переживання, які згодом набувають кодифікованої форми.

Література:

1. Буркхардт Г. Непонятая чувственность. // Это человек. - М.: «Высшая школа». - 1995, 320с.
2. Иоанн Лествичник. Лествица. Свято-Троицкая Сергиева лавра. - 1898, 276с.
3. Отто Р. Священное: об иррациональном в идее божественного и его отношении с рациональным. - Спб., «Издательство С.-Петербургского университета». - 2008, 272с.

РОЛЬ ДИСЦИПЛІН СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ЦИКЛУ У ФОРМУ-ВАННІ КУЛЬТУРИ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

*Казачинський Є.Г., асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

Проблема формування культури толерантності в молоді загалом і студентства зокрема має особливу актуальність у зв'язку з тим, що саме ця вікова група – молодь – знаходиться в піковій фазі соціалізації, наближається до фінального етапу цього вирішального для становлення особистості процесу. Означений віковий період характеризується формуванням основних рис індивідуальної, а відтак і групової, і загальнонаціональної культури. Саме від того, наскільки вдало кожна окрема молода людина і молодь в цілому пройде процес соціалізації, буде залежати рівень розвитку, тип, інші якісні показники культури суспільства прийдешнього покоління.

Такий важливий соціальний процес має розгортатися системно, на наукових засадах, на підставі належним чином розроблених загальнонаціональних (державних) програм, як результат цілеспрямованої діяльності відповідних соціальних інститутів, вирішальну роль серед яких, на нашу думку, повинна відігравати система освіти загалом і вища школа як складова її ланка.

Вивчення соціології як навчальної дисципліни допоможе студенту збагнути природну гетерогенність соціальної структури сучасного суспільства, множинність та багатоманітність матеріальних, культурних, духовних та інших потреб представників різних соціальних спільнот, почасти суперечливий характер їх інтересів, що жорстко зумовлені низкою об'єктивних факторів, зокрема положенням в суспільній ієрархії, роллю у виробництві і перерозподілі матеріальних та нематеріальних цінностей, ступенем доступу до владних важелів управління суспільним життям тощо.

Політологія як наука і навчальна дисципліна шляхом виконання таких функцій, як пізнавальна, світоглядно-ідеологічна, культурна, гуманістична та ін. фактично надає молодій людині унікальну можливість побачити, що навіть в такій галузі суспільних відносин, як політика, котра, напевно, є однією з найбільш конфліктних і водночас найважливіших сфер життєдіяльності суспільства, безконфліктної способи здійснення взаємодії соціальних суб'єктів, засновані на дотримання терпимого відношення до політичного супротивника, все ж таки залишаються можливими,

допустимими, а в окремих ситуаціях й найдієвішими чи, навіть, єдино можливими. Це безсумнівно сприятиме формуванню у молодого покоління навичок введення цивілізованого діалогу з опонентом, готовності до співпраці, компромісу та інших конструктивних дій, спрямованих на досягнення соціальної злагоди, миру.

Також навчальним курсом означеної дисципліни передбачено вивчення тем, присвячених розгляду характерних рис різних типів політичної культури як особливої складової духовної культури особи і суспільства загалом. При цьому особлива увага приділяється таким прогресивним її різновидам як «громадянська культура», «демократична політична культура», серед сутнісних рис котрих виділяється також і толерантність. Окремо наголошується на тому, що толерантне ставлення до проявів інакодумства, до самих носіїв відмінних поглядів, думок та ідеалів є тією характеристикою, яка власне і відрізняє представника демократичного типу політичної культури від представників інших типів культури, наприклад, тоталітарної.

Вивчення історії політичних і правових вчень в свою чергу забезпечує не тільки засвоєння студентом основних положень множини політичних ідеологій та доктрин, а й надає можливість пізнати історичну детермінованість виникнення й еволюції окремих політичних теорій і концепцій, їх соціально-класових характер, тобто зумовленість життєво важливими потребами конкретних суспільних угруповань, спільнот, і, як наслідок, сприятиме формуванню у молодій людини ставлення до будь-якої політичної ідеології, як до засобу захисту тим чи іншим соціальним класом своїх інтересів, способу обґрунтувати та гарантувати свої права та претензій. Крім того, вивчення політичної теорії саме на тлі історії політичної практики уможлиблює усвідомлення людиною, того факту, що будь-яка зорієнтована на захист інтересів конкретного соціального класу політична доктрина, а відтак і політичні дії її прихильників, є не просто результатом односторонньої діяльності самого цього класу або окремих його представників, а скоріше стає результатом міжсуб'єктної взаємодії, оскільки програмні положення будь-якого доктринального вчення значною мірою формуються як відповіді на ті виклики, що постають перед соціальною спільнотою в ході її боротьби з іншими суспільними угрупованнями за права, за політичну владу чи інші способи контролю суспільного життя і реалізації власних інтересів.

Говорячи про дисципліну історичного кола, варто відзначити значну роль у формуванні культури толерантності запропонованого ними фактичного матеріалу, котрий в якості прикладів може стати яскравим фоном, на якому абстрактні теоретичні міркування та аргументи на користь дотримання культури терпимості у міжкласових, міжнаціональних, міжконфесійних відносинах збагатяться конкретно-історичними ілюстраціями ефективної взаємодії окремих учасників історичного процесу у практичному вимірі, а відтак зміцнить та укорінить у свідомості та культурі молоді толерантність як невід'ємний та органічний складовий елемент.

Таким чином, не принижуючи роль у формуванні культури толерантності студентської молоді множини різних соціальних інститутів, а

саме - сім'ї, державних органів, громадських та політичних організацій, мистецьких закладів та установ, наважимося стверджувати, що освітньо-виховне завдання подібного ступеня складності і важливості все ж таки має виконуватись в першу чергу загальнонаціональною системою освіти і в тому числі вищою її ланкою саме через такі навчальні дисципліни соціально-політичного циклу, як соціологія, політологія, історія політичних і правових вчень та ін., оскільки саме цей соціальний інститут здатний забезпечити системність, науковість, комплексність, цілеспрямованість і програмність, об'єктивність та соціальну зорієнтованість у досягненні поставленої культурно-виховної мети.

ФОНДИ РОЗВИТКУ ГРОМАД – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

**Шпак Д. О., асистент кафедри економічної теорії та суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет**

Фонди розвитку громад (англ. – community foundation) є різновидом неурядових (приватних) благодійних фондів, і з огляду на спеціальні положення українського законодавства мають здебільшого спільні характеристики зі „звичайними” благодійними фондами. У Законі України „Про благодійництво та благодійні організації” від 16.09.1997 р. № 531 та Законі України „Про об'єднання громадян” від 16.06.1992 р. № 2460 фактично не розрізняються членські організації, благодійні установи, благодійні фонди чи фундації, тому що положення цих законів вимагають визначення прав та обов'язків у статутах таких організацій саме її членів. Головною відмінністю діяльності фондів розвитку громад є інвестиції у соціальні проекти, результати яких важливі для будь – якого мешканця громади, а не у поточну допомогу окремим особам чи групам осіб, яке питома традиційній благодійності. Тобто фонди розвитку громад не є фондами меншин чи окремих груп. Згідно з визначенням, яке використовує в своїх дослідженнях фондів розвитку громад European Foundations Centre та Transatlantic Community Foundations Network, фондами розвитку громад визнаються неурядові організації, які задовольняють таким вимогам: мають на меті підвищити якість життя для всіх осіб на географічно визначеній території; є незалежними від контролю або впливу окремих організацій, урядових органів або донорів; залучаються до різноманітних заходів з розвитку громадського лідерства і партнерства у громадах, виконують функції ініціаторів, посередників, партнерів та координаторів у вирішенні проблем та підготовці рішень щодо важливих для громади проблем; прагнуть сформувати постійний капітал для потреб громади, як правило завдяки створенню ендавменту з внесків широкого кола донорів, в тому числі місцевих мешканців, підприємств, державних органів, а також інших фондів та неприбуткових організацій; управляються радою громади;

підзвітні громаді завдяки регулярному інформуванню громад про свої цілі, заходи та фінансовий стан [1; с.16].

Історичні, правові та організаційні умови розвитку фондів у різних країнах значно розрізняються, що обумовлює різноманітність досвіду та моделей таких фондів. Фонди розвитку громад дістали найбільшого розвитку в країнах англосаксонського права – за результатами дослідження European Foundations Centre 2005 року переважна більшість з понад 1200 фондів діяла у США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії та Великобританії. Лише близько 280 фондів було визнано як фонди розвитку громад в інших країнах, з них 50 у ФРН, 15 у Росії, 12 у Польщі [2]. В окремих країнах (Франція, Ірландія, Коста-Ріка) діють єдині національні фонди зі спеціальним правовим статусом, що акумулюють ресурси з приватних і публічних джерел та ініціювання та виконання проектів розвитку національного масштабу чи на окремих територіях, які розглядаються як частина „громади-країни”. Але в основному як базова громада виступає менша адміністративно – територіальна одиниця. У Італії фонди розвитку громад створюються на рівні провінцій, діють такі фонди і в штаті Род-Айленд (США) або в Північній Ірландії та Уельсі (Великобританія). Найбільше фондів розвитку громад-міст діє у ФРН, Південній Африці, а також у Росії, Польщі та Чехії. Серед успішних прикладів моделей фондів в східноєвропейських країнах слід зазначити саме фонди розвитку громади – міст. Але, треба зазначити, що успішні фонди громад-міст виникають, як правило, внаслідок первісної підтримки одного чи кількох донорів. „Стартовий капітал” відомі фонди у м. Банска-Бистриця (Словаччина) та у м. Тольяті (Росія) дістали від обмеженого кола осіб. Натомість ті фонди, які практикують збір пожертв від широкого кола донорів, „виростають” протягом тривалого часу зі звичайних благодійних фондів. Зокрема, відомі фонди в Україні, які станом на вересень 2006 року визнано такими, що задовольняють критеріям щодо фондів розвитку громад, мають тривалий та успішний досвід „звичайної” благодійної діяльності, а саме: Фонд Короля Юрія (м. Івано-Франківськ), Фонд „Доброта” (м. Донецьк), „Фонд імені благодійників – князів Острозьких” (м. Рівне) та „Фонд розвитку міста Одеси” (м. Одеса).

European Foundations Centre у своєму річному дослідженні за 2006 рік вказала, що значна кількість організацій в Україні, що займається громадською філантропією, задовольняє більшості – але не всім – критеріїв і має змогу в майбутньому обернутися на фонди розвитку громади. Насамперед це: Карпатський фонд, фонди розвитку міст Миколаєва, Коломиї (Івано-Франківська область), Луцька та деякі інші [2]. Основна відмінність у моделях фондів розвитку громад полягає у співвідношенні внесків приватних осіб і приватних фондів (переважає у США, Канаді) або органів державної влади, інших неурядових організацій та великих компаній (в країнах ЄС). Інша – у тому, що більшість фондів розвитку громад діють переважно як операційні фонди і не обов’язково створюють постійний капітал (ендаументи), що є важливою ознакою північноамериканської моделі.

Проте особливості соціально – економічних умов у вітчизняних громадах обумовили деякі специфічні риси еволюції фондів, а саме: 1)

переважна більшість майна формується з готівкових коштів приватних донорів, а не з цінних паперів, нерухомого майна чи бюджетних субсидій; 2) переважна більшість проектів щодо розвитку громад виконується власне фондами, і лише незначна кількість повністю або переважно виконується іншими організаціями на кошти грантів від фондів; 3) ендаументи та інші види постійного капіталу мають невеликий розмір або відсутні.

Література:

1. Настільна книга для неприбуткових організацій [упоряд. А.С. Ткачук та ін.] – К.: Леста, 2005. – 70 с.
2. Через звітні картки до вільних від корупції послуг: Матеріали тренінгу [роздаткові матеріали]. – К.: Творчий центр „Counterpart”, 2007. – 217 с.

ПРО ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

Марчук Л.П., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет

Успіх інноваційної діяльності в значній мірі залежить від умов фінансування підприємств, які дбають про власний інноваційний розвиток. У провідних країнах світу відпрацьовано різні варіанти фінансової підтримки компаній, що активно займаються проведенням наукових і науково-технічних робіт, а також апробацією та впровадженням інновацій. Опанування зарубіжного досвіду є досить доцільним для вітчизняної економіки.

З метою активізації інноваційної діяльності використовуються як державні, так і недержавні фінансові методи стимулювання інноваційного розвитку. При цьому державні методи поділяються на прямі та непрямі. До прямих методів фінансового впливу на інноваційний розвиток підприємств можна віднести виконання держзамовлень інноваційного характеру, надання прямої фінансової підтримки за рахунок коштів державного бюджету у вигляді субсидій і дотацій, виконання державних цільових програм інноваційного спрямування. Непрямими державними методами фінансування інноваційної діяльності можна вважати проведення політики прискореної амортизації, надання пільгових кредитів, використання податкових пільг. Недержавні фінансові методи стимулювання інноваційного розвитку підприємств включають в себе фінансування НДДКР за рахунок коштів вітчизняних замовників, іноземних підприємців, власних коштів, венчурних фондів, неформальних приватних інвесторів.

Нині у розвинутих країнах світу спостерігається тенденція до відносного скорочення прямої фінансової підтримки з боку держави і більш активне використання фінансових можливостей приватних інвесторів та непрямих державних методів фінансування інноваційної діяльності

підприємств. Це пояснюється бажанням держави у повній мірі використати переваги власної ініціативи фірм щодо інноваційного розвитку, постійно “ підштовхувати ” їх до наукового пошуку, впровадження нововведень заради посилення своєї конкурентоспроможності.

За кордоном особливо активно використовується система податкових пільг з метою стимулювання інноваційної активності підприємств. Податкові пільги у провідних країнах світу досить різноманітні. До них відносяться зниження податкових ставок для підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, інвестиційний податковий кредит, списання витрат на проведення наукових і науково-технічних робіт, обмеження кола податків для венчурних фірм, податкові канікули тощо.

Наприклад, у Сингапурі дозволяється вираховувати з податку на прибуток суму, що перевищує заплановані витрати підприємства на інноваційну діяльність, і відповідним чином знижувати податкову ставку. У Південній Кореї оподатковується лише половина поточного приросту витрат на інноваційну діяльність, який отримано порівняно з базовим роком. У країнах ОЕСР активно використовуються об’ємні та прирістні податкові пільги. Об’ємні пільги встановлюються до всієї суми витрат на наукові та науково-технічні роботи. Найбільшого поширення ці пільги набули у Великобританії, Фінляндії, Канаді, Чехії, Італії. Прирістні пільги розраховуються на основі обчислення поточного приросту витрат підприємств на наукові та науково-технічні роботи порівняно з базовим роком. Якщо об’ємні пільги сприяють у першу чергу активізації інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, то прирістні пільги вимагають прискореного інноваційного розвитку великих компаній.

Суттєво прискорити інноваційний розвиток підприємств дозволяє інвестиційний податковий кредит. Він означає відстрочку сплати податку на прибуток на визначений термін заради збільшення фінансових ресурсів фірм, які займаються виконанням інноваційних програм. При цьому передбачається наступна компенсація відстрочених сум у вигляді додаткових податкових надходжень, обумовлених загальним зростанням прибутку в результаті виконання інноваційних проектів. Наприклад, у Канаді надання інвестиційного податкового кредиту підприємствам фактично означає для них зменшення оподатковуваного прибутку на 20-35 % витрат на наукові та науково-технічні роботи. Невикористана у поточному році сума інвестиційного податкового кредиту може переноситися на податкові зобов’язання протягом наступних двадцяти років [1].

Значний стимулюючий вплив на інноваційний розвиток підприємств має і політика прискореної амортизації. У багатьох країнах світу законодавством дозволено використовувати підвищені норми амортизаційних відрахувань при визначенні амортизації основних засобів, що були задіяні при проведенні науково-дослідних робіт, або навіть одразу їх списувати. Також дозволяється нараховувати амортизацію нерівномірно : у перші роки використання інноваційних засобів – більш прискорено, а згодом у міру посилення фізичного та морального зносу – уповільненими темпами.

У вітчизняній економіці розглянуті фінансові методи стимулювання інноваційної діяльності підприємств майже не використовуються. Так, прямі державні витрати на науково-інноваційну діяльність у 2007 році становили лише 1,33 % від загальної суми витрат [2]. Найпоширенішою податковою пільгою є зменшення оподаткованого прибутку на суму балансових збитків, отриманих платником податків у попередній період. Це орієнтує підприємства на збиткову діяльність, а не на інноваційний шлях розвитку. В цілому за показником обтяжливості для ведення бізнесу наша податкова система посідає передостаннє місце серед усіх податкових систем у світі. Іноземні інвестори частіше за все спрямовують свої кошти у прибуткові галузі зі швидким оборотом капіталу, а не у високотехнологічні виробництва.

Тому Україні потрібно швидше долучитися до світових досягнень у сфері стимулювання інноваційної діяльності, створивши для цього відповідні умови.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Костюченко Т.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук

Миколаївський державний аграрний університет

У сучасних умовах нестабільності ринку успішний розвиток та функціонування будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності в значній мірі залежить від надійної, якісної та ґрунтовної системи економічної безпеки підприємства. Нагальна потреба у вивченні та розвитку питання економічної безпеки підприємства виникла з переходом України до ринкової економіки і на сьогоднішній день є актуальною.

Досвід роботи та наукові дослідження доводять, що всі вітчизняні суб'єкти господарювання вимагають обґрунтованої та виваженої методики оцінки й управління економічною безпекою підприємства. Це обумовлено високим рівнем конкуренції, необхідністю постійної адаптації організаційно-економічного механізму управління підприємством до сучасних умов господарювання та досить великою кількістю в Україні збиткових і збанкрутілих підприємств.

Теоретичні основи оцінки та управління економічною безпекою підприємства, а також широке коло інших питань, пов'язаних з цією проблемою, знайшли своє відображення в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як: Балика С. Ю., Бланк І. А., Боков В. В., Вітлінський В. В., Верченко П. І., Козаченко А. В., Лігоненко Л. О., Покропивний С. Ф., Семенов Г. А., Темченко А. Г., Шембель Ю. С. та ін.

Проте окремі аспекти управління економічною безпекою підприємства в сучасних умовах господарювання не знайшли необхідного висвітлення і тому потребують подальшого дослідження. Зокрема недостатньо

вирішеними залишаються питання щодо комплексної оцінки загального рівня економічної безпеки підприємства та системи управління нею.

Економічна безпека є найважливішою складовою безпеки підприємства, її можна інтерпретувати її як захищеність підприємства, а саме: його капіталу, персоналу, матеріальних і нематеріальних активів, прав, позицій на ринках, іміджу і перспектив його подальшого розвитку від негативного впливу сукупності економічних ендогенних і екзогенних факторів.

Економічна безпека підприємства тісно пов'язана з граничними можливостями фірми, що визначається як стратегічний потенціал фірми [3, с.25]. Стратегічний потенціал - поняття відносне: для одних цілей, при одних певних умовах, що складаються на ринках, він може бути досить високим, при інших - низьким. Важливим є внутрішня і зовнішня гнучкість організації, тобто її постійна адаптація до швидко мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища.

Поняття зовнішньої і внутрішньої гнучкості не є абсолютним. Існують межі адаптивності системи. Якщо зміни параметрів системи перевищують можливості її адаптивного розвитку, відбувається втрата стійкості. Якщо після втрати стійкості встановлюється коливальний періодичний режим, - це м'яка втрата стійкості. Якщо ж система переходить на інший режим руху стрибком - це тверда втрата стійкості [2, с.18].

Виділяють кілька рівнів кризових явищ: критичні ситуації, власне кризи і катастрофи. Перші характеризуються здатністю до адаптації, другі - м'якою втратою стійкості, треті - твердою втратою стійкості.

Таким чином, економічна безпека може розглядатись як стан, при якому стратегічний потенціал фірми знаходиться поблизу границь адаптивності, а погроза втрати економічної безпеки наростає в міру наближення ступеня адаптивності стратегічного потенціалу до граничної зони.

Організаційна складова управління економічною безпекою підприємства пов'язана з удосконаленням структури управління підприємством. Безпосередньо управлінням економічною безпекою повинна займатися служба (відділ) економічної безпеки, завданнями якої є: моніторинг всіх внутрішніх та зовнішніх загроз підприємству; прогнозування можливих наслідків від загроз; оцінка рівня економічної безпеки підприємства; розробка стратегії протидії загрозам підприємству; аналіз ефективності впровадження розробленої стратегії; аналіз впливу організаційних заходів на загальний рівень економічної безпеки підприємства.

Економічна безпека практично визначається здатністю менеджера вищої ланки управління вміло ризикувати, постійно порівнювати можливі вигоди і втрати.

Ефективне управління економічною безпекою підприємства повинне спиратися на розроблені в процесі дослідження методичні підходи, що ґрунтуються на принципі мінімізації маржинальних витрат та полягають у визначенні раціональних превентивних витрат, які пов'язані з формуванням оптимального рівня його економічної безпеки.

Література:

1. *Капітула С. В.* Економічні методи управління економічною безпекою підприємства / *С. В. Капітула, Р. В. Короленко* // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Т. IV. – Вип. 196. – Дніпропетровськ, 2004. – С. 791–797.
2. *Переходи и катастрофы: опыт социально-экономического развития* / Под ред. *И.Н. Осипова*. - М.: Издательство Московского университета, 1994. – 192 с.
3. *Экономическая стратегия фирмы* / Под ред. проф. *Градова* . - 2-е изд. - СПб: Специальная литература, 1999. – 589 с.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК

Золотих І.Б., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет

У вирішенні завдань виходу країни з кризи, забезпечення динамічно стійкого розвитку економіки первинна роль належить інноваціям, інноваційній діяльності здатним забезпечити безперервне оновлення технічної і технологічної бази виробництва, освоєння і випуск нової конкурентоздатної продукції, ефективного проникнення на світові ринки товарів і послуг.

В останню чверть ХХ століття людство вступило в нову стадію свого розвитку - стадію побудови постіндустріального суспільства, яке є результатом соціально-економічної революції, що відбувається у сучасному світі. Відомо, що в основі кожної соціально-економічної революції лежать свої специфічні технології, виробничо-технологічні системи і виробничі стосунки. Кінцевим результатом революції, за нашим глибоким переконанням, повинне стати створення нової форми

Термін «інновація» походить від латинського «*innovato*», що означає «оновлення» або «поліпшення». Саме поняття «*innovation*» вперше з'явилося у наукових дослідженнях ХІХ ст. Поняття «інновація» має безліч значень, наведемо деякі з них:

- інновація – це процес поліпшення шляхом внесення будь-яких нових змін;
- інновація – це нова ідея, метод або пристрій;
- інновація – це зміна, яка створює нові аспекти в діяльності;
- інновація – цілеспрямована зміна;
- інновація — це упроваджене нововведення, що володіє високою ефективністю і є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, його фантазії, творчого процесу, відкриттів, винаходів і раціоналізації у вигляді нових або відмінних від попередніх об'єктів. Вони характеризуються введенням на ринок абсолютно нових (вдосконалених) продуктів (послуг) інтелектуальної діяльності людини, що володіють вищим науково-технічним потенціалом, новими споживчими властивостями.

Інновація — це не всяка новина або нововведення, а лише таке, яке значно підвищує ефективність системи [1], що діє. Всі перераховані вище

визначення ототожнюють поняття «інновація» із поняттями «новина», «винахід», «відкриття». Проте воно уточнюється тим, що особливість інновації полягає у створенні додаткової цінності і пов'язане із впровадженням. В рамках цього погляду інновація не є інновацією до того моменту, поки вона успішно не впроваджена і не почала приносити гроші.

Таким чином, інновація складається з таких складових як наука, підприємництво, відкритість по відношенню до нових ідей, інтелектуальний або венчурний капітал. Кажучи про інноваційну діяльність в агропромисловому комплексі, ми маємо на увазі процес використання результатів наукової і науково-технічної діяльності, направлений на їх втілення в нові або вдосконалені продукти і технологічні процеси сільськогосподарського виробництва.

Для оперативного вирішення завдань розвитку і ефективного впровадження інноваційних розробок необхідна інфраструктура на основі інтеграції науки і виробництва. Подібні структури мають назву – технологічний парк.

Економічне зростання базується, як правило, на поєднанні інтенсивних і екстенсивних чинників. Реформа агропромислових підприємств належить в даний час до найбільш актуальних і в той же час масштабних заходів, що зачіпають широке коло юридичних осіб, громадян організацій, державних установ, органів управління і влади. Функціональна і економічна неефективність більшості агропромислових підприємств, недостатнє сприйняття ними досягнень науково-технічного прогресу і соціально-управлінських інновацій сильно уповільнюють розвиток країни в цілому.

Для більшості вітчизняних підприємств характерні архаїчні структури і методи управління, недостатня трудова мотивація працівників, високі внутрішні витрати виробництва, неефективне використання ресурсів і застаріла матеріально-технічна база, стан якої характеризується:

- високим рівнем зносу активної частини основних фондів;
- витісненням продукції п'ятого технологічного устрою виробами четвертого і третього устроїв;
- низькою інноваційною активністю, що перешкоджає технологічному оновленню промисловості, зростанню продуктивності машин і устаткування.

Головною перешкодою на шляху інноваційного розвитку України є постійній дефіцит фінансових ресурсів. Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є : власні кошти підприємств, місцевих і регіональної бюджетів, кредити комерційних структур, кошти спеціалізованих позабюджетних фондів, іноземні джерела фінансування, венчурний капітал. З власних фінансових ресурсів підприємств на особливу увагу заслуговують амортизаційні відрахування і прибуток.

Для того, щоб випускати високоякісну, екологічно безпечну, вітчизняну харчову продукцію, конкурентоздатну в умовах ринкових стосунків, підвищити техніко-технологічний рівень на підприємствах АПК, необхідно створити сучасне виробництво з випуску продовольчої продукції на основі останніх науково-технічних нововведень, що відповідають вимогам не лише теперішнього часу, але й майбутнього; виділяти інвестиції, необхідні і достатні для розвитку харчових і переробних галузей АПК; здійснювати

державну фінансову підтримку науково-технічного забезпечення харчової і переробної промисловості; впроваджувати комплекс заходів організаційно-економічного і державно-правового характеру.

Література:

1. *Возняк Г.В. Кузнецова А.Я.* Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні: монографія /Г.В. Возняк, А.Я. Кузнецова. – К.: УБСНБУ, 2007 – 150 с.

ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Біліченко О.С., *асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет*

Сприятливий клімат і родючі землі – основа продовольчої безпеки держави та нарощування експортного потенціалу її агропромислового комплексу. Україна – аграрна країна, а сільське господарство – одна з суспільних форм аграрного виробництва, котра являється необхідною. Проте спостерігається прогресивне зменшення підтримки сільського господарства, безперечно, скорочуються обсяги виробництва. За період формування ринкової економіки в Україні відбулися докорінні зміни в соціально-економічній базі сільськогосподарського виробництва, які негативно вплинули на його економічну ефективність. Перехід аграрного сектора економіки України до ринку зумовило необхідність реформування відносин власності і становлення нових форм господарювання на селі та пошуку шляхів раціонального розвитку галузей сільського господарства.

Дослідженням проблеми економічної ефективності сільськогосподарського виробництва займалися багато науковців. Вони розглядали дане питання через аспекти побудови економічного механізму інтеграції на підприємствах агропромислового комплексу і спиралися на світовий досвід, який показує, що там, де сільськогосподарські товаровиробники мають стійкий зв'язок з переробними підприємствами, збільшується загальна ефективність аграрного виробництва. Це досягається за рахунок зниження затрат на проміжних стадіях технологічного процесу агропромислового виробництва, а також за рахунок більш повного завантаження промислових потужностей. У їх наукових працях з даної тематики досліджуються і принципи побудови економічного механізму інтеграції та особливості його дії в аграрних та аграрно переробних підприємствах.

Так як економічна конкуренція між різними формами власності й господарювання, як основа здорових аграрних відносин та біологічний чинник сільського господарства – сезонність, що спричиняє короткостроковість, повинні стати гарантією економічного прибутку, то дослідження соціально-економічних закономірностей формування та

розвитку сільськогосподарського виробництва – один з актуальних напрямів сучасної економічної науки.

Раціональне поєднання чинників підвищення конкурентоспроможності в комплексі з перевагами інтегрованих структур створює передумови абсолютної стійкості галузей АПК щодо зовнішнього середовища та дозволяють максимально реалізувати виробничий потенціал. Розвиток агропромислової інтеграції забезпечує технічну, технологічну, організаційно-управлінську, економічну єдність і безперервність стадії виробництва, заготівлі сільськогосподарської продукції. Вирішення цієї проблеми забезпечить стабільність агропромислового виробництва та підвищення його економічної ефективності.

Найвищі досягнення аграрного виробництва за радянських часів мали великі державні підприємства – радгоспи, інтегровані об'єднання у формі агрокомбінатів, агрофірм, які виробляли переважну частку сільськогосподарської продукції. Реформування та приватизація в аграрному секторі економіки супроводжувалися роздрібненням великих господарств, порушенням інтеграційних відносин. Переміщення виробництва сільськогосподарської продукції в дрібнотоварні господарства спричинило неконкурентоспроможність на світових ринках. Тому український сектор сільськогосподарської продукції недостатньо інтегрований у систему міжнародної торгівлі, про що свідчить незначна частка експорту (12,3%) та імпорту (7%) агропродовольчої продукції в структурі зовнішньої торгівлі [1]. З огляду на сільськогосподарські ресурси України торговельна політика має істотне значення для майбутнього розвитку сектора. Інтеграція України до СОТ, а згодом і зони поглибленої вільної торгівлі з ЄС – основна передумова прискорення структурних реформ у країні та повної реалізації її потенціалу на міжнародних ринках. Також можна зазначити, що зростання експорту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і входження України до СОТ потребують відродження великого товарного виробництва, яке в ринкових умовах, як переконує світовий досвід, переважно ґрунтується на корпоративному бізнесі. Потенціал корпорації зосереджений в концентрації ресурсів і реалізації досягнень менеджменту за допомогою команди кваліфікованих управлінців. Проблеми корпоративного виробництва, корпоративних фінансів поглиблено досліджували зарубіжні вчені, проте їхні теоретичні розробки адаптовані до умов країн з розвинутою ринковою економікою, а специфіка вітчизняної економіки й галузеві особливості потребують нових підходів. Економічна природа процесу виробництва, необхідність забезпечення безперервності та ефективності суспільного відтворення на основі кругообігу капіталу вимагає постійного розвитку кредитних відносин. Зважаючи на сезонність виробництва та інші причини відбувається розбіжність у часі виробництва і реалізації продукції. В одних суб'єктів з'являється тимчасовий надлишок коштів, в інших – потреба в них. Це є підставою кредитних відносин у виробництві. Таким чином необхідно розпочати відтворення кооперативного сектора вітчизняної економіки в русі розвитку інноваційного виробництва. Потрібно правильно сприйняти саму кооперативну ідею як ефективний інструмент самоорганізації та самопомоги один одному.

Для досягнення економічної ефективності сільського виробництва необхідно скооперувати приватні сектори, що спричинить природний процес, який дедалі більше позначатиметься на подоланні відособленості приватного сімейного господарства. А економічна конкуренція між різними формами власності й господарювання, як основа здорових аграрних відносин, стане основою оптимальної економічної структури виробництва.

Література:

1. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності. Навчально-методичний посібник/ за ред. Д.Г. Лук'яненка. – К: КНЕУ, 2005. – с. 98 – 117.

РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

**Грехова О. Т., асистент кафедри економічної теорії і суспільних наук
Миколаївський державний аграрний університет**

Економічна криза в АПК, яка охопила і галузі стратегічного значення, поставила в порядок денний проблему продовольчої безпеки. Продовольча безпека – це такий рівень продовольчого забезпечення населення, який гарантує соціально - політичну стабільність у суспільстві, розвиток нації, стійкий економічний розвиток.

Для України проблема продовольчої безпеки набуває особливої гостроти, що пов'язано з подіями в ХХ столітті, протягом якого українці пережили революції, війни, голод у 30-х і 40-х роках, відсутність повноцінного харчування у 90-х роках. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки України вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції.

В першу чергу проблема продовольчої безпеки стосується зернового господарства, яке відіграє вирішальну роль у формуванні продовольчого ринку. Для характеристики його стану достатньо такого порівняння (табл. 1).

Таблиця 1
Динаміка виробництва зерна в Миколаївській області

Роки	Валовий збір, тис.т	Посівні площі, тис.га	Урожайність, ц/га
2000	921,3	718,5	14,7
2005	1763,4	866,6	20,8
2006	1950,6	855,4	23,1
2007	640,9	807,2	12,3
2008	2385,9	837,2	28,7
2008 р. у % до 2000 р.	259,0	116,0	195,0

Багаторічні дані вказують на нерівномірність розвитку зернового виробництва. Середньорічне виробництво зерна у Миколаївській області коливається від 1660 тис.т у 1995 р. до 2385,9 тис.т у 2008 р. Урожайність зернових також істотно коливалась: найвища по області була одержана у 2001 році – 29,5 ц/га, найнижча – у 2007 р. – 12,3 ц/га.

Враховуючи нестабільний розвиток зернового ринку, першочерговим завданням держави є гарантування продовольчої безпеки населення. Формування достатніх запасів зерна за рекомендаціями ФАО повинно становити двохмісячний запас внутрішнього споживання.

Специфіка забезпечення продовольчої безпеки України, на відміну від деяких інших країн, повинна полягати не лише у максимальному забезпеченні власних потреб у зернових культурах, але й у створенні потужного зернового експортного потенціалу і відновленні втрачених Україною позицій “європейської житниці”. Цьому сприяють кліматичні умови України та наявність майже 40 % світових запасів чорноземів.

Щоб вирішити проблему пропозиції, планується виробити до 2015 року 1100 кг зерна на душу населення. Тому важливою є організація сучасної ринкової інфраструктури, яка забезпечить ефективне просування продукції до кінцевого споживача. Це передбачає створення інформаційних систем (які дозволять забезпечити рівновагу попиту і пропозиції), розвиток сучасного складського господарства, удосконалення транспортної інфраструктури. Зростатиме роль Аграрного фонду, який здійснюватиме державне цінове регулювання. Збільшуватимуться обсяги реалізації продукції через агроторгові дома, оптові ринки, товарні біржі.

За цих умов визначального характеру набуває Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою КМ України від 19 вересня 2007 року. В програмі дано оцінку сучасного стану розвитку аграрного сектора економіки, його ролі та значення у забезпеченні продовольчої безпеки країни. [1]

З метою створення умов для подальшого розвитку ринку зерна, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, забезпечення продовольчої безпеки держави передбачається визнати, що одним із пріоритетів забезпечення продовольчої безпеки є вдосконалення регулювання ринку зерна, яке здійснюється, зокрема, шляхом:

- лібералізації ринку зерна та продуктів його переробки, що передбачає, зокрема, відкритість та прозорість регулювання відносин на ринку;
- використання адміністративного регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари виключно після повного використання об'єктів державного цінового регулювання Аграрного фонду;
- визначення мінімальних закупівельних цін на об'єкти державного цінового регулювання;
- забезпечення ефективного впливу держави на кон'юнктуру внутрішнього ринку.

- розвитку механізмів кредитування, страхування та державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції.

Таким чином, розглянуті обставини свідчать, що продовольча безпека є однією з найважливіших складових економічної безпеки держави. Успішне виконання Державної цільової програми розвитку українського села буде запорукою реального виведення аграрного сектора економіки країни з кризового стану та успішного вирішення продовольчої безпеки держави.

Література:

1. *Рябоконт В. П.* Відродження українського села – пріоритетний напрям аграрної політики держави // Економіка АПК. – 2007. - №12. – С.3 – 7.

**ВИКОРИСТАННЯ ЛАНЦЮГІВ МАРКОВА ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ**

*Іхсанов Ш.М., зав. кафедри інформатики, доц., к.т.н.,
Лопушанська В.В., ст. викладач кафедри інформатики, аспірантка
Миколаївський державний аграрний університет*

Зі швидкими змінами, які відбуваються в соціально-економічних системах, вплив випадкових чинників зростає настільки, що будь-яка детермінована модель не в змозі передбачити зміну параметрів таких систем, і тому менш точно описує реальний процес, ніж ймовірнісна, і як наслідок – менш придатна для прогнозування.

Використовуючи стохастичне моделювання для прогнозування поведінки соціально-економічних систем, ми провели розрахунки для визначення найбільш ймовірних напрямів розвитку структури земельного фонду Миколаївської області. Ланцюги Маркова як математичний апарат дослідження використовується у багатьох галузях, таких як економіка, екологія та соціологія.

В межах дослідження було побудовано, розв'язано і проаналізовано модель зміни структури земельного фонду Миколаївської області на основі регулярних ланцюгів Маркова.

Постановка задачі. Маємо дані земельного кадастру Миколаївської обл. за 1997-2008 роки, які включають землекористування за видами угідь. Землекористування структурно розподілено на наступні групи:

1. Землі сільськогосподарського призначення;
2. Землі запасу;
3. Землі держави і лісгосподарських підприємств;
4. Землі загального користування в межах населених пунктів;
5. Землі зайняті під об'єктами промисловості, транспорту, зв'язку, оборони;
6. Землі природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення;
7. Землі водогосподарських підприємств;
8. Землі закладів, установ, організацій, спільних підприємств, гаражного будівництва.

Мінімальною одиницею площі є 100 га.

Перехід одиниці площі з одної структурної групи до іншої описується матрицею регулярних ланцюгів Маркова. Елементи матриці інформують про те, яка в середньому частка землі перейде з одного стану до іншого у майбутніх періодах.

Маємо систему S , яка в кожному момент часу може знаходитись в одному з N несумісних імовірних станів: $\omega_1, \omega_2, \dots, \omega_i, \dots, \omega_N$, і може змінювати ці стани в різні моменти часу, тоді для ланцюга Маркова умовна ймовірність системи перейти до будь-якого можливого стану ω_i , залежить лише від того, в якому стані система перебувала в попередній момент часу і не залежить від того, в яких станах система перебувала в більш ранні моменти часу.

За результатами обробки статистичних даних побудовано матрицю однокрокового переходу, яка описує загальну ймовірнісну картину всіх можливих переходів системи із одного стану до будь-якого іншого, яка має такий вигляд (1).

$$Q = \begin{matrix} & \omega_1 & \omega_2 & \dots & \omega_N \\ \begin{matrix} \omega_1 \\ \omega_2 \\ \dots \\ \omega_N \end{matrix} & \begin{bmatrix} P_{11} & P_{12} & \dots & P_{1N} \\ P_{21} & P_{22} & \dots & P_{2N} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ P_{N1} & P_{N2} & \dots & P_{NN} \end{bmatrix} & , & \sum_{j=1}^N P_{ij} = 1, & i = \overline{1, N} \end{matrix} \quad (1)$$

Вектор стаціонарних (фінальних) ймовірностей станів системи W визначається як

$$W = \lim_{n \rightarrow \infty} Q^k, \quad (2)$$

де n – кількість станів системи, k – кількість кроків прогнозу.

В дослідженні розглядали вісім ($N=8$) станів системи. Для отримання моделі було розроблено програму, яка моделює переходи в системі розподілу площ, і перевіряє достовірність отриманих формул.

Процес отримання матриць ймовірнісних переходів можливо застосовувати для широкого класу подібних задач прогнозування поведінки соціально-економічних систем, наприклад для аналізу і прогнозування ринку цінних паперів, стан на ринку праці, моделювання фінансових потоків і т.д.

Література:

1. Жлуктенко В. І. Стохастичні моделі в економіці: Монографія. // В. І. Жлуктенко, А. В. Бегун. – К. : КНЕУ, 2005. – 352 с.
2. Копитко В. І. Науково-практичні рекомендації з використанням економіко-математичних методів в умовах реформування регіональних АПК. // В. І. Копитко. – К. : Навч.-коорд. центр дорадчих служб., 2004. – 68 с.

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ УЧЕБНЫМ ЗАВЕДЕНИЕМ

Худякова И.М. и.о. доцента

Южнославянский институт Киевского Славистического университета

Прежде, чем внедрить систему автоматизации, нужно уяснить некоторые принципиальные моменты. Главный из них – это должно быть действительно необходимо, то есть иметь экономическое обоснование.

На текущем этапе развития перед Южнославянским институтом Славистического университета стоят различные стратегические цели. В том числе:

§ повышение качества образования до мирового уровня, интеграция в мировое образовательное пространство;

§ устойчивое обеспечение потребностей рынка труда Южного региона квалифицированными кадрами;

§ обеспечение потребностей населения в качественных образовательных услугах.

Достижение этих целей в современных условиях и на современном уровне требует создания АСУ университетом на основе единой концепции информатизации.

На первом этапе осуществлялось стратегическое планирование. Топ-менеджеры университета сформулировали бизнес-цели и стратегию на ближайшие год-два. Это задачи именно высшего руководства.

Следующий этап представлял формализацию бизнес-процессов. После понимания задач следует этап постановки задач на автоматизацию. В ходе данного этапа были составлены схемы движения информации. В результате данного этапа цели руководства были сформулированы на языке конкретных функций и задач всех подразделений. Таким образом, это фактически этап постановки задачи.

Учитывая состояние информационной инфраструктуры университета, была разработана единая концепция информатизации и техническое задание проект АСУ университетом.

Постановка задачи отвечает на вопрос: «Что надо автоматизировать?», а техническое задание — «Как конкретно надо автоматизировать?».

В рамках данной АСУ необходимо было решить следующие задачи:

§ развитие локальных сетей, корпоративной сети;

§ улучшение качества получаемых услуг Internet;

§ непрерывное обновление и модернизация парка компьютерной техники;

§ интеграция унаследованных систем в состав первой очереди АСУ университетом;

§ разработка новых версий уже существующих программных систем;

§ разработка внедрение и сопровождение нового программного обеспечения в рамках АСУ университетом;

§ развитие существующих организационных структур и подразделений, обеспечивающих развитие процессов информатизации университета.

Единая концепция информатизации университета учитывает международные стратегии в области информатизации, основывается на концепции информатизации высшего образования, использует новейшие информационные технологии.

В состав АСУ университетом входит шесть базовых подсистем, которые обеспечивают достижение сформулированных выше стратегических целей:

1	Подсистема стратегического управления (<i>реализация перспективных форм административного и академического управления</i>).
2	Подсистема управления учебным процессом (<i>разработка планов и контроль их исполнения, нагрузка преподавателей</i>).
3	Подсистема управления качеством образования (<i>учет успеваемости и посещаемости, международный уровень качества образования и интеграция университета в мировое образовательное пространство</i>).
4	Подсистема управления персоналом (<i>оптимальный подбор и расстановку кадров</i>).
5	Подсистема управления научной и инновационной деятельностью (<i>АСУ библиотекой, создание библиотеки электронных учебников и пособий, поддержка процессов получения новых научно–технических знаний, продукции мирового уровня</i>).
6	Подсистема управления финансовой и хозяйственной деятельностью (<i>оплата обучения, зарплата, контроль финансового положения вуза</i>).

Основой АСУ университетом является корпоративная сеть, объединяющая информационные системы подразделений университета в единую распределенную информационную систему, которая в дальнейшем может обеспечить интеграцию информационной инфраструктуры университета в украинское и международное образовательное пространство.

Выбор последовательности выполнения работ осуществляется в зависимости от необходимости. На данный момент разработаны следующие модули:

АРМ «Ректора»

Позволяет принимать решения, используя всю полноту информации о состоянии учебного процесса в текущий момент времени. В ректорат стекается вся информация о контингенте студентов, их успеваемости и оплате обучения.

Возможности

- Позволяет контролировать количество студентов по факультетам и в целом по институту
- Контроль академических задолженностей по общему количеству в разрезе факультетов и курсов, а также по каждому конкретному студенту
- Контроль финансовых задолженностей
- Полная информация по каждому студенту, которая может быть получена, если указать фамилию в соответствующей форме
- Информация по факультету и группе
- Любая информация, которую может сформировать администратор созданием запроса с соответствующими параметрами.

АРМ «Методиста кафедры»

Автоматизированное рабочее место методиста кафедры позволяет вводить информацию о текущей успеваемости каждого студента. Получение информации о персональных данных студента. На рисунке показана управляющая форма. Нажав на соответствующую кнопку, можно перейти в требуемый режим работы.

После выбора специальности и курса можно:

- просмотреть и распечатать сводную ведомость за указанный семестр;
- просмотреть список студентов группы с возможностью перехода на личную карточку конкретного студента
- просмотреть экзаменационную ведомость данной группы по указанному предмету или подготовить ведомость для конкретного экзамена с контролем допуска каждого студента к экзамену

Сводная ведомость дает полную информацию о результатах всей группы за указанный семестр.

Из списочного состава студентов можно нажатием кнопки перейти к информации персональной карточки конкретного студента.

Ведомость по предмету создается для распечатки, а затем по результатам экзамена или зачета заносятся результаты. Это позволяет затем получать сводные данные по группе и институту в целом, а также распечатывать сводные ведомости.

Вся информация с каждой кафедры обрабатывается диспетчером и является исходным материалом для Автоматизированного рабочего места топ-менеджера (в нашем случае ректора) учебного заведения.

АРМ «Администратора»

В автоматизированном рабочем месте администратора соединяются воедино все информационные потоки из других АРМов. Объединенная информация передается в АРМ топ-менеджера для анализа. Объединение всей информации происходит по полям связи. По всем АРМам связь информации по студентам осуществляется по ключу «Код студента», который фактически является неповторяющимся номером зачетной книжки.

АРМ «Менеджера по оплате обучения»

Этот АРМ позволяет в любой момент времени посмотреть, в какой период и какие суммы оплачивались. Получить справки по всем задолженностям по оплате.

АРМ «Отдел кадров».

В данном автоматизированном рабочем месте сконцентрирована вся информация по сотрудникам. По каждому из них можно просмотреть и отредактировать информацию персональной карточки учета. Личные данные, дату приема на работу и т.д.

Справочной информацией в данном модуле является перечень всех предметов с количеством часов, справочник преподавателей, справочник должностей с плановой нагрузкой, что видно на представленной схеме данных. Для каждого преподавателя просто выбираются предметы, которые он читает, и автоматически рассчитывается нагрузка.

Карточка нагрузки преподавателя сразу дает информацию о количестве лекционных часов, практических занятий, и пр. Данная автоматизированная

система експлуатується уже декілька років і знаходиться в постійному розвитку в зв'язі з змінюючимися зовнішніми умовами.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАТИКА ТА КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНІКА»

Кірей К. О., доцент кафедри інформатики,
Миколаївський державний аграрний університет

Успішна робота фахівців економічного профілю в сучасних економічних умовах залежить не тільки від засвоєння фахових знань, умінь і навичок, а й вимагає від фахівця володіння сучасними обчислювальними засобами оброблення інформації (спеціалізованих і стандартних програмно-апаратних комплексів). У даній доповіді пропонується розглянути методичні підходи щодо презентування практичного навчального матеріалу дисципліни «Інформатика та КТ».

Активне формування професійних умінь оброблення інформації стандартними ПЗ здійснюється на лабораторних заняттях у процесі виконання студентами лабораторних робіт. На цьому етапі набути студентами теоретичні знання реалізуються у практику. Кожна лабораторна робота містить комплекс завдань, у процесі виконання яких студент поступово «рухається» за схемою: 1 етап – «дія за зразком» (усвідомлення того, що він може опанувати технологію виконання завдань) → 2 етап – «дія за зразком із певним рівнем самостійності» (усвідомлення рівня набутих операційних умінь) → 3 етап – «самостійна творча діяльність» (усвідомлення своїх можливостей як майбутнього фахівця).

Сутність запропонованої схеми розглядається на прикладі послідовності опанування логічних функцій стандартного ПЗ MS Excel, що входить до складу інтегрованої програмної системи автоматизації офісної діяльності Microsoft Office.

1 етап – знайомство з інструментарієм ПЗ. На цьому етапі розглядаються логічні функції MS Excel, їхній синтаксис, правила побудови формул з використанням логічних функцій, алгоритм виконання обчислень логічними функціями, різні варіанти побудови формул з використанням логічних функцій. Як приклад реалізації теоретичних знань розглядається технологія складання розрахункових формул з використанням логічних функцій MS Excel щодо виконання завдань з порівняння чисел таблиці. На цьому етапі студенти реалізують наведені вирішення завдань у середовищі MS Excel.

2 етап – знайомство з технологією використання досліджуваного інструментарію ПЗ щодо розв'язування професійно-орієнтованих задач. На цьому етапі студенти опановують засоби та алгоритми вирішення задач з використанням логічних функцій MS Excel шляхом їх розв'язання за наведеною технологією розв'язку. Для кожної задачі складаються покрокові інструкції щодо її вирішення. Студенти реалізують наведені інструкції у

середовищі MS Excel. На цих прикладах демонструється – в яких розрахунках доцільно застосовувати досліджуваний інструментарій, різні способи побудови розрахункових формул з використанням логічних функцій, найбільш раціональна структура розрахункових формул.

3 етап – самостійне виконання завдань. На цьому етапі студенти мають сформувані навички самостійного вирішення професійно-орієнтованих задач у середовищі MS Excel із використанням як логічних функцій, так й інших функцій MS Excel. Інформаційна допомога на цьому етапі надається у вигляді вказівок або рекомендацій щодо виконання завдань. Змістова складова вказівок диференціює матеріал за рівнем складності. Студент має самостійно обрати засоби та методи реалізації виконання завдань у середовищі MS Excel.

Реалізація запропонованої етапності опанування стандартними ПЗ дозволяє організувати кероване навчальне середовище, в якому студент виконує завдання за встановленим порядком, та має певну свободу вибору засобів і методів їх виконання. Така організація навчального середовища сприяє формуванню у студентів позитивного ставлення до самонавчання та розвитку творчого підходу до виконання завдань.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ

Нєлєпова А.В., асистент

Миколаївський державний аграрний університет

У наш час сільське господарство потребує оптимізації виробництва з метою одержання максимального прибутку, раціонального використання ресурсів, у тому числі природних, захисту навколишнього середовища. Воно набуває нових особливостей. Звичайне сільське господарство перетворюється на “точне сільське господарство”, яке передбачає ефективне та раціональне керування процесами росту рослин відповідно до їх потреб у поживних речовинах й умовах зростання.

До проблеми інформатизації підприємств неодноразово зверталися як закордонні вчені, так і вчені нашої країни. Вона аналізується в наукових працях В.С.Рожнова, В.П.Завгородного, В.В. Дика, А.В.Іоффе, А.Н.Щєдрина, Л.С.Винарика. Загальновідомо, що інформатизація стала одним із найважливіших чинників науково-технічного прогресу при вирішенні управлінських завдань, передбачаючи обробку й аналіз результатів моніторингу господарської діяльності підприємств і організацій галузей АПК. Інформаційні системи вже сьогодні широко використовуються при виробленні раціональних рішень, що управляють, проведенні інженерно-технічних розрахунків, плануванні і контролі господарської діяльності, формуванні банків даних в області селекції і племінної справи, сучасних засобів хімізації, захисту рослин і ветпрепаратів, технічного забезпечення і технічного стану складних машин і устаткування, використання вторинних матеріальних ресурсів [3].

У розвинених країнах світу (США, Канада, Австралія, країни ЄС) для інформаційного забезпечення АПК широко використовують різноманітні інформаційні системи, такі як:

§ системи моніторингу;

§ системи забезпечення контролю якості сільськогосподарської продукції;

§ системи оперативного управління та оптимізації продукційних процесів;

§ інформаційно-довідкові системи маркетингової спрямованості;

§ аналітичні та моделюючі системи.

А що відбувається в сфері аграрної освіти?

Загострюються проблеми якісного рівня професорсько-викладацького складу. Університети не встигають за зростанням галузі і готують фахівців, не здатних включитися в роботу без додаткового навчання. При цьому навіть таких (які володіють ІТ та ІКТ) фахівців не вистачає. Компаніям також доводиться перенавчати своїх співробітників, а це потребує значних коштів [1].

Працівників майбутнього, що володіють знаннями, будуть характеризувати властивості, які повною мірою не тільки залежать від стану і розвитку суспільних інформаційно-технологічних платформ, а саме на них і побудованих. Чисельність таких працівників в країнах з розвинутою економікою постійно зростає, але не так швидко, як зростає попит на них. Перерахуємо основні властивості що характеризують таких працівників:

- високий рівень мобільності і здатність працювати віртуально;
- високий рівень освіти і розумових здібностей;
- повний набір навичок, необхідних для процесу трансформування знань;
- унікальність індивідуальних навичок [2].

Нині - інформаційна діяльність людей - з одного боку це користування накопиченою і виробленою інформацією, з іншого – вміння переносити свої знання (інформацію) з одного інформаційного середовища в інше. Тоді інформаційна мобільність виявляється як уміння використовувати інформаційний підхід, аналізувати інформаційні обставини, і використовувати свої професійні вміння в будь-якій інформаційній сфері, тобто робити їх ефективними.

Введемо поняття: **інформаційна мобільність** – вміння переносити знання з одного інформаційного середовища в інше, а також адаптувати та модернізувати технології пошуку та обробки інформації.

Література:

1. Золотарьова І.О. Досвід кафедри інформаційних систем ХНЕУ з підготовки кадрів з інформаційних технологій / Золотарьова І.О., Дорохов О.В., Щербаков О.В. - Системи обробки інформації, 2009. – вип. 6 (80), с. 229.

2. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: Підручник. 2-ге вид. – К.: Каравелла, 2007. – 640 с., с.630 – 631.

3. *Тарабрін О. Є.* Інформаційно-аналітична система економічного моніторингу господарюючих суб'єктів АПК України, [Електроний ресурс] / Електронне наукове фахове видання: Історія науки і біографістика.- 2008 р. — № 1. — Режим доступу до журн. : www.nbu.gov.ua/e-journals/inb/2008-1/08toesau.pdf

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЦІ

Мигович С.М. викладач кафедри інформатики
Миколаївський державний аграрний університет

Сучасні інформаційні технології дозволяють створити єдине інформаційне середовище, фізичною основою якого є інтегровані комп'ютерні мережі та системи зв'язку, яке дозволяє супроводжувати та координувати як технологічні процеси, так і ділову діяльність будь-якої організації. Зокрема, такий підхід передбачає технічну, організаційну та методологічну інтеграцію таких базових напрямків управлінської діяльності, як виробничий, організаційний, маркетинговий, фінансовий, бухгалтерський, кадровий та проектно-конструкторський. Інформаційні продукти розміщуються в розподілених базах даних. Інформаційні технології забезпечують динамічну координацію дій за рахунок використання сучасних засобів зв'язку та програмних засобів комп'ютерних мереж. Інформаційна комп'ютерна мережа організації може органічно під'єднуватися до всесвітньої комп'ютерної мережі Internet. Під'єднання може проводитися через відповідні шлюзи з регламентованим доступом до внутрішньої інформації. Таким чином організація отримує прямий доступ до різноманітної інформації з широким спектром по змісту: від законодавчих актів до відомостей про стан на ринках сировини та готової продукції.

Сучасні розробки інформаційних систем менеджменту, технологій систем та комунікацій просуваються вперед досить успішно, використовуючи останні досягнення в галузі технологій інформаційних систем та комунікацій. Завдяки цьому інформаційні системи менеджменту стали задовольняти зростаючі вимоги менеджерів до забезпечення інформацією. Головними критеріями в оцінці інформаційних систем стали достовірність, своєчасність, повнота, корисність інформації для прийняття рішень.

П'ятикратне збільшення продуктивності від останніх нововведень в електронному обладнанні і програмному забезпеченні, а також скорочення витрат на їх придбання сприяють швидкому розвитку експертних систем і систем штучного інтелекту завдяки розповсюдженню телекомунікацій не тільки в організації, але і серед клієнтів. Все це сприяє перетворенням, які перетворюють чисто технічні прикладні програми в конкурентноспроможний механізм, яким можна ефективно керувати.

В наш час найбільша частина технологічних розробок в галузі інформаційних технологій застосовується для вирішення оперативних управлінських задач. Новітні розробки свідчать про зростання можливостей вдосконалення інформаційних технологій в таких ключових напрямках:

- значне підвищення показників ефективності технології;
- спрощення доступу і розширення потенційних можливостей засобів програмного забезпечення і широкого застосування “відкритих технологій”;
- створення дружнього інтерфейсу для користувача;
- істотне покращання якості і функцій інформаційних технологій та зниження їх вартості.

Експертні системи створюють сприятливі умови для автоматизації рейтингу кредиту, а також процесу навчання у сфері фінансів. Телеконференції полегшують спілкування менеджерів, які можуть бути віддалені географічно, таким чином, економляться витрати і прискорюються прийняття рішень. Системи демонстраційних залів, які оснащені базами даних і відеозв'язком, сприяють плануванню і контролю: затрати на інвестиції в нові технології дуже високі, навіть беручи до уваги великі потенційні можливості останніх досягнень. Підприємства можуть витратити 5-10% своїх прибутків від реалізації на розвиток технологій.

Підводячи підсумки, можна відзначити основні переваги для організацій, які їм надає використання передових інформаційних технологій в управлінні. Так, застосування сучасних засобів зв'язку та обробки інформації у повсякденній роботі менеджерів дозволяє значно скоротити витрати на рутинну та малоефективну роботу і підвищити результативність ділових переговорів. Застосування інформаційних систем менеджменту надає можливість розглядати проблеми управління організацією у взаємопов'язаному комплексі і підняти ефективність праці менеджерів на якісно новий рівень.

Література:

1. *Барановская Т. П.* и др. Информационные системы и технологии в экономике Издательство: Финансы и статистика, 2003 г., - 416 с.
2. *Вревченко А. П.*, и др. Информационные ресурсы для принятия решений Издательства: Деловая Книга, Академический проект. 2002 г. - 560 стр.
3. *Гаранин М.В., Журавлев В.И., Кунегин С.В.* Системы и сети передачи информации Издательство: Экзамен, 2003 г., - 336 с.
4. *Гаскаров Д. В.* Интеллектуальные информационные системы Издательство: Высшая школа, 2003 г., - 432 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ САПР AUTOCAD З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ФАКІВЦІВ

*Цисс О.М., асистент кафедри інформатики
Миколаївський державний аграрний університет*

Система автоматизованого проектування (САПР) призначена для архітекторів, інженерів, конструкторів і інших фахівців, що працюють в САД/САМ програмах. Програма Автокад (**AutoCad**) є універсальним рішенням для креслення об'єктів, які можуть бути як двомірними, так і тривимірними.

AutoCAD здатний працювати з проектами в самих різних областях — технічних, сільсько-господарських, будівництві шляхів і інфраструктури, охороні навколишнього середовища і тому подібне. Багатий набір функцій вирішує завдання фахівців різних дисциплін: інженерів, геодезистів, проектувальників, розробників документації. Скорочені витрати часу на проектування, розрахунки і внесення змін, тому можна досліджувати більше проектних альтернатив і швидше добитися потрібного результату.

Засоби формування тривимірних модельних дозволяють вам створити високоякісну презентацію, здатну точно відобразити і донести до аудиторії ваш проектний задум.

САПР для машинобудування включає:

- Проектування деталей та їх збірка, випуск документації;
- САПР технологічних процесів;
- Інженерні розрахунки та моделювання технологічних процесів;
- Електротехніку;
- Промисловий дизайн;

Інтерфейс користувача підтримує можливість настройки під потреби конкретної галузі.

Додатки на основі AUTOCAD:

1. [AUTOCAD Architecture](#)
2. [AUTOCAD Electrical](#).
3. [AUTOCAD Civil 3D](#)
4. [AUTOCAD MEP](#)
5. [AutoCAD Mechanical](#)
6. [Лінійка AutoCAD Inventor](#)
7. [Autodesk® Inventor® 2010 Autodesk Showcase](#)
8. [AutoCAD LT 2010](#)

Зараз AutoCad вивчають в кожному технічному ВУЗі країни. Студентські версії AUTOCAD, призначені виключно для використання студентами і викладачами в освітніх цілях, доступні для безкоштовного завантаження з сайту [Образовательного сообщества Autodesk](#) (за умовою реєстрації). Функціонально студентська версія AUTOCAD нічим не відрізняється від повної, за одним виключенням: DWG-файли, створені або

відредаговані в ній, мають спеціальну позначку (так званий educational flag), яка буде розміщена на всіх видах, при друку файлу (незалежно від того з якої версії студентським або професійним виконується друк).

В Миколаївському державному аграрному університеті САПР AutoCad викладається на 2 та 3 курсі факультету механізації сільського господарства. Після вивчення курсу студент зможе виконувати креслення на площині та в просторі, створювати креслення по зразку, а також створювати об'єкти по своїй спеціальності: електричні схеми, деталі машин. Програма також допомагає студенту при розгляді креслення на папері, яке навіть не створене ним.

Курс САПР AutoCad допомагає студенту в майбутньому при написанні курсових та дипломних робіт, дозволяє не тільки зменшити час при створенні креслень, а й збільшити точність побудов, що не дозволяє ручне креслення на папері.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ

*Борян Л. О. , асистент кафедри інформатики
Миколаївський державний аграрний університет*

Дистанційне (або он-лайн) навчання (ДН) – це така технологія навчання, при якій викладач і студент відокремлені у просторі та часі, і використовують для учбового процесу інтернет-технології.

Для того, щоб забезпечити ефективну взаємодію, при дистанційному навчанні використовується цілий набір інструментів, серед яких: інтерактивні комп'ютерні програми, Інтернет, електронна пошта, телефон, факс і звичайна пошта. Фундаментом навчального процесу дистанційного формування освіти є сучасна навчально-методична література здійснена на новій основі. Комплекс навчально-методичної літератури підготовлений та здійснений у електронному варіанті. Якісно створені мультимедійні підручники є частиною ресурсу дистанційного навчання, проте головний його аспект – це постійне інтерактивне спілкування студента з викладачем (у форумі, через електронну пошту чи програму SKYPE).

Дистанційна освіта має зберігати всі досягнення в галузі очно-заочного навчання, додаючи особливості властиві комп'ютерним мережам. Для навчального процесу це перш за все інтерактивність, тобто оперативний взаємозв'язок викладач-слухач.

На сьогоднішній день дистанційне навчання за допомогою комп'ютерних технологій має такі форми занять:

- Чат-заняття;
- Веб-заняття;
- Телеконференції.

Одним із найважливіших факторів використання у навчанні інформаційних технологій є незалежний контроль успішності навчальної діяльності.

Для дистанційного навчання з використанням комп'ютерних технологій існує багато систем-оболонок. Вони є закордонними розробками, і принцип їхнього функціонування стандартний - розподіл навчальної програми на курси.

Серед найпопулярніших систем дистанційної освіти можна назвати такі: Pias, Moodle, Lotus. Перші дві - системи з відкритим кодом (Open Source), тобто вони розповсюджуються безкоштовно та дозволяють редагувати й змінювати програмний код відповідно до потреб. Остання, Лотус, вимагає сплати за ліцензію на встановлення, та не є системою Open Source.

В нашому університеті використовується система Moodle. Це платформа, що дає можливість будь-кому дистанційно, за допомогою Інтернету, оволодіти навчальним матеріалом та самому створювати дистанційні курси і проводити навчання на відстані. Ця платформа забезпечує студентам доступ до численних навчальних ресурсів. Використовуючи Moodle, можна надсилати нові повідомлення студентам, розподіляти, збирати та перевіряти завдання, вести електронні журнали оцінок та присутності, налаштовувати різноманітні ресурси курсу і т. д.

Таким чином, враховуючи стрімкий розвиток інформаційних технологій та впровадження їх у приватне життя громадян, можна говорити про те, що системи дистанційного навчання повинні розвиватись та використовуватись при наданні послуг на усіх освітніх рівнях - від середньої до повної вищої освіти. З використанням таких методів навчання значно підвищується можливість кожного бажаючого отримати той рівень освіти, який він вважає потрібним для себе.

Література:

1. Методические рекомендации по созданию курса дистанционного обучения через Интернет. Под ред. В.Канаво [електронний ресурс] Режим доступу <http://www.curator.ru/method.html>
2. Матеріали статті "Дистанционные методы обучения. Состояние, проблемы, перспективы." //Дайджест педагогічних ідей та технологій "Школа - парк". - 2001. - № 3-4. - С. 81 - 103)

ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ ПРАЦІ ТА КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У ВИРОБНИЦТВІ С/Г ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ФУНКЦІЇ КОББА-ДУГЛАСА.

Кубова Р.М., *к.ф.-м.н.,*

Миколаївський державний аграрний університет

Веселівська Н. В.,

Миколаївський державний аграрний університет

Математичні моделі і методи є природним, необхідним елементом економічної теорії. Моделювання дозволяє виявити істотні чинники, що визначають параметри виробництва і можливі наслідки дії на них, нехтувати

другорядними деталями при аналізі даного явища. Хоча моделювання в економіці має багату історію, особливе значення воно придбало в роки розвитку обчислювальної техніки, оскільки стало можливим проводити достатньо складні і трудомісткі обчислення. Виробнича функція Кобба-Дугласа [1,2] використовується в практиці економічного моделювання виробництва як на макро, так і на мікроекономічному рівні. Раніше визначення параметрів виробничої функції Кобба-Дугласа (ВФКД) для сільськогосподарського виробництва Миколаївської області і дослідження закономірностей виробництва продукції зерна проведене нами для періодів 1998-2006 р.р. і 1998-2000 , 2001-2003 р.р. у роботах [3,4]. Було показано, що коефіцієнти ВФКД і основні показники виробництва для цих періодів різні.

Результати моделювання й аналіз поведінки основних економічних показників виробництва зерна в Миколаївській області дозволяє зробити наступні висновки:

- Отримані для сільськогосподарського виробництва регіону функції задовольняють основним властивостям мультиплікативних виробничих функцій.

- Параметри ВФКД регіону перебувають у межах, властивих виробництву на макроекономічному рівні.

- Значення еластичності випуску по ресурсах показують, що в цьому регіоні підвищення випуску продукції за рахунок збільшення капіталовкладень більш ефективно, ніж додаткове залучення ресурсів праці, однак це співвідношення в останні роки зменшується.

- За останні роки є тенденція до зменшення продуктивності капіталу.

Ці тенденції свідчать про підвищення ресурсу витрат капіталовкладень при зменшенні ресурсу витрат праці, що приводить до помітного підвищення капіталозабезпеченості праці й зменшенню маржинальної норми заміни праці на капітал. На фоні зменшення продуктивності капіталу капіталозабезпеченість праці й гранична норма заміни праці капіталом повільно набуває граничних значень.

Література:

1. *Замков О.О., Толстопятенко А.В., Черемних Ю.Н.* Математические методы в экономике. - М.: Дело и сервис, 2004.
2. *Терехов Л.Л.* Производственные функции. - М.: Статистика, 1974.
3. *Мальцев А.Т., Кубова Р.М.* Визначення функції Кобба-Дугласа для виробництва зернових культур і соняшнику в Миколаївській області // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. Ринкова трансформація економіки АПК. Вип. 31. - Х.: ХНТУСГ, 2004. - С. 132-135.
4. *Кубова Р.М.* Дослідження взаємозв'язку витрат праці і інвестицій у виробництво сільськогосподарської продукції на основі використання функції Кобба-Дугласа // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв: МДАУ, 2005. – Вип. 4 (32). – С. 95-98.
5. *Гранберг А.Г.* Моделирование социалистической экономики. - М.: Экономика, 1998.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ФІРМИ «1С» В ІНОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*Макарова Л.М., асистент кафедри інформатики
Миколаївський державний аграрний університет*

В сучасному світі із жорсткою конкуренцією велике значення відіграє ефективність і продуктивність праці персоналу, які, у свою чергу, на пряму залежать від якості підготовки студентів у вищому навчальному закладі (ВНЗ) [1, с. 41, с. 46; 2, с. 13, с. 75].

Співпраця ВНЗ та компаній – розробників програмного забезпечення (ПЗ), безумовно, корисна навчальним закладам, які завдяки такому співробітництву мають змогу як навчати студентів, використовуючи останні версії програмного забезпечення, так і підтримувати належний рівень знань своїх викладачів.

Фірма «1С» - безумовний лідер серед розробників програмного забезпечення в галузі обліку і управління виробництвом на пострадянському просторі – має багаторічну програму співробітництва з вищими та середніми навчальними закладами, яка вже добре зарекомендувала себе [3]. Перелічимо основні кроки цієї програми і ті переваги, які одержують навчальні заклади і студенти, що в них навчаються.

1. Договір про співробітництво з вищими й середніми освітніми установами і придбання на його основі навчального комплекту – дає можливість ВНЗ здійснювати навчання студентів з використанням ПЗ по власних навчальних програмах.

2. Угода про сертифіковане навчання учнів і Угода про сертифікацію учнів – дозволить здійснювати навчання та сертифікацію студентів по програмах стандартних курсів «1С».

3. Договір про створення Авторизованого Навчального Центру «1С» (АНЦ) або Договір про створення Центру Сертифікованого Навчання (ЦСН) – дозволить ВНЗ здійснювати навчання і сертифікацію не тільки своїх студентів, але й широкого кола слухачів у програмі післядипломної освіти та системі курсового навчання для додаткового підвищення кваліфікації фахівців, що буде сприяти посиленню конкурентної позиції ВНЗ.

Зазначені кроки дають можливість ВНЗ активно впроваджувати додаткові курси, засновані на різних спеціалізованих конфігураціях ПЗ фірми «1С».

З наступного навчального року ми розраховуємо розпочати навчання наших студентів на базі платформи «1С:Підприємство 8» з використанням кількох прикладних конфігурацій.

Далі: автоматизувавши ділянку «Бухгалтерський облік сільськогосподарського підприємства» нашої бухгалтерії (підрозділ – навчальне господарство), Миколаївський державний аграрний університет зможе запровадити в освітній процес курс навчання по відповідній

конфігурації на базі «1С:Бухгалтерія», що дозволить нашому навчальному закладу в повному обсязі задовольняти попит компаній-сільгоспвиробників на підготовку фахівців в галузі бухгалтерського обліку й аудита з відповідної галузевою специфікою.

Програма співробітництва фірми «1С» з освітніми установами наочно демонструє далекоглядність компанії – розроблювача ПЗ і зацікавленість у появі на ринку праці висококласних фахівців, які зможуть грамотно використовувати сучасне програмне забезпечення для оптимізації бізнес-процесів і мінімізації витрат компаній-роботодавців у своїй подальшій трудовій діяльності, в чому їм має допомогти саме ВНЗ.

Література:

1. *Калина А.В.* Економіка праці: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Алла Василівна Калина. — К.: МАУП, 2004. — 272 с.
2. *Прасол В.М.* Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. / Валентина Михайлівна Прасол. — Харків: ХНАМГ, 2007. — 264 с.
3. Сотрудничество фирмы «1С» с образовательными учреждениями / Веб-сайт фірми «1С» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.1c.ru/rus/firm1c/aucsotr.htm>

ПЛАНУВАННЯ БАГАТОРІВНЕВИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ СППР «MICROSOFT PROJECT»

Боборикіна Л.Я., к.е.н., доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Сучасна практика розробки і реалізації інвестиційних програм вимагає створення або використання управлінських технологій, здатних дати керівнику альтернативи в досягненні поставлених цілей.

Ускладнення процесів управління, а також необхідність формування надійної системи управління стає можливим при впровадженні управлінських технологій в процесах прогнозування, програмування, аналізу, контролю на всіх рівнях управління.

Планування є невід'ємною частиною ефективної роботи підприємства. Тому можливість мобільно змінювати поточні плани для керівника стає все більш значущим. Таке становище позначилось і на підприємствах в усіх галузях та привернуло увагу керівників до пошуку гнучких методів управління.

При вирішенні завдань календарного планування важливо зрозуміти, які до цього пред'являти вимоги. Знання, необхідне для виконання функцій календарного планування, повинне бути повним, добре визначеним і ретельно структурованим. Методи для уявлення і використання цього знання повинні мати результатом розклади, достатньо ефективні і гнучкі.

Перспективним може бути використання економіко–математичних методів та моделей. Мережне планування – це метод управління, оснований на використанні математичного апарату теорії графів і системного підходу

для відображення і алгоритмізації комплексів взаємозв'язаних робіт, для досягнення цілей.

Основна характеристика завдання календарного планування – недетермінізм, який означає, що можливий більш ніж один допустимий (альтернативний) шлях для виконання кожної роботи. Це робить автоматичне планування дуже важким, а ручні рішення менш визначеними. Унаслідок такої недетермінованої природи завдання календарного планування повинно гарантувати отримання обгрунтованих рішень. Динамізм і невизначеність виробничого середовища роблять це завдання дуже важким.

Актуальним стає використання альтернативної мережної моделі. Вона може поповнюватися або модифікуватися в процесі досліджень і на основі експлуатації реальних систем.

Зараз в плані розвитку СППР та нової інформаційної технології ставиться завдання створення такого інтелектуального інтерфейсу між користувачем і комп'ютером, при якому виключається участь фахівця-посередника у формалізації завдань і експлуатації систем.

Мережне планування – це система організаційного управління, яка базується на застосуванні мережних моделей, як основи для прийняття рішень по виконанню робіт. В мережному плануванні широко використовується математичний апарат теорії графів, теорії вирогідності, математичного програмування. Формалізація задач дозволяє широко використовувати засоби обчислювальної техніки та ППП Microsoft Project по вирішенню задач розрахунку термінів виконання робіт та подій мережної моделі та її оптимізації. Це дає можливість не тільки складати ефективний план, аналізувати його виконання, змінювати його в залежності від умов та дозволяє встановлювати зв'язок між запланованими завданнями та отриманими результатами, а також своєчасно його корегувати. Використання мережного планування на підприємстві сприяє підвищенню його ефективної діяльності.

Мета мережного планування - у формалізовані ідеї за допомогою математичної моделі. Воно дає стратегію, які характеризує сучасний стан та основні напрямки практичної діяльності для досягнення чітко визначених цілей у майбутньому. Мережне планування забезпечить вдосконалення системи організації управлінської роботи.

Модель управління підприємством за допомогою мережного планування може бути як дворівневою, так і багаторівневою. Кожен підрозділ підприємства має свою підсистему. Деталізація повинна агрегуватися в укрупненні дані.

Для управлінських підрозділів розробляються укрупненні мережні моделі. Тобто кожен рівень управління отримує укрупнену або деталізовану мережну модель, яка відображає процеси управління, виробництва, і що дуже важливо взаємовідносини - конкретні терміни обмеження виконання обсягу робіт.

За допомогою дворівневої або багаторівневої математичної моделі управління можливо прогнозувати трудові затрати, розрахувати дати виконання робіт в прямому та зворотньому напрямку, бачити ресурсоемність на календарний сітці (діаграма Ганта), контролювати виконання плану.

Головне при такому підході в тому, що частина моделі може бути укрупненою, а частина – деталізованою. Діаграма Ганта дає можливість не тільки візуально бачити проектну інформацію у зручному форматі, але і редагувати її, або перервати задачу, коли робота потребує перерви.

Наявність альтернативних варіантів виконання робіт, різних варіантів їх зв'язку між собою, дозволяє керівнику моделювати ситуації та вибирати оптимальну структуру моделі.

Вибір багаторівневої або дворівневої моделі, при використанні якої управління підприємством буде більш оптимальним, залежить від наявності повної або часткової інформації і дає можливість її доповнювати і робити більш детальною.

Програмний продукт Microsoft Project проводить розрахунок календарних дат виконання робіт мережної моделі за допомогою алгоритму Форда-Фулкерсона дозволяє проводити оптимізацію за датами та ресурсами.

Для керівника мережний графік – це могутній апарат, який дозволяє вирішувати найскладніші проблеми управління і розвитку підприємства.

СЕКЦІЯ: «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ»

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Клочан В.П. к.е.н., доцент

Майно кожного підприємства формується із власних і залучених засобів. Необхідність у власному капіталі зумовлена вимогами самофінансування підприємств. Однак фінансування діяльності підприємств тільки за рахунок власних коштів не завжди вигідне. Одержавши позикові кошти під відсоток, який нижче рентабельності підприємства, можна розширити виробництво і підвищити прибутковість власного капіталу.

Власний капітал – це загальний підсумок різних статей, що становлять перший розділ пасиву Балансу. Формується власний капітал за рахунок внесків учасників та за рахунок діяльності підприємства.

Дослідження приватних сільськогосподарських підприємств Первомайського району показало, що в середньому в структурі власного капіталу цих підприємств 50% займає резервний капітал, який сформовано з перозподіленого прибутку. Третину займає інший додатковий капітал, 18% - нерозподілений прибуток, статутний капітал займає близько 1%.

Резервний капітал – це сума відрахувань від чистого прибутку на різні цілі, визначені статутом підприємства.

В досліджуваних господарствах питома вага резервного капіталу у 2007 році коливалася від 13,6% у ПСП „Росія” до 69,8% у ПСП „Корпорація України”. У 2008 році питома вага резервного капіталу коливалася від нуля в ПСП ім. Шевченко до 66,8% у ПСП „Ніко”.

За досліджуваний період сума резервного капіталу у ПСП ім. Шевченко знизилася з 263,0 тис. грн до нуля. Дане господарство використало суму резервного капіталу на придбання основних виробничих засобів.

Нерозподілений прибуток – це частина чистого прибутку, отриманого у звітному році, що не розподіляється між учасниками, а реінвестується у підприємство, поповнюючи його власний капітал. У 2007 році питома вага нерозподіленого прибутку коливалася від нуля у ПСП „Заповіт” до 43,6% у ПСП „Колос”, у 2008 році від – 13,5% у ПСП „Заповіт” до 58,5% у ПСП „Колос”. Тобто у 2008 році в ПСП „Заповіт” був не нерозподілений прибуток, а „непокритий збиток” за рахунок збитковості господарської діяльності. В ПСП ім. Шевченко у 2008 році сума нерозподіленого прибутку знизилася на 412,0 тис. грн за рахунок перенесення цієї суми у резервний капітал і використання для придбання основних виробничих засобів.

Інший додатковий вкладений капітал, питома вага якого в середньому по приватних підприємствах була більше 30%, це сума дооцінок необоротних активів та вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих від інших фізичних чи юридичних осіб тощо. Його питома вага

коливалася у 2007 році від 0,6% у ПСП „Колос” до 85,2% у ПСП „Росія”, у 2008 році – від 0,5% у ПСП „Колос” до 85,4 у ПСП „Заповіт”.

Дослідження показало, що власний капітал приватних сільськогосподарських підприємств Первомайського району в основному формується за рахунок фінансових результатів, які йдуть на поповнення резервного капіталу та нерозподіленого прибутку.

Аналіз дає підставу стверджувати, що протягом досліджуваного періоду в більшості господарств (ПСП „Колос”, „Росія”, „Корпорація України”, „Папртизанська іскра”, „Ніко”, „Відродження”) зросла сума резервного капіталу і нерозподіленого прибутку, що свідчить про ефективну роботу підприємства, підвищення ділової активності, розширення відтворення капіталу.

Існує тенденція зростання ефективності використання власного капіталу. Аналіз показав, що серед восьми приватних сільськогосподарських підприємств у 2008 р. в порівнянні з 2007 р. знизилась ефективність використання власного капіталу в двох підприємствах: в ПСП „Заповіт” через збитковість діяльності, в ПСП ім. Т.Г. Шевченко через неоптимальну структуру власних і залучених джерел, через що господарство втратило свою незалежність та знизило стійкість економічного зростання.

Щоб покращити ефективність використання власного капіталу необхідно забезпечувати позитивну динаміку прибутковості. Зростання прибутковості дасть можливість збільшувати суму власного капіталу.

УДК 636:338.439.4

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ВПЛИВОМ НАСЛІДКІВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Вишневська О.М. *к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу і аудиту Миколаївського державного аграрного університету*

Найбільший рівень спрямованості бізнесу на сільських територіях має аграрне виробництво, а саме: виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції, її зберігання та переробка. Така зосередженість аграрного сектору на території України свідчить про реальні (потенційні) можливості до нарощування виробничих потужностей окремих суб'єктів та підвищення рівня платоспроможності сільського населення. Враховуючи територіальне розташування, кількісні та якісні характеристики земельних ресурсів, Україна є потенційною аграрною країною, що може забезпечити значний приріст валового внутрішнього продукту за рахунок нарощування темпів розвитку АПК. За розміром території Україна посідає 39 місце серед інших країн світу, покриваючи 0,6⁰% площі суші, удвічі більша за площу Польщі, у п'ять разів – за площу Греції, у двадцять разів – за площу

Бельгії, займає 5 % площі Європи. За рівнем ресурсного забезпечення Україна займає 9 місце у світі (за методикою оцінки Всесвітнього економічного форуму), але за рівнем його використання відстає майже від всіх країн Європейського союзу та багатьох країн СНД. Враховуючи той факт, що у формуванні валового внутрішнього продукту України аграрний сектор займає друге місце, а також враховуючи те, що важливою стратегічною метою є забезпечення продовольчої безпеки та сталого розвитку, питання ефективності використання ресурсного потенціалу сільських територій залишається актуальним та необхідним для вирішення.

Оцінивши теоретичні та практичні аспекти з теми дослідження можна обґрунтувати, що ресурсний потенціал сільського господарства характеризується кількістю, якістю та структурою природних, матеріальних і трудових ресурсів, характеризує витратну частину виробничого процесу, його необхідно розглядати як сукупну інтегральну систему продуктивних створених людиною і природних засобів виробництва, які відображаються у виході валової і товарної продукції на одиницю землі в обробітку, як головного ресурсу галузі. Основними показниками ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є показники продуктивності його складових (землі, праці, засобів). Деталізація кожного виду ресурсів може проводитися з метою розробки заходів щодо досягнення інтенсивності та ефективності використання для нарощування валового виробництва та обсягів реалізації продукції рослинництва і тваринництва, розвитку соціальної сфери. Основним результатом ефективності використання всіх видів ресурсів є зростання рівня прибутковості суб'єкта господарювання. Саме тому, реалізація заходів повинна враховувати не лише внутрішні аспекти, а й складові ринку, у тому числі зовнішнього (враховуючи описані вище умови та можливості вітчизняних товаровиробників у СОТ). Дослідження ресурсного потенціалу та обґрунтування можливості мобілізації повинно враховувати і загальний рівень економічного розвитку галузі сільського господарства, конкурентоспроможності продукції, інвестиційної привабливості, кредитоспроможності, фінансової стійкості окремих суб'єктів, економічний розвиток регіонів, країни, а також негативні результати світової фінансово-економічної кризи та короткостроковий прогноз зростання світової економіки у 2010 році на 1,0% (за даними економічного форуму в Давосі).

Для можливості впровадження заходів зі стабілізації ситуації у діяльності окремого суб'єкта господарювання повинна існувати зацікавленість власника або керівника, а також персоналу підприємства через можливість досягнення запланованих темпів економічного розвитку окремих галузей за відсутності нехтування усіма складовими розробленої стратегії.

Література:

1. Вишнеvsька О.М. Соціально-економічний розвиток підприємств сільських територій в умовах загострення кризових явищ / О.М. Вишнеvsька // Збірник

- наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – Мелітополь. – 2009. - №6. – С. 19-25
2. Вишневська О.М. Інвестиційна привабливість підприємств з урахуванням регіонального фактору впливу / О.М. Вишневська, Т.І. Гвоздь // Економічний простір, 2009. - № 28/1. – С. 86-91
 3. макроекономічні показники розвитку [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 4. Соціально-економічний розвиток України [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

РІВЕНЬ ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ ПРИВАТНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ

Костаневич Н.І. к.е.н., доцент

Коефіцієнт фінансового ризику розраховується співвідношенням позикового та власного капіталу і залежить від структури капіталу підприємства.

Структура капіталу підприємства – це співвідношення між різними джерелами капіталу, які використовуються для довгострокового фінансування інвестиційної діяльності підприємства. Вона формується під впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів. Найбільш суттєво на структуру капіталу впливають: надходження або вилучення коштів від власників, прибуток або збиток від господарської діяльності, темпи зростання обороту підприємства, податковий тягар, структура активів підприємства, прийнятний рівень ризику, стан ринку капіталу, потреба у фінансуванні масштабних нових проектів, загроза поглинання підприємства іншим.

В ході дослідження було розраховано структуру джерел фінансування приватних сільськогосподарських підприємств Первомайського району за 2007-2008 роки та визначено питому вагу власного капіталу у сумі джерел фінансування і коефіцієнт фінансового ризику.

Аналізуючи розраховані показники можна зробити висновок, що за досліджуємий період в цілому по приватних сільськогосподарських підприємствах Первомайського району був стійкий фінансовий стан. Але у 2008 році він трохи погіршився. Так, питома вага власного капіталу у загальній сумі джерел у 2007 році склала 88,0%, а на кінець 2008 року знизилася до 77,0%. Коефіцієнт фінансового ризику на кінець 2007 року становив 0,14, на кінець 2008 року підвищився до 0,30. Адже чим вищий рівень питомої ваги власного капіталу і чим нижчий рівень коефіцієнту фінансового ризику, тим стійкіший фінансовий стан підприємства. Серед підприємств Первомайського району найстійкіший фінансовий стан у 2007 році був у приватних підприємствах „Колос”, „Заповіт”, „Партизанська іскра”, „Ніко”. Ці підприємства належні від зовнішніх джерел фінансування,

формують свої активи за рахунок власного капіталу. Як свідчать розраховані показники у 2007 році фінансово стійкими були всі обстежені господарства. У 2008 році приватне підприємство ім. Т.Г. Шевченко втратило свою незалежність. Питома вага власного капіталу цього підприємства на кінець 2008 року знизилася до 37%, що нижче нормативу на 13 в.п. Коефіцієнт фінансового ризику становив 1,72, що перевищує нормативне значення на 0,72.

В решті приватних сільськогосподарських підприємств коефіцієнт фінансового ризику лишився в межах нормативу. Найменший рівень фінансового ризику був у 2007 році в ПСП „Колос” (0,02), ПСП „Заповіт” (0,02), „Партизанська іскра” (0,02), „Ніко” (0,03), „Корпорація України” (0,05). Низький рівень фінансового ризику був в ПСП „Росія” (0,13) та ПСП ім. Т.Г. Шевченко (0,36). На середньому рівні фінансовий ризик в ПСП „Відродження” (0,53). У 2008 році підвищився коефіцієнт фінансового ризику у шести підприємств, знизився лише в ПСП „Партизанська іскра” (з 0,02 до 0,01) та лишився на рівні 2007 року в ПСП „Колос”.

Зростання рівня фінансового ризику не перевищило нормативне значення у більшості господарств за виключенням ПСП ім. Т.Г. Шевченко. Більше середнього рівня коефіцієнт фінансового ризику в чотирьох господарствах: ПСП „Росія” (0,43), „Корпорація України” (0,42), „Відродження” (0,67), ім. Т.Г. Шевченко (1,72).

Для зниження рівня фінансового ризику необхідно підвищувати питому вагу власного капіталу. Так як власний капітал досліджуваних підприємств в основному формується за рахунок нерозподіленого прибутку, треба покращувати виробничо-збутову діяльність за рахунок зростання обсягів виробництва і реалізації, поліпшення якості продукції, посилення маркетингових зусиль.

КОНТРОЛІНГ ЯК СИСТЕМА ЯКІСНОГО РІВНЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ужва Алла Миколаївна к.е.н., в/о доцента

Сучасні ринкові відносини в Україні виставляють нові вимоги до якісного рівня управління, характеру розв’язуваних при цьому завдань, до методів їх вирішення. Це повністю стосується усіх самостійно господарюючих суб’єктів. Безперервною умовою удосконалення методів управління є повне використання внутрішніх можливостей підприємства, тобто утворення такої системи управління, яка була б у змозі своєчасно виявляти, обліковувати, аналізувати, контролювати, координувати, коригувати, інформувати вище керівництво про економіку підприємства. Удосконалюючи систему управління підприємством, орієнтуються на досягнення головної його місії – отримання оптимального прибутку, а також на вирішення конкретних оперативних, поточних та стратегічних задач. В цьому сенсі важливим чинником такої системи є контролінг. Контролінг є принципово новою концепцією в управлінні підприємством, яка здатна

забезпечити підтримку внутрішнього балансу економіки підприємства і ефективного його розвитку, шляхом формування об'єктивної інформації про витрати та доходи, що дає змогу приймати оптимальні управлінські рішення. Він забезпечує прогнозний результат діяльності й ефективний зворотний зв'язок, переводить управління підприємством на якісно новий рівень, інтегруючи та спрямовуючи діяльність різних служб та підрозділів підприємства на досягнення найбільш важливих цілей.

В науковій літературі немає однозначного підходу до визначення економічної сутності контролінгу. В своєму дослідженні ми виходимо з того, що упродовж нових етапів розвитку змінювалися пріоритети та орієнтири в концепціях контролінгу.

Наш аналіз показує, що чіткого розмежування по змісту між концепціями не існує. І, на нашу думку, кожна з них може і повинна доповнювати одна одну. Виходячи з цього, ми вважаємо, що контролінг – це відособлена, автоматизована, інформаційна система, яка здійснює: управлінський облік, аналіз, планування, контроль, координацію, коригування економіки підприємства. Метою цієї системи є своєчасне інформування вище керівництво про стан економіки підприємства, про будь-які відхилення в ній, з переліком певних пропозицій по їх усуненню.

Контролінг – нове явище в теорії і практиці сучасного управління, що виникло на стику економічного аналізу, планування, управлінського обліку, контролю й менеджменту. Щодо його змісту, то судячи з зарубіжної та вітчизняної літератури, контролінг – це поняття дуже широке і, на перший погляд, асоціюється зі словом контроль. Але контролінг не зводиться до простої системи контролю, а охоплює значно ширшу сферу діяльності підприємства, оскільки контролінг – це і система спостереження, й вивчення поведінки економічного механізму конкретного підприємства та розробки шляхів для досягнення мети, яку воно ставить перед собою, і система, орієнтована на майбутній розвиток підприємства. Контроль переважно спрямований у минуле, на встановлення помилок і прорахунків, а контролінг – на управління майбутнім для забезпечення тривалого й успішного функціонування суб'єкта господарювання.

Отже, одним з найсучасніших і ефективних систем керування підприємством є контролінг, який являє собою відособлену систему, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування, контролю і координації в єдину систему отримання, обробки інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, а точніше в систему управління підприємством, орієнтовану на досягнення всіх цілей, що постають перед підприємством.

Література:

1. *Килимнюк В.* Еволюція контролінгу, його місце та роль в економіці підприємства / *В. Килимнюк* // Економіст. – 2004. – № 1. – С. 47—50.
2. *Цигилик І.І.* Стратегія і контролінг в системі внутрішнього економічного механізму підприємства / *І.І. Цигилик, Т.М. Паневник* // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 11. – С. 11—14.

ФЕРМЕРСТВО ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Костирко А.Г., старший викладач
Миколаївський державний аграрний університет

Становлення та розвиток ринкової економіки на базі різних форм власності створило умови для нових форм організації виробництва, серед яких найбільш адаптованими до ринку є фермерські господарства. Розвиток фермерських господарств є позитивним моментом в зміцненні ефективності сільського господарства.

Трансформація форм власності і господарювання та розвиток фермерства у аграрному секторі економіки України є комплексною сферою агроекономічних досліджень, що знайшли відображення у працях В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова, С.В. Долинського, А.Ф. Бурика та ін.

Вчені-аграрії відстоюють думку про те, що фермерське господарство - це ефективна форма сільськогосподарської діяльності, яка відповідає ринковому середовищу та забезпечує відновлення поняття власності на селі.

На нашу думку, фермерські господарства повноцінно функціонують, як одна із багатьох форм господарювання на селі. В країнах з розвинутою економікою фермерські господарства діють як високотоварні спеціалізовані господарства, що використовують сучасну техніку та застосовують прогресивну технологію виробництва, а також, при необхідності, найману працю для отримання максимального доходу. В наших умовах більша частина селянських господарств базується на сімейно-трудовому підприємстві, де застосовують, як правило, примітивну техніку та технологію. Більша частина отриманої валової продукції йде на забезпечення потреб членів сім'ї та власного господарства.

Яскравим прикладом ефективного ведення господарства є діяльність фермерського господарства "Владам" Жовтневого району Миколаївської області. Сьогодні фермерське господарство "Владам" по праву є одним з лідерів на Миколаївщині й в Україні по виробництву овочів. Фермерське господарство нагороджене пам'ятним знаком "Лідер харчової та переробної промисловості України 2004", Дипломом лауреата загальнонаціонального конкурсу "Вища проба" (2004р.), стало переможцем першого етапу Всеукраїнського конкурсу-виставки "Кращий вітчизняний товар року" в номінації "Продовольчі товари", відмічено Дипломом переможця обласного конкурсу сільгоспвиробників на кращу виробничу діяльність та введення нових технологій в номінації "За кращу торгову марку та якість продукції" (2005р.), відмічено Дипломом Дегустаційного конкурсу ІХ Міжнародного форуму виробників продуктів харчування, напоїв, інгредієнтів та обладнання для супермаркетів "Весь світ харчування Україна-2006".

Проведений аналіз фінансових результатів діяльності фермерського господарства дав підставу визначити, що за період 2006-2008 роки прибуток від реалізації в 2008 році порівняно з 2006 роком збільшився на 9,5%, а

порівняно з 2007 роком лише на 1,6%. Собівартість реалізованої продукції в 2008 році збільшилась порівняно з 2006 роком у 2 рази, а порівняно з 2007 роком – на 40,4%. Найбільший розмір чистого прибутку господарство отримало в 2006 році, який становив 4412 тис. грн. При цьому у господарстві за період 2006-2008 роки зросла середньорічна сума активів та власного капіталу. Зростання показників фінансових результатів свідчить про рентабельність досліджуемого господарства. Однак слід відмітити, що коефіцієнт рентабельності продукції за аналізований період знизився. А коефіцієнти рентабельності капіталу та власного капіталу у 2008 році зросли порівняно з 2007 роком на 7,0%, однак нижчі за рівень 2006 року майже на 50,0%.

Фермерське господарство "Владам" Жовтневого району займається вирощуванням і реалізацією овочів, а також їх переробкою. Лише незначна частка прибутку в господарстві від виробництва і реалізації зерна. Так, від реалізації картоплі найбільший прибуток господарство отримало у 2006 році, а у 2008 році його частка в порівнянні з 2006 роком становила лише 11,0%. Хоча можна відмітити зростання прибутку від реалізації картоплі у 2008 році порівняно з 2007 роком на 29,2%. Така ж тенденція відмічається і відносно прибутку від реалізації овочів відкритого ґрунту, який у 2008 році в порівнянні з 2006 роком становив лише 32,1%, однак збільшився порівняно з 2007 роком майже у 5 разів.

Взаємовигідне й тривале співробітництво з постійними клієнтами й залучення нових споживачів є основою бізнесу господарства.

Незважаючи на стрімкий розвиток та трансформацію бізнесових структур малий бізнес на селі розвивається слабкими темпами. Найбільш поширеною його формою є селянське (фермерське) господарство. Вони повинні розглядатися не як альтернатива великим виробництвам, а як об'єктивно необхідне їх доповнення, що дозволить більш повно розкрити і використати потенціал сільського господарства. З цих позицій функціонування фермерських господарств створює передумови для підвищення ефективності аграрної економіки, розширюючи межі пошуку раціональних форм і методів використання природних і економічних ресурсів аграрного виробництва. Необхідність існування та подальшого ефективного розвитку фермерських господарств пов'язана з тим, що ними забезпечується поповнення обсягу та асортименту сільськогосподарської продукції; раціональне використання матеріальних та трудових ресурсів; економія капіталовкладень у сільське господарство; ріст ефективності та продуктивності використання землі; скорочення втрат сільськогосподарської продукції; поповнення місцевого бюджету тощо. Проте, хоч фермерські господарства з кожним роком і зміцнюють свої позиції та їх розвиток характеризується значними ускладненнями, внаслідок чого вони ще не зайняли вагомого місця в розвитку сільськогосподарської галузі, тому необхідною умовою їх розвитку є значна підтримка з боку держави.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН

Саваріна І.П., аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

В результаті земельної реформи змінився суб'єкт права власності на землю, права привласнення земельної ренти. Власниками земельних ділянок є громадяни – члени сільськогосподарських формувань різних організаційно-правових форм та особистих селянських господарств. Частина створюваної земельної ренти громадяни отримують у вигляді орендної плати, решта - перерозподіляється посередниками, які здійснюють свою діяльність у сфері сільського господарства, в інші галузі або привласнюється ними.

Порівнюючи вітчизняний та закордонний досвід стосовно плати за оренду земель сільськогосподарського призначення В. Шебанін, І. Червен, І. Бурковський зазначають, що вона зазвичай становить декілька відсотків від ціни землі та не перевищує банківського відсотку, наприклад: Східна та Західна Німеччина, відповідно – 116 та 261 євро за гектар; Франція – 123; Швеція – 129; Англія – 148; Італія – 397 євро/га; при цьому остання в Україні в 2009 році становила 260 грн/га [1]. В контексті дослідження орендних земельних відносин у новостворених господарських формуваннях В. Ганганов та Н. Потриваєва підкреслюють, що за кордоном орендна плата за використання землі залежить не стільки від її якості, скільки від прибутковості самого виробництва. Для порівняння: розмір орендної плати за землю, зокрема у Швейцарії складає 5-8 % від вартості землі (або 7-9 % від вартості реалізованої фермером продукції), США – 0,6-10,5 % залежно від ринкової ціни землі [2].

Дослідники зазначають, що рівень орендної плати в Україні є вкрай низьким, орендна плата сплачується переважно в натуральній формі і, як правило, невчасно. Твердження дослідників стосовно неналежного стану проведення розрахунків за оренду землі має реальне підґрунття, оскільки в 2008 році по Україні орендна плата за землю грішми склала лише 23% від загальної суми розміру орендної плати (за майно – 35%), зерновою продукцією – 58% (за майно – 30%), при цьому відсоток виконання договірних зобов'язань щодо виплати орендної плати за землю склав 89%, за майно – 77% [3].

За інформацією Держкомзему України станом на 01.01.2010 року за оренду земельних часток паїв фактично виплачено 4166,1 млн грн (91,6%). У 2009 році власниками права на земельну частку (пай), посвідченого сертифікатом на право власності на земельну частку (пай) або державним актом на право власності на земельну ділянку укладено 4613,6 тис. договорів оренди земельної частки (паю). Найбільша частка в загальному підсумку 2 млн 020,8 тис. (43,8%) – договори з іншими суб'єктами господарювання, 42,2%, а це 1 млн 945,8 тис. укладено з господарствами, із земель яких виділено земельний пай, або їх правонаступниками та 647,2 тис. договорів

оренди (14%) – з фермерськими господарствами. Більшу частину договорів укладено з господарствами, із земель яких виділено земельну частку (пай), або їх правонаступниками. Із загальної кількості селянами-пенсіонерами укладено 2 млн 441,7 тис. договорів що складає 52,9%.

Переважає більшість договорів оренди (59%) укладена на строк до 5 років: за терміном дії на 1-3 роки – 460,7 тис. договорів (10%), 4-5 років – 2259,3 тис. договорів (49%). За терміном дії 6-10 років – 1413,8 тис. договорів, що становить 30,6% та 10 і більше років – 479,8 тис. договорів або 10,4%.

Щодо розміру орендної плати, то 2765 тис. (59,9%) з них укладено на 1,5-3%, 1435,2 тис. (31,1%) від 3% та 413,3 тис. (9%) до 1,5%. При розрахунках із селянами превалює натуральна форма, і її частка складає 71,6% серед форм орендної плати [4].

Вищерозглянуте дозволяє стверджувати про недостатній рівень реалізації вимог Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо захисту власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)» (від 19 серпня 2008 р. № 725) щодо забезпечення реального захисту прав власників землі, що у соціальних умовах незадовільного матеріального становища основної частини орендарів набуває напруги та гостроти. Виправлення ситуації потребує надання роз'яснень орендодавцям в частині їх прав укладення угод у відповідності з їх законними правами та інтересами з тим чи іншим орендарем. З боку орендаря повинно бути забезпечено впровадження прогресивних технологій для досягнення прибутковості виробництва і на цій основі своєчасне проведення розрахунків за оренду землі та майна в обсягах та термінах, визначених договорами оренди.

Література:

1. *Шебанін В.С.* Щодо напрямів удосконалення механізму земельних відносин в Україні / *В.С. Шебанін, І.І. Червен, І.Д. Бурковський* // Матеріали других річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників Південного регіону України «Трансформація земельних відносин до ринкових умов господарювання». – Миколаїв: МДАУ, 2009. – С. 12 – 18.

2. *Ганганов В.М.* Орендні земельні відносини у новостворених господарських формуваннях та напрями їх удосконалення / *В.М. Ганганов, Н.В. Потриваєва* // Матеріали других річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників Південного регіону України «Трансформація земельних відносин до ринкових умов господарювання». – Миколаїв: МДАУ, 2009. – С. 41 – 45.

3. *Кіщак І.Т.* Першочергові складові вдосконалення проведення розрахунків за оренду земельних ділянок / *І.Т. Кіщак, С.В. Рачковський* // Бізнес-навігатор. МУБіП. – Херсон, – 2009. – № 16. – С. 50 – 55.

4. Державний комітет України із земельних ресурсів : // www.dkzr.gov.ua

НАПРЯМКИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МАШИННО-ТРАКТОРНОГО ПАРКУ В АПК УКРАЇНИ

Потриваєва Н.В., кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет

Оновлення й поповнення машинно-тракторного парку (МТП) сільгоспвиробників на початку ХХІ сторіччя потрібно розглядати не тільки з погляду продуктивності, економічності нових машин, а й з позицій економічності, ергономічності — це й належне робоче місце оператора, і відповідна заробітна плата. Сучасна якісна і комфортна техніка стимулюватиме повернення молоді в село, а відтак і його відродження.

Техніко-економічний рівень виробництва продукції рослинництва в Україні залишається низьким. Однією з причин такого становища є незавершеність формування МТП і пов'язана з цим організаційно-технологічна непогодженість комплектування машинно-тракторних агрегатів, що призводить до неповного використання їх потенційних можливостей. До кінця не відпрацьоване питання формування й ефективного використання МТП.

Наявний МТП сільськогосподарських підприємств морально та фізично застарів, не вистачає кваліфікованих кадрів механізаторів. В останні роки придбання господарствами тракторів скоротилося порівняно з 1990 р. майже в 100 разів, комбайнів і сільськогосподарських машин – у 20-50 разів. Рівень спрацьованості МТП і збиральної техніки досяг 65-80%.

Ринок сільськогосподарських машин характеризується суперечливими та руйнівними тенденціями. Потенціальні попит і пропозиція є великими. Проте реалізуватися вони не можуть через надзвичайно низьку платоспроможність покупців техніки. Низька ж платоспроможність обумовлена хронічним ціновим диспаритетом. Незважаючи на це, ціни на сільськогосподарські машини продовжують зростати.

Затяжна системна криза в державі зумовила різкий спад інвестиційної діяльності, особливо в агропромисловому комплексі. За даними Держкомстату України, капітальні вкладення в АПК з усіх джерел фінансування за 1990-2000 рр. скоротились у понад 10 разів [1]. Економісти-аграрники зазначають, що у розрахунку на 1 га угідь інвестиції становили у 1998 році лише 15 грн, яких не достатньо для придбання навіть ручного інвентарю.

З метою відновлення технічних потужностей 1990 року необхідно ввести в експлуатацію 432 тис. тракторів, 97 тис. комбайнів, 252 тис. вантажних автомобілів загальною вартістю 88,6 млрд грн або 2,7 тис. грн на 1 га ріллі. При оновленні технічного парку за лізинговими схемами, наприклад, Національної акціонерної компанії „Укراгролізинг” [2], щорічне

навантаження на ріллю зменшиться у 5,5 разів до 500 грн з урахуванням 1,8% за здійснене кредитування.

Серед перспективних шляхів оновлення МТП можна запропонувати уряду дозволити сільськогосподарським підприємствам використовувати частину нарахованих податків і обов'язкових платежів на капітальні інвестиції замість перерахування їх до бюджету. Це дозволить скоротити ланцюг від оподаткування до надання бюджетної допомоги: підприємство - бюджет - розпорядник бюджетних коштів - підприємство. Також це наблизить показники фактичної бюджетної допомоги до задекларованих основними напрямками бюджетної політики на 2008 рік, у відповідності до яких на агропромисловий комплекс було спрямовано щонайменше 10% бюджетних видатків, тоді як протягом останніх років цей показник становив 2-6%.

Іншим перспективним шляхом системного оновлення матеріально-технічної бази є концентрація земельних та матеріальних ресурсів крупними промисловими, торговельними підприємствами, які мають можливість авансувати у сезонне аграрне виробництво кошти та певним чином пов'язані із АПК. По-друге, подібна концентрація вигідна переробній промисловості, як первинному споживачу сільськогосподарської продукції.

Аналіз концепцій розвитку вітчизняного тракторо- та сільгоспмашинобудування за останні 15 років свідчить про доволі низький рівень його еволюції. Технічне забезпечення сільського господарства досягло нині критичної межі. Темпи щорічного списання спрацьованої техніки в кілька разів перевищують темпи її закупівлі. Через технічні несправності та фізичне спрацювання щороку не використовується четверта частина тракторів і комбайнів.

Для оновлення МТП аграрних підприємств на рівні технологічної потреби треба щороку купувати машини й обладнання на суму понад 15 млрд грн, з них на оновлення парку тракторів має піти 3,0-3,5 млрд грн, зернозбиральних комбайнів — 3,5-4,0 млрд грн. Крім цього, для підтримання МТП в робочому стані потрібно 2,0-2,5 млрд грн на закупівлю запасних частин і ремонтних матеріалів.

У цілому по Україні до виготовлення технічних засобів, вузлів, агрегатів, запасних частин і ремонту техніки нині залучено майже 350 підприємств. Їхні наявні потужності можуть виробляти технічні засоби для АПК в обсязі 7,5 млрд грн. Для забезпечення господарств АПК необхідними технічними засобами потрібно щороку реалізувати на внутрішньому ринку техніки, запчастин і надавати послуг в обсязі до 6 млрд грн [3].

Для вирішення питань розвитку ринкових відносин вкрай потрібно створити інфраструктуру ринку в регіонах, де, окрім виробників і споживачів техніки, мають бути задіяні інформаційно-маркетингові, регіональні виставково-торговельні та фірмові технічні центри, районні сервісні формування, а також банки, страхові та лізингові компанії.

Слід також визначити пріоритетні напрями у розвитку сільгоспмашинобудування і накреслити заходи підвищення технічного рівня

до рівня західного з використанням світових досягнень та розширення інтеграції вітчизняного виробництва із західним.

В ситуації, що склалася в аграрному секторі, основними напрямками технічної політики на перспективу мали б бути наступні:

1. Забезпечення роботоздатного стану наявної сільськогосподарської техніки за рахунок її модернізації шляхом відновлювальних ремонтів.

2. Поступове оновлення МТП господарств за рахунок придбання нової більш продуктивної сільськогосподарської техніки.

3. Стимулювання ефективного використання техніки, що знаходиться у власності фізичних осіб, а саме: звільнити від оподаткування тих власників машин, які об'єдналися, створили виробничі структури з правом юридичної особи; стимулювати придбання такими структурами (лізинг, часткова компенсації вартості і т. п.) нових сільськогосподарських машин.

4. Застосування нових організаційних форм використання сільськогосподарської техніки, зокрема кооперації. При цьому необхідно частково компенсувати її вартість, або надавати інші пільги.

5. Розвиток ринків сільськогосподарської техніки, енергетичних ресурсів та послуг.

6. Організація системного контролю якості техніки, дотримання правил її технічної експлуатації.

7. Застосування технологій, спрямованих на енергозбереження та використання нетрадиційних поновлювальних джерел енергії.

8. Відновлення безперервної системи навчання та підвищення кваліфікації всіх користувачів сільськогосподарської техніки.

Виходячи із структури сільськогосподарського виробництва, розмірів та можливостей сільськогосподарських підприємств, у процесі формування власного МТП необхідно надавати перевагу:

- комплектуванню у великих і міцних сільськогосподарських підприємствах власних повнофункціональних МТП, відповідно до обсягів і технологій механізованих робіт та їх інфраструктур;

- формуванню міжгосподарських МТП на основі кооперації сільськогосподарських товаровиробників, створення спеціалізованих кооперативів;

- розширенню мережі приватних машинно-технологічних станцій для обслуговування малих і середніх товаровиробників, стимулюючи їх створення фізичними особами - власниками машин.

Отже, МТП аграрного сектору має формуватися за рахунок конкурентноспроможної техніки, при цьому не обов'язково вітчизняного виробництва. Тому необхідно здійснювати стимулювання тільки тих вітчизняних виробників машин, машини яких користуються попитом в сільськогосподарських виробників. Таке стимулювання може здійснюватися за рахунок збільшення митних ставок на аналогічні імпортовані машини.

Література:

1. Матеріали Держкомстату України [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Матеріали Національної акціонерної компанії „Укragролізинг” [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.ukragroleasing.com.ua>.

3. Матеріали Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Дубініна М.В., докторант

Подальше проведення інституціональних реформ передбачає реорганізацію підприємств яка може бути проведена на основі створення корпоративних агропромислових об'єднань за участю промислових підприємств, що здійснюють переробку сировини, виробленої цими господарствами.

Проведення такої реорганізації, навіть при наявності у компанії-ініціатора достатніх коштів для первісних інвестицій в агрогосподарства, може ускладнитися факторами соціально-психологічного характеру. Тому починати реформування системи взаємовідносин в агропромисловому комплексі необхідно зі створення концернів. При цьому перехід до більш децентралізованої моделі холдингу не виключається, але здійснюється тільки тоді, коли соціологічні дослідження підтверджують виникнення інтересу до цього серед досить великої кількості працівників концерну.

Реалізація даного варіанта реформування може зробити великий позитивний вплив на соціально-політичну ситуацію в сільській місцевості завдяки тому, що в рамках концерну можна буде забезпечити стабілізацію доходів селян як за допомогою заробітної плати, так і за допомогою доходів від ОСГ при організованій продажі кормів для працівників за рахунок їх централізованого виробництва в масштабі концерну. Крім того, у рамках концерну можна буде забезпечити кваліфікований менеджмент і поступове виховання нових грамотних менеджерів нижчого та середнього рівнів з використанням власного центра підвищення кваліфікації, також більш ефективного використання ресурсів і зниження ризиків, обумовлених нестабільністю врожайності у вітчизняному сільськогосподарському виробництві.

Створення вертикально-інтегрованого агробізнесу у формі спочатку концерну, а потім, можливо, холдингу принесе суттєві зміни ситуації в сільському господарстві, тому що виникнуть реальні групи (кластери) розвитку, у рамках яких селяни працюватимуть під керівництвом кваліфікованих менеджерів, стануть регулярно одержувати зарплату та у них виникне впевненість у своєму майбутньому. Успішність такого роду реформ буде визначатися кількістю холдингів у масштабах країни. Відповідно збільшення такої кількості може розглядатися як завдання державної аграрної політики, рішення якого потребує створення певних інструментів стимулювання вертикальної інтеграції в АПК. Для широкого розповсюдження вертикальної інтеграції в агропромисловому комплексі в

масштабах країни насамперед необхідне створення відповідної методичної бази, що передбачає:

- розробку методики соціологічного дослідження, результати якого необхідні для врахування місцевих умов при формуванні концерну, у тому числі визначення правильної системи мотиваційних факторів для входження селян у новостворювані акціонерні товариства;

- формування механізмів державної підтримки концернів, що формуються;

- створення типової організаційної структури господарств і управляючої компанії;

- підготовку типових бізнес-планів розвитку господарств;

- відпрацьовування взаємодії концернів з фінансовими інститутами;

- пророблення системи підтримки ОСГ працівників холдингу;

- розробку концепції, структури та плану діяльності навчального центра концерну, у якому повинні готуватися як управлінські кадри, так і фахівці (агрономи, технічний персонал і ін.) і механізатори.

В остаточному підсумку ці інституціональні перетворення покликані реформувати всю систему стимулів для господарств і громадян, сприяючи підвищенню ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектора, забезпечуючи стабілізацію та зростання виробництва. Причому акцент повинен бути зроблений на тих аспектах реформ, які здійснюють швидкий і безпосередній вплив на структуру сільського господарства, - земельній політиці та реорганізації галузі.

Література:

1. Мельник Ю.Ф. Капіталізація сільського господарства: ідентифікація і мотиви здійснення / Ю.Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. - № 1. – С. 3-15.

2. Мороз О.О. Інституціональна система аграрної економіки України / О.О. Мороз. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 438 с.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сердюк В.Т., ст. викладач кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет

Поняття «біологічні активи» було введено П(С)БО 30 «Біологічні активи» затверджено Наказом МФУ від 18.11.2005р. № 790 і Методичними рекомендаціями по бухгалтерському обліку біологічних активів, затверджених Наказом МФУ від 29.12.2006р. № 1315.

П(С)БО 30 «Біологічні активи» було прийнято з метою надання допомоги Комітету з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку з підготовки майбутніх міжнародних стандартів і перегляду діючих, а також національним органом з розробки національних стандартів.

Перевірка наслідків впровадження П(С)БО 30 на практиці показала, що в більшості господарств Миколаївської області облік біологічних активів і

складання форм фінансової звітності не проводяться. Це пов'язано з відсутністю роз'яснень щодо оцінки біологічних активів, визнанню доходів і витрат.

Результати опитування бухгалтерів-практиків показали, що недоліками оцінки біологічних активів за справедливою вартістю є:

- нестабільні ринкові ціни;
- відсутність в районах області активних ринків;
- відсутня методика визначення справедливої вартості біологічних активів і сільськогосподарської продукції;
- складність оцінки продукції рослинництва за справедливою вартістю при первісному визнанні (частою зміною цін на протязі збирання врожаю, визначенні сорту, якості, класу культури, продукція, яка залишилась на складах для внутрішнього споживання тощо);
- при первісному визнанні продукції тваринництва (відсутні ціни при оприбуткуванні приплоду тварин, оцінці приросту живої маси молодняка тварин і тварин на відгодівлі);
- не можливо визначити ефективність продажу сільськогосподарських тварин з тривалим виробничим циклом;
- при оцінці племінної дорослої худоби основного стада, завжди вирощування таких тварин дорожче у порівнянні з оцінкою за справедливою вартістю;
- не можливо визначити справедливую вартість не ринкової продукції, яка залишається в господарстві за трьома моментами: первинно визнанні, реалізації в поточному році і реалізація в наступному році.

Крім того, методика оцінки продукції за справедливою вартістю не дозволяє спів ставляти планові показники з фактичними, тому відсутній взаємозв'язок із системою управлінського обліку.

Недоліками П(С)БО 30 вважаємо також методику визначення фінансових результатів: виручку від реалізації продукції плюс інший операційний дохід, в склад якого входять дохід (витрати) від первісного визнання продукції і різниця у вартості активів на кінець і початок звітного періоду за виключенням витрат за елементами.

Статистична форма № 50 с.-г. не передбачає оцінку продукції за справедливою вартістю при оприбуткуванні. Визначення фінансового результату у ф. № 50 с.-г, у ф. № 2 «Звіт про фінансові результати», ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» зовсім відрізняються.

Недоліком П(С)БО 30 «Біологічні активи» є нарахування амортизації на продуктивних тварин основного стада, оцінених за первісною вартістю, що призводить до зниження залишкової вартості, тоді як вартість тварин, оцінених за справедливою вартістю буде збільшуватись, що необґрунтовано буде збільшувати прибуток.

На наш погляд, поки буде діяти П(С)БО 30 «Біологічні активи» із змінами і наближеними МСБО 41 «Сільське господарство», необхідно бухгалтерам сільськогосподарських підприємств ввести в дію реєстри журнально-ордерної форми обліку для с.-г. підприємств [5].

Для синтетичного обліку довгострокових біологічних активів необхідно вести журнал-ордер № 4А с.-г, для аналітичного обліку довгострокових

біологічних активів та формування інформації для складання приміток до фінансової звітності ведуть Відомість 4.2 с.-г. аналітичного обліку довгострокових біологічних активів.

Синтетичний облік довгострокових біологічних активів відображає їх вибуття в кореспонденції рахунків 213 «Поточні біологічні активи», які оцінені за первісною вартістю, 90 «Собівартість реалізації» - на собівартість реалізованих довгострокових біологічних активів, які оцінені за справедливою вартістю, 972 «Собівартість реалізованих необоротних активів», які оцінені за первісною вартістю, 976 «Списання необоротних активів» - на суму залишкової вартості списаних активів, 134 «Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів» - на суму зносу по ліквідованих біологічних активах.

Синтетичний облік поточних біологічних активів по рахунку 21 «Поточні біологічні активи» ведуть в Журналі-ордері № 8 с.-г, а аналітичного обліку поточних біологічних активів тваринництва у Відомостях № 8.2 с.-г, рослинництва у Відомості № 8.1 с.-г. і Журнал-ордер № 8 с.-г. з подальшим рознесенням до Головної книги.

Висновки. При визначенні справедливої вартості біологічних активів не враховуються ряд факторів галузей сільського господарства. Тому вважаємо, що впровадження П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку біологічних активів в частині оцінки продукції при первісному визнанні та від зміни вартості біологічних активів на дату складання балансу доцільно удосконалити, розробити методику щодо корегування фінансового результату на залишок с.-г. продукції, призначеної для продажу тварин, які оцінені за справедливою вартістю і застосовувати краще с.-г. підприємствами, які підпадають під статус малих підприємств і визначають результати діяльності шляхом зрівняння доходів і витрат за елементами з корегуванням результатів на суму перевищення залишків готової продукції і незавершеного виробництва за справедливою вартістю.

Література:

1. П(С)БО 30 «Біологічні активи» затверджено Наказом МФУ від 18.11.2005р. № 790.
2. Методичні рекомендації по бухгалтерському обліку біологічних активів, затверджених Наказом МФУ від 29.12.2006р. № 1315.
3. *Мосаковський В.* Облік біологічних активів / *В. Мосаковський* // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 4
4. *Герасимук І.В.* П(С)БО 30 «Біологічні активи»: історичні, соціальні і економічні проблеми адаптації до вітчизняної облікової культури / *І.В. Герасимук* // Облік і фінанси АПК. – 2007. – № 11-12
5. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств, затверджених наказом МФУ від 4.06.2009 № 390.

КОНЦЕПТУАЛЬНО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Сирцева С.В., асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет*

Успішне функціонування сільськогосподарських підприємств на сучасному рівні розвитку економіки України безпосередньо залежить від активної інноваційної діяльності, яка максимально використовує умови, створені зовнішнім середовищем, та можливості, що існують у внутрішньому середовищі підприємства. Особливого значення для створення сприятливих умов розвитку інноваційної економіки в Україні потребує стратегічно нової концепції управління інноваційним процесом та аналітичного обґрунтування кінцевих управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Дослідженням у рамках означеної проблеми присвячені праці відомих науковців-аналітиків, зокрема І.Ансоффа, Г.Гольдштейна, І.Бланка, Г.Кіндрацької та ін. Однак єдиної методологічної основи оцінки результативності інноваційного процесу й обраної інноваційної стратегії підприємства досі не сформовано.

Тому першочерговим є необхідність розробки моделі управління інноваційними процесами підприємств, що ґрунтується на науково обґрунтованому стратегічному баченні інноваційного розвитку й визначає передумови формування дієвої інноваційної стратегії підприємства.

Успіх інноваційної діяльності підприємства визначатиметься правильним вибором інноваційної стратегії. Інноваційна стратегія є цілеспрямованою діяльністю з визначення найважливіших напрямів, вибору пріоритетів перспективного розвитку сільськогосподарського підприємства.

Необхідність у виборі інноваційної стратегії на мікрорівні, тобто на окремому сільськогосподарському підприємстві, з'являється при виникненні непередбачених змін зовнішнього середовища, при вичерпанні потенціалу розвитку підприємства на останній фазі технологічного циклу, коли потрібна зміна орієнтирів, вироблення нового пакета ринкових стратегій.

Виділяють два види інноваційної стратегії – оборонну і наступальну, які є дуже поширеними поняттями для визначення характеру цілей і ідей практично у всіх елементах економічної стратегії.

Наступальна стратегія є основною стратегією сільськогосподарського підприємства, що виражається в прагненні до збільшення обсягу випуску продукції, обсягів продажів і в результаті – у збільшенні доходу.

Сутність оборонної стратегії полягає у проведенні часткових змін, що дають змогу удосконалити раніше освоєні продукти, технологічні процеси. У цьому разі інновації розглядаються як форма змушеної відповідної реакції на зміни зовнішнього середовища бізнесу, що сприяє збереженню раніше завойованих ринкових позицій.

В активних інноваційних стратегіях значно важче виділити внутрішні відмінності, ніж у класі оборонних. Вони мають багато загального і найбільш

ефективні, коли підприємство реалізує комплекс напрямів активної інноваційної діяльності [4].

Для генерування інноваційних ідей можна використати техніку SWOT-аналізу [1; 3; 5], у процесі якого аналізу складаються таблиці сильних (strength) і слабких сторін (weakness) сторін діяльності підприємства, потенційних можливостей (opportunities) і зовнішніх загроз (threats), визначаються ланцюгові зв'язки між цими групами чинників.

Макрооточення формує загальні умови бізнесу і, як правило, не має специфічного впливу на окремі господарюючі суб'єкти, однак рівень впливу різний і пов'язаний з обмеженням або розширенням обсягів діяльності, її зміною. Чинники зовнішнього середовища мають об'єктивний характер: відображають дію економічних законів і не залежать від діяльності підприємства. Проте вмiла їх ідентифікація, прогнозування і використання можна трактувати як явище суб'єктивного порядку. Тому в процесі аналізу необхідно визначити, які з чинників макрооточення найбільш впливають на діяльність підприємства, а також, які з них є потенційними носіями загроз або можливостей.

До основних чинників макрооточення відносять: стан галузі і економіки країни, політичну ситуацію; зовнішньоекономічну, фінансово-кредитну політику, інноваційну політику, податкове і господарське законодавство, демографічні тенденції, купівельну спроможність населення, рівень інфляції, темпи науково-технічного прогресу і т.п.

Іншою складовою зовнішнього середовища є мезооточення, яке охоплює ті елементи, з якими підприємство перебуває у прямому контакті – це існуючі і потенційні конкуренти, які виробляють аналогічну продукцію чи товари-замінники і реалізують їх на тому ж ринку; покупці, їх смаки, звички, традиції, та демографічні характеристики, вік, освіта, сфера діяльності; постачальники, які забезпечують виробників необхідними ресурсами.

Отже, аналіз зовнішнього оточення передбачає виявлення тих чинників, які не залежать від діяльності підприємства, однак впливають на ефективність його роботи підприємства.

Для формування інноваційних ідей поряд із вивченням зовнішнього середовища важливим є вивчення внутрішнього середовища підприємства, яке об'єднує всі його функціональні сфери діяльності, саме: управління (планування, організація процесу управління, контроль) маркетинг; збут; кадри, праця і заробітна плата (соціально-психологічні, економічні умови праці, підвищення продуктивності праці, використання робочого часу і т.п.); виробничі потужності; власне виробництво (управління виробничим процесом, дотримання якості продукції і т.п.); фінанси.

Вивчення внутрішнього середовища підприємства полягає у визначенні сильних і слабких сторін. Сильні сторони підприємство використовує в конкурентній боротьбі та прагне максимально зміцнити, слабкі сторони перебувають під контролем керівництва і їх намагаються усунути.

Для узагальнюючої оцінки важливе значення має комплексна оцінка інноваційного потенціалу.

Відстану інноваційного потенціалу підприємства залежить вибір виду стратегії, який в даному випадку можна визначити, як рівень готовності

виконати поставлені цілі в сфері інноваційного розвитку підприємства. Якщо інноваційний потенціал не приведе до реалізації поставленої мети і певної стратегії, їх необхідно уточнити відповідно до можливостей підприємства або скласти перелік робіт з метою посилення слабких сторін і гармонізації всіх блоків інноваційного потенціалу.

Реалізація інноваційного проекту та оцінка досягнення інноваційних цілей інноваційну стратегію розвитку, на основі оцінки чинників зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування буде відображено генерацію та відбір інноваційних ідей, а також здійснено комплексну оцінку інноваційного потенціалу в результаті якої стане можливим виявлення інноваційної спроможності та сформовано основні напрямки подальшої інноваційної діяльності підприємства.

Результати здійсненого аналізу можна використовувати для обґрунтування

необхідності розробки інновації за конкретним напрямом. Згодом такий чинник стає об'єктом подальшого аналізу та уможлиблює виявлення перспектив подальшого інноваційного розвитку й формування інноваційної стратегії підприємства.

В цілому, раціональна організація інноваційного процесу є складним, але об'єктивною необхідною процедурою, адже від раціональності організації та управління інноваційним процесом залежить подальший успіх у створенні та освоєнні інноваційної продукції та технологій вітчизняними підприємствами.

Література:

1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. - М.: Экономика, 1989. – 519 с.
2. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк – К.: «Ника-Центр», 1998. – 544 с.
3. Гольдштейн Г.Я. Стратегические аспекты управления НИОКР: монографія / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог: : Изд-во ТРТУ, 2000. - 244 с.
4. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: [монографія] / О.І.Дацій. — К.:ННЦІАЕ, 2004. — 428с.
5. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька. – К. : Знання, 2006. – 366 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В РЕГУЛЮВАННІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Боднар О.А., асистент
кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет

Регулювання агропромислового виробництва – це закономірний процес у будь-якій державі світу, навіть у розвинених країнах. У багатьох країнах агропромислове виробництво розглядається як загальнодержавна галузь, покликана забезпечити продовольчу безпеку країни. Крім того, аграрне

виробництво завжди супроводжується економічним ризиком, тому що воно є високо індивідуалізованим і суттєво залежить від багатьох факторів, як природних, так і економічних, зокрема ринкової кон'юнктури. Тому держава завжди повинна нести витрати на цю галузь економіки з метою зниження потенційної нестабільності виробництва, особливо у сільському господарстві.

Масштаби перетворень, їх інтенсивність та вплив на економіку, конкретні форми і методи багато в чому різняться між собою, тому що різними були вихідні умови. Серед них можна виділити такі: роль сільського господарства в національній економіці; рівень технологічного розвитку цієї галузі; наявність (відсутність) різних типів господарських структур та їх співвідношення; наявність (відсутність) можливостей для існування приватних господарських структур в умовах старої системи; психологія селян, яка склалася за роки спільного господарювання.

Ефективність реформ у країнах Центральної та Східної Європи була високою завдяки регулятивній політиці держави, яка спрямовувалась на впровадження приватної власності, різноманіття організаційно-правових форм ведення господарства, раціональне поєднання інтересів великих та малих господарств, що було характерним для країн Центральної та Східної Європи. Разом з тим, у цих країнах, навіть після реформування в АПК, держава не втрачала свій вплив на цю галузь.

В розвинених країнах також проводиться активна державна та регіональна політика щодо регулювання агропромислового виробництва. Основним завданням державного регулювання є забезпечення необхідного рівня капіталу й отримання доходу в аграрному секторі виробництва. Найпоширенішими засобами та важелями підтримки є такі: пільги на оподаткування, надання банківських кредитів під низькі відсотки, дотації, субсидії, регулювання цін, протекціонізм вітчизняного товаровиробництва. Перехід на виробництво екологічно чистої продукції стимулюється наданням фермерам субсидій, розмір яких залежить від виду продукції.

Широко поширена практика, особливо у розвинених країнах, регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічне забезпечення АПК. Особливо такі заходи поширені в країнах Європейського Союзу, а також в Австрії та Фінляндії, де застосовуються гарантовані державою ціни внутрішнього ринку і механізм державних закупівель сільськогосподарської продукції.

Окрім цього в окремих країнах існує підтримка у капітальному будівництві в аграрному секторі. Так, у Данії сільськогосподарським товаровиробникам надається допомога при проведенні дренажних та зрошувальних робіт, впровадженні енерго- та ресурсозберігаючих систем.

Ще одним фактором розвитку агропромислового виробництва за кордоном виступає податкова політика. В кожній країні є специфіка такої політики, але для більшості розвинутих країн характерне створення податкового клімату, який сприяє розширеному відтворенню аграрних формувань.

Одним з важливих напрямів регулювання є також політика протекціонізму – захист потенційно конкурентоспроможної продукції та продовольства вітчизняного виробництва. Сільськогосподарську продукцію та вироблені з неї продовольчі товари, які в достатній кількості можуть виготовляти вітчизняні виробники, слід імпортувати в обмежених обсягах, визначених відповідними квотами, ліцензуванням, розмірами ввізного мита зі створенням належного контролю за дотриманням цих правил.

На сучасному етапі розвитку, враховуючи світовий досвід регулювання агропромислового виробництва, державі слід здійснити комплекс заходів стосовно підтримки новостворених агроформувань, стимулювати виробництво екологічно чистої продукції, проводити податкову політику для розширеного відтворення підприємств аграрного сектору України.

Вважаємо, що набуття Україною членства у СОТ вимагає переходу на інші принципи державної підтримки національних виробників, що передбачає, у першу чергу, удосконалення чинних та запровадження нових механізмів захисту внутрішнього ринку з урахуванням світової практики.

Необхідно відмовитися від практики розпорошення обмежених фінансових ресурсів держави між значною кількістю державних програм та напрямів бюджетного фінансування. Натомість доцільно визначити чіткий та стислий перелік пріоритетів розвитку внутрішніх галузевих ринків України за рахунок вітчизняної продукції. Для аграрного сектору економіки важливим завданням є виділення коштів на здешевлення кредитів та передбачення державного кредитування пріоритетних державних програм та заходів.

Доцільним також є спрямування державної підтримки для розвитку фінансово-кредитних установ, які мають стати додатковим джерелом фінансових ресурсів для забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку національної економіки.

У світовій практиці для забезпечення потреб економіки активно використовуються банки та корпорації розвитку.

Велику увагу необхідно приділити поширенню державного фінансування капіталовкладень на основі повернення та надання державних гарантій по залучених у галузь інвестиційних кредитах. Оскільки державні капіталовкладення дуже часто направляються без конкурсного відбору і використовуються без відповідної віддачі, як наслідок, навіть ті незначні кошти, які виділяються з бюджету країни, використовуються у деяких випадках неефективно.

Література:

1. *Онищенко О., Спунер Н., Осташко Т.* Сільське господарство в країнах з перехідною реформою: структурна реформа / *О.Онищенко, Н.Спунер, Т.Осташко* // Економіка України. – 1996. - № 3. - С. 74-80.
2. *Клочко В.* Приватизаційні процеси в АПК постсоціалістичних країн / *В.Клочко* // Економіка України. – 1998. - № 10. - С. 77-82.
3. *Гайдуцький П., Юрчишин В.* Досвід реформування сільського господарства у Східній Німеччині та можливості його використання в Україні / *П. Гайдуцький, В. Юрчишин* // Економіка України. – 1994. - № 12. - С. 39-42.

4. Загальнодержавна Комплексна програма підтримки та розвитку українського села "Добробут через аграрний розвиток" на 2005-2010 рр. [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.darukraine.com.ua.
5. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р." від 18 жовтня 2005 р., № 2982-IV [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.
6. Серков А.Ф. Состояние и направления развития аграрного сектора экономики России / А.Ф.Серков // Економіка АПК. – 2001. - № 4. - С. 37-39.
7. Сельское продовольственное хозяйство в Польше. -Варшава, 2000. – 80 с.
8. Бурдейний І.М. З досвіду державного регулювання сільськогосподарського виробництва зарубіжних країн / І.М. Бурдейний // Економіка АПК. – 2001. – № 4. – С. 126-129.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В УМОВАХ РИНКУ

**Лесік І.М., асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет**

Проблеми аграрної реформи які є досі актуальними, призводять до обмеження конкурентоспроможності вітчизняного овочепродуктового підкомплексу, розв'язання яких дозволить розширити перспективи виробництва, переробки овочів а також сприятиме нарощуванню експортного потенціалу плодоовочевої продукції.

Шляхам підвищення економічної ефективності овочівництва, присвячено значну кількість наукових праць відомих вітчизняних учених-економістів: В.Г.Андрійчука, В.І. Бойка, О.Д. Гудзинського, В.І. Криворучка, С. Каленської, В.П. Рудь, П.Т. Саблука, І.Н. Топіхи, Л.В.Федорової, та інших [1,2,4].

Сьогодні кожна сфера, відомство намагаються вирішувати свої проблеми самостійно і залишаються слаборозвиненими. Особливо це стосується ланок виробництво – переробка, виробництво – зберігання, виробництво – збут і переробка – збут. Так склалося, що виробництво овочів в загальному ланцюгу „виробництво – переробка – збут” працює в нерівноправних умовах з іншими двома, які диктують попит і ціни на вирощену продукцію. Така ситуація склалася в результаті структурних зрушень у виробництві. З огляду на ту обставину, що овочевий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки в державі, природно виникають підстави до розгляду його як одного з пріоритетних [2].

Із вступом України до СОТ вітчизняний ринок опинився в прямій залежності від кон'юнктури ринку розвинутих країн. Відкриті кордони сприяли ввезенню імпоротної продукції та сировини, яка почала витісняти вітчизняну з внутрішнього ринку. З огляду на це постає необхідність приведення продовольчого законодавства у відповідність вимогам СОТ та Європейським правом, що дасть змогу не лише посилити контроль за неякісною імпортованою продукцією, а й виходити з власною на зовнішні ринки.

Основні причини низького рівня експорту з України такі: концентрація цього виробництва в господарствах населення (89%), що не дає можливості сформуванню великих обсягів продажу, привабливі для іноземних оптових покупців; низький товарний вигляд: у нас не розвинуті сучасні технології на цьому етапі, тож, як наслідок, обмежені потужності із сортування та пакування; недосконале законодавство з регулювання експортних операцій з овочевою продукцією; немає системи сертифікації господарств, світових стандартів якості та норм безпеки продуктів харчування. А європейці занадто вимогливі до наявності потрібних документів. Крім того, покупці з європейських країн бажають купувати екологічно чисту (органічну) продукцію, що потребує жорсткішого управління якістю, контролю та сертифікації виробництва, а не тільки самої продукції. Організація органічного виробництва перебуває в Україні на початковому етапі.

Вирощувати овочі наші аграрії вже навчилися не гірше за зарубіжних колег. Та все досягти успіху в конкурентних умовах можливо тільки завдяки дуже вузькій спеціалізації, що дозволить максимально інтенсифікувати виробництво. Хоча рівень загальних витрат на виробництво зростає, але одночасно рівень цін на продукцію знизиться. Кожна овочева культура має свої, властиві тільки їй, технології вирощування та специфічний набір техніки. Це також під силу українським виробникам. Заважає лиш невміння займатися кооперацією та реалізацією.

Тож кожна галузь має розробити конкретний план заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності в умовах СОТ і майбутньої зони вільної торгівлі з ЄС. Але українські овочівники мають усі можливості стати головним "городом" Європи. Наші природно-кліматичні умови від Криму до Полісся значно кращі за умови Іспанії, яка дає 30% овочевої продукції. Найближчі конкуренти - польські овочівники - вже знайшли свою нішу на овочевому ринку. Але в нас є кращі ґрунти, достатньо води для поливання, тепловий режим може задовольнити всі овочеві культури [3].

Тому можна зазначити, що для успішного завоювання позицій на світовому ринку необхідно не тільки вдосконалювати технології вирощування із запровадженням передового досвіду із використанням усіх останніх досягнень науково-технічного прогресу, а й розвивати організацію ринку овочів.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К: КНЕУ, 2005. – 292с.
2. С. Каленская. Семена – основа аграрных технологий / С. Каленская, З.Сыч // Овощеводство. – 2008. – № 7. – С. 18-21.
3. Т. Кучеренко. Сьогодення й майбутнє вітчизняного овочівництва / Кучеренко Т. // Пропозиція : інформаційний щомісячник. Український журнал з питань агробізнесу. - Київ : ТОВ "Компанія "Юнівест Маркетинг". - 2010р. № 1 С. 19-23.
4. Рудь В.П. Сучасний стан та проблеми розвитку овочевого ринку в Україні // Вісник ХНТУСГ. – 2004. – Випуск. – 32. – С. 339. – 345.
5. Яровой Г.И., Рудь В.П. Перспективы украинского овощеводства в контексте мировых тенденций / Г.И. Яровой, В.П. Рудь // Овощеводство. – 2008. – № 4. – С. 8-11.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Марковська Т.С. асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет

Трудовий потенціал - це сукупна чисельність громадян працездатного віку, які за певних ознак (стан здоров'я, психофізіологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальний рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні та мають намір провадити трудову діяльність [1].

Трудовий потенціал є кількісною та якісною наявністю трудових ресурсів з урахуванням можливості їх збільшення при поточному рівні розвитку науки і техніки. У політично-економічному аспекті цю категорію можна визначити як систему виробничих відносин між окремими індивідами, трудовими колективами, соціальними верствами і державою з приводу відтворення і використання працездатного населення країни, характеризується кількісною і якісною сторонами. Тенденції динаміки народонаселення визначають чисельність трудових ресурсів, його склад, розмір зайнятості, що, в свою чергу, має вплив на сукупний попит і пропозицію, споживання і, в кінцевому підсумку, на економічне зростання [4].

Функціонування трудового потенціалу в Україні відбувається в умовах кризових явищ в економіці та соціальних протиріч у суспільстві. Природна база формування трудового потенціалу характеризується демографічними особливостями відтворення трудового потенціалу, які виявилися в 60-х - 90-х роках цього століття та вплинули на зниження народжуваності і збільшення смертності, скорочення тривалості життя і загальне старіння населення. Зазначені тенденції торкнулися кількісно-якісного складу трудового потенціалу, продуктивності суспільної праці і стимулів до неї, кваліфікаційного і освітньо-культурного рівня населення, вартості робочої сили і доходів населення. Економічні та соціальні чинники виявили проблеми безробіття, поширення нелегальної трудової діяльності, зниження національного інтелектуального та освітнього потенціалу, значного розшарування населення за рівнем доходів [1].

Розробці науково-методичних засад управління процесом відтворення, формування і використання трудового потенціалу присвячено роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Вагомий внесок у розроблення питань внесли: Д. Богиня, О. Бугуцький, В. Горкавий, О. Гудзинський, В. Дієсперов, Ю. Краснов та інші [3].

З метою підвищення ефективності використання трудового потенціалу, радикального реформування системи зайнятості пропонуємо розробити напрямки забезпечення зайнятості, направлені на узгодження попиту та пропозиції робочої сили. Головна специфіка сутності трудового потенціалу полягає у тому, що під впливом постійних змін суспільних форм і видів праці поступово розвивається фактор людини, підвищуються якісні характеристики робочої сили. Це, в свою чергу, має зворотний вплив на виробництво і зумовлює необхідність якісного оновлення форм його

організації. При цьому останні супроводжуються тим, що індивіди, по-перше, як носії здатності до праці, по-друге, як, учасники процесу праці загалом, по-третє, як члени суспільства, вступають з цього приводу в певні відносини, які становлять основний зміст трудового потенціалу як соціально-економічної категорії [2].

Метою державної політики розвитку трудового потенціалу є створення правових, економічних, соціальних і організаційних засад щодо його збереження, відтворення та розвитку, спрямованих на створення умов для:

- поліпшення природної бази формування робочої сили;
- отримання професійно-технічної та вищої освіти, професійних послуг з підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації відповідно до суспільних потреб;
- здійснення повної продуктивної зайнятості;
- запобігання масовому безробіттю;
- поліпшення охорони праці, зниження ризику втрати здоров'я і життя працюючих на виробництві;
- забезпечення соціального захисту працюючого і непрацюючого населення;
- посилення відтворювальної, стимулюючої та регулюючої функцій заробітної плати;
- забезпечення зростання реальних доходів населення;
- забезпечення захисту прав і гарантій громадян у сфері соціально-трудова відносин.

Зміна суспільних умов в країні у напрямку формування та розвитку ринкових відносин та створення багатокладної економіки обумовило потребу у визначенні принципово нових концептуальних основ щодо державного регулювання відтворення трудового потенціалу України як загальнодержавної системи, де відтворення робочої сили є вагомим складовою.

Організаційно-економічний механізм відтворення трудового потенціалу необхідно розглядати не тільки як економічний ресурс, а як головного носія сукупності соціально-економічних відносин, що базується на традиційних складових з включенням важелів з урахуванням вимог нових змін та тенденцій розвитку України. А структуру організаційно-економічного механізму відтворення трудового потенціалу необхідно розглядати як агреговану модель - систему 3-х підсистем: фазу формування, фазу розподілу та фазу використання трудового потенціалу.

Література:

1. Про основні напрями розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року: Указ Президента України від 03.09.1999 р. № 958/99.
2. Жуковський М.О. Трудові ресурси як складова конкурентоспроможності підприємства /М.О. Жуковський// Актуальні проблеми економіки. - 2007. - №2 .- С. 58 - 63.
3. Ю.І. Сайко Теоретичні основи відтворення трудового потенціалу / Сайко Ю.І.// Електронне науково-фахове видання "Ефективна економіка". – 2009 р. - № 3.

СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Лугова О. І., асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет

Успішна діяльність підприємства визначається наявним потенціалом підприємства та ефективністю його використання. Основою для прийняття управлінських рішень стає оцінка існуючого рівня потенціалу підприємства як цілого так і окремих складових. Визначення структури потенціалу, його складових вважається основним з етапів управління.

Категорія економічного потенціалу є предметом дослідження О.С. Федоніна, І.М. Репіної, Є.В. Лапіна, О.В. Лепьохіна, М.І. Лагун та інших.

О.С. Федонін [1] зазначає, що основний зміст поняття “потенціал підприємства” полягає в інтегральному відображенні (оцінці) поточних і майбутніх можливостей економічної системи трансформувати вхідні ресурси за допомогою притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага, максимально задовольняючи в такий спосіб корпоративні та суспільні інтереси.

Модель потенціалу підприємства визначається:

- обсягом та якістю наявних у нього ресурсів;
- можливостями керівників та інших категорій персоналу створювати певні види продукції;
- можливостями менеджменту оптимально використовувати наявні ресурси підприємства;
- інформаційними можливостями;
- інноваційними можливостями;
- фінансовими можливостями.

Разом усі ці можливості створюють економічний потенціал підприємства, який відображає рівень його конкурентоспроможності.

Ефективність функціонування сучасного підприємства слід визначати не тільки за фінансовими результатами, а й враховувати наявний економічний потенціал.

Є.В. Лапін [2] пропонує розглядати поняття “економічний потенціал підприємства” як максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективно використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів.

Формування та управління економічним потенціалом підприємства полягає у необхідності вивчення всіх його складових у взаємозв'язку та в динаміці.

Економічний потенціал підприємства розглядається в розрізі наступних підсистем:

- кадровий потенціал - трудові ресурси, які залучаються підприємством

для здійснення виробничої діяльності;

- виробничий потенціал - засоби виробництва, природні ресурси, нематеріальні активи, інвестиційні ресурси;

- інноваційний потенціал - спроможність до продукування нововведень і новацій власними силами або придбання їх зі сторони, а також до ефективного впровадження інновацій.

- організаційно-управлінський потенціал - спроможність системи управління забезпечити стійке положення підприємства на ринку і його економічний розвиток.

У сукупності трудові, виробничі, інноваційні, організаційно-управлінські ресурси утворюють ресурсну структуру економічного потенціалу підприємства.

Також в структурі економічного потенціалу підприємства розглядають фінансовий потенціал, який включає фінансові ресурси та інвестиційні можливості.

Економічний потенціал підприємства слід розглядати не тільки як здатність виробляти продукцію, а і як систему, що забезпечує динамічне зростання такої здатності.

О.В. Лепьохін [3] розглядає економічний потенціал підприємства як сукупну здатність наявних у підприємства економічних ресурсів забезпечувати максимально можливе виробництво товарів і послуг, що користуються платоспроможним попитом на ринку з метою одержання прибутку та задоволення соціальних потреб.

М.І. Лагун [4] наводить таке визначення: економічний потенціал – це здатність підприємства до подальшого здійснення безперервної діяльності, яка ґрунтується на наявності ресурсів, які в контексті їх використання розглядаються як резерви.

Через економічний потенціал відбувається адаптація стану підприємства до його зовнішнього середовища, забезпечення стабільності і перспектив розвитку також через відповідну оплату праці та економічні стимули він забезпечує стабільність і ритмічність функціонування самого підприємства.

Економічний потенціал є стратегічним ресурсом підприємства, який забезпечує його сталість, дозволяє нейтралізувати негативний вплив зовнішніх чинників [2].

На сьогодні відсутній єдиний підхід до розкриття сутності, змісту та структури категорії “економічний потенціал підприємства”. В економічній літературі приділяється увага різним складовим економічного потенціалу, як основного носія ресурсів та можливостей підприємства.

Література:

1. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посібник / Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. - К.: КНЕУ, 2004. — 316 с.

2. Ланін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.07.01 – “Економіка промисловості” / Є.В. Ланін. Х., 2006. – 37 с.

3. Лепьохін О.В. Економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва : дис... канд. екон. наук : 08.07.01 / О.В. Лепьохін. – К., 2002. – 198 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Мельник О. І. – асистент

кафедри бухгалтерського обліку

Миколаївський державний аграрний університет

Облік праці і заробітної плати традиційно є найбільш відповідальною і складною ділянкою та займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві. Адже, лише повна і достовірна інформація щодо виконання норм виробітку, використання робочого часу, витрат фонду заробітної плати тощо дозволяє здійснювати належний контроль за дисципліною праці, запобігти значним втратам робочого часу на підприємстві. При цьому необхідно чітко дотримуватись чинного законодавства і забезпечувати точний розрахунок заробітної плати кожного працівника. Саме тому тема вдосконалення обліку праці та її оплати є на сьогодні актуальною.

Проблема розрахунків за виплатами працівникам є окремим об'єктом бухгалтерського та податкового обліку підприємств. На теоретичному і практичному рівні ця проблема досліджувалась багатьма українськими вченими. Цьому питанню, зокрема, присвячені праці О.В. Волошиної, М.Я. Дем'яненка, В.П. Завгороднього, П.В. Іванюти, З.М. Левченко Л.К. Сука та ін.

Насамперед потребує вдосконалення первинного обліку та контроль за належним його веденням. Як відомо, основним документом з виходу на роботу та відпрацьованого часу є Табель обліку робочого часу. Але сільськогосподарським підприємствам на сьогодні пропонується розширити діапазон умовних позначень у Табелі. Зокрема, позначаючи перебування працівника у відпустці, зазначати – основна щорічна, додаткова щорічна, додаткова у зв'язку з навчанням, відпустка зв'язку з вагітністю і пологами, відпустка без збереження заробітної плати за згодою сторін тощо. Окремими позначеннями варто виділяти оплачувану тимчасову непрацездатність та неоплачувану тимчасову непрацездатність (у випадках, передбачених законодавством), простої, прогули, неявки з нез'ясованих причин, інші причини неявок тощо. Це, з одного боку, дасть змогу здійснювати належний контроль за дисципліною праці та використанням робочого часу, а з іншого – забезпечити оперативність і полегшити заповнення звітності з праці. Адже, за цих умов не потрібні додаткові „вибірки” з інших первинних документів та Розрахунково-платіжних відомостей, а лише згрупувати дані, наведені в Табелях по підрозділах підприємства.

Аналогічно до табельного обліку робочого часу необхідно забезпечити належним чином організований табельний облік трудового вкладу працівників на підприємстві. Як відомо, в бригадах сільськогосподарських підприємств розподіл заробітної плати проводиться за тарифними ставками,

фактично відпрацьованим часом, а також коефіцієнтом трудової участі. Коефіцієнт трудової участі – узагальнююча кількісна оцінка реального вкладу кожного працівника бригади в результаті її колективної праці залежно від індивідуальної продуктивності і якості праці.

При визначеності коефіцієнта трудової участі кожного члена бригади приймається вихідна величина, яка рівна одиниці, а фактична – встановлюється радою бригади, яка може бути більшою або меншою – залежно від індивідуального вкладу працівника в загальні результати. При цьому в таблиці обліку трудового вкладу працівників необхідно вказувати такі показники: відпрацьовано часу кожним працівником, коефіцієнт використання робочого часу, коефіцієнт якості, складність робіт, відношення до праці, коефіцієнт трудової участі [2].

Зважаючи на переваги автоматизованої форми обліку, сільськогосподарські підприємства поступово переходять на використання спеціально розроблених бухгалтерських програм. Організуючи облік праці та її оплати на підприємстві, необхідно слідкувати, щоб у програмному забезпеченні при обліку розрахунків за виплатами працівникам структура виплат працівникам відповідала вимогам П(С)БО 26 „Виплати працівникам”. Зокрема, на субрахунку 661 „Розрахунки за заробітною платою” виділити додаткові рахунки для відображення виплат працівникам за п'ятьма категоріями: поточні виплати; виплати при звільненні; виплати по закінченні трудової діяльності; виплати інструментами власного капіталу; інші довгострокові виплати. При цьому деталізувати облік поточних виплат також згідно з П(С)БО 26 „Виплати працівникам” [3].

На тих підприємствах, в яких облік не автоматизовано, непоодинокими є порушення утримання із заробітної плати податку з доходів фізичних осіб, а саме – випадки, коли не враховується право на застосування податкової соціальної пільги [1]. Тобто бухгалтер по розрахункам з оплати праці в Розрахунково-платіжній відомості від суми нарахованої заробітної плати утримує внески до Пенсійного фонду та Фондів соціального страхування відповідно до законодавства і на нараховану різницю автоматично здійснює нарахування податку з доходів фізичних осіб, не завжди враховуючи при цьому право на застосування податкової соціальної пільги. Тому, пропонуємо у Розрахунково-платіжній відомості у розділі „Утримати” додати графу „Право на застосування податкової соціальної пільги”.

Вважаємо, що реалізація усіх запропонованих заходів, а також постійний контроль за витратами робочого часу сприятимуть вдосконаленню обліку праці та її оплати, забезпечать зниження трудомісткості ведення обліку, відповідність чинному законодавству та сприятимуть ефективнішому використанню облікової інформації для цілей управління.

Література:

1. *Волошина О.В.* Розрахунки з оплати праці та соціальних виплат: податковий аспект / *О.В. Волошина* // Облік і фінанси АПК / <http://magazine.faaaf.org.ua/content/view/103/35/>
2. *Іванюта П.В.* Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів: [Навчальний посібник] / *П.В. Іванюта, З.М. Левченко.* – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 „Виплати працівникам”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003 р. № 601.

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ПРИМІЩЕННЯМИ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНИЙ СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Чебан Ю.Ю. – асистент кафедри бухгалтерського обліку Миколаївського державного аграрного університету

Матеріально-технічна база – це сукупність всіх матеріальних та технічних ресурсів, що належать сільськогосподарському підприємству. Під поняттям матеріально-технічної бази розуміють ті види ресурсів, які беруть безпосередню участь у виробничому процесі [1, с.5].

Таким чином, матеріально-технічне забезпечення господарства – це абсолютна кількість (у натуральному чи вартісному виразі) технічних та інших матеріальних засобів або їх відносна величина у зіставленні з земельною площею, чисельністю зайнятих у виробництві працівників, виробленою продукцією тощо. Априорі має місце факт прямо пропорційного зв'язку стану матеріально-технічної бази підприємства та ефективності його виробничої діяльності.

Більшість вчених-економістів – Я.К. Білоусько, А.М. Головка, М.М. Кропивко, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук та інші - досліджують матеріально-технічну базу підприємств в основному з погляду технічного забезпечення, яке, беззаперечно, є основою будь-якого виробництва і вцілому матеріально-технічної бази.

Разом з тим, існують складові матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств, наявність і якісний стан яких необхідно досліджувати та вирішувати проблеми забезпеченості ними, шукати можливості виходу з ситуацій незадовільного їх стану і варіанти їх використання для забезпечення ефективності виробництва та зміцнення матеріально-технічної бази господарств.

На нашу думку, однією з зазначених складових є забезпеченість аграрних підприємств складськими приміщеннями для зберігання виробленої сільськогосподарської продукції. Наявність таких приміщень та можливість їх використання за призначенням в усіх видах господарств, в тому числі і в фермерських господарствах, впливає на розмір отриманого фінансового результату від виробничої діяльності. При чому, управління

статистики зазначені показники не фіксують і не відображають ні в статистичних щорічниках сільського господарства, ні в статистичних щорічниках по фермерським господарствам.

Так, за результатами анкетного опитування двохсот фермерських господарств Миколаївської, Одеської та Херсонської областей встановлено наступне. Переважна більшість опитаних фермерських господарств, які мають площу сільськогосподарських угідь до 150 га, взагалі не мають приміщень для зберігання виробленої сільськогосподарської продукції. Вони змушені реалізовувати продукцію в короткі строки після збору урожаю: або протягом декілька тижнів, зберігаючи на подвір'ях під пристосованими навісами, або відразу з поля. Реалізація зібраного урожаю відразу з поля зменшує транспортно-заготівельні витрати господарств, оскільки покупці, як правило, забирають продукцію на власному транспорті. Одночасно, господарства втрачають значну частину доходу через ціну продукції на зазначений момент.

Наприклад, ціна на насіння соняшнику є найвищою у січні-квітні місяці наступного року. Враховуючи цей факт, господарства втрачають на одній тоні насіння соняшнику в межах 600-1000 гривень.

Деякі з фермерських господарств, які мають площу сільськогосподарських угідь до 150 га, мають приміщення для зберігання продукції і використовують їх за призначенням. Але, більшість з цих приміщень не забезпечують належні умови для зберігання. Так, 5% опитаних господарств використовують для зберігання насіння гаражі, які не відповідають вимогам для зберігання, що безпосередньо впливає на якість продукції, а, відповідно, і на її подальшу ціну.

Тому фермери вимушені зберігати частину нереалізованої продукції в складах функціонуючих аграрних підприємств, на хлібоприймальних пунктах, елеваторах, сплачуючи за оренду приміщень від 200 до 1000 гривень в місяць та додатково сплачуючи за сушку насіння, що є частиною технологічного процесу і забезпечує належну якість насіння.

З опитаних фермерських господарств, що мають площу сільськогосподарських угідь більше 300 га, а їх переважна меншість, 90% повністю забезпечені складськими приміщеннями належного стану для зберігання виробленої продукції. Маючи значні площі, господарства виробляють великі обсяги продукції і зберігання її в орендованих приміщеннях господарствам фінансово не вигідне. Тому фермери будують необхідні приміщення (2%) та намагаються покращувати якість обладнання наявних приміщень.

Таким чином, результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновок, що для підвищення економічної ефективності діяльності фермерських господарств їм необхідно шукати найвигідніші варіанти належного зберігання виробленої сільськогосподарської продукції. Такими варіантами можуть бути підтримка необхідного стану існуючих складів, оренда приміщень та будівництво нових власних приміщень. Вибір того чи іншого варіанту залежить від багатьох факторів господарювання досліджуваних підприємств і має бути економічно обґрунтованим і фінансово вигідним для фермера. І оскільки будівництво нових приміщень

для більшості фермерських господарств в сьогоденних умовах є практично неможливим, то значної допомоги у вирішенні досліджуваної проблеми могли б надати обслуговуючі кооперативи, в яких для фермерів орендна плата за приміщення може бути доступною і забезпечувати можливість отримання ними більшого прибутку.

Література:

1. Джупина Ю.І. Матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств України: значення, стан та перспективи розвитку / Ю.І. Джупина // АгроІнком, К. – 2006. - №3-4 – с. 5-8.

ЕКСПОРТНИЙЦ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЕКСПОРТНА ПОЛІТИКА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Пісоченко Т. С., асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет

Процес становлення й розвитку України як незалежної, економічно самостійної держави тісно пов'язаний з необхідністю придбання нею місця, яке належить в світовому господарстві і визначення ступеня участі в міжнародному розподілу праці, передусім через її визнання як повноцінного і повноправного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності.

Прискорення такого визнання можливо лише через виявлення потенціальних можливостей підприємств-експортерів і всебічного сприяння держави зовнішньоторговим операціям вітчизняних виробничих і комерційних структур на зарубіжних ринках. Експорт виступає сьогодні, в умовах кризисних процесів в економіці, в ролі стабілізуючого фактора виробництва, як джерело валютних і матеріально-технічних надходжень для структурної перебудови економіки. Однією з форм здійснення зовнішньоекономічної діяльності є зовнішня торгівля. Вона відіграє величезну роль у підвищенні економічного добробуту держави, поліпшенні рівня життя населення і зміцненні положення держави на світовій арені.

Для нашої країни пріоритетним напрямом розвитку зовнішньоекономічної діяльності є розвиток експортних операцій.

Кожний регіон України володіє своїм експортним потенціалом і займає певне місце в національному розподілі праці, для ефективного проведення таких операцій необхідна експортна політика.

Якщо в цілому головною статтею українського товарного експорту є продукція гірсько-металургійного комплексу, то для Південного регіону з його унікальними природничо-кліматичними умовами однією з ведучих експортних товарних груп виступає продукція підприємств агропромислового комплексу, що робить особливо актуальним дослідження проблем резервів зростання потенціальних можливостей підприємств-експортерів АПК.

Дослідження експортного потенціалу та експортної політики підприємств є в роботах як вітчизняних учених К. М. Афанасьєва, А. А.

Горячева, Г. А. Шагалова, так і зарубіжних дослідників М. М. Алексєєвої, В. Білки, А. П. Градова В. В. Покровської, І. П. Фамінського і інших. Але незважаючи на велику кількість досліджень і численні публікації, питання експортної політики та експортного потенціалу в аграрному секторі на сьогодні вимагає більш глибокого дослідження.

Проблема України не в самому факті експорту сировини, а в тому, що вона мало експортує продукції. США, Канада також є крупними постачальниками сировини на світовий ринок. Однак питома вага цих товарів в експорті США і Канади хоч і вища, ніж у інших розвинутих країнах, але значно поступається питомій вазі сільськогосподарських товарів.

Здійсненню ефективної експортної політики України заважає ряд факторів, серед яких:

- низька конкурентоспроможність більшості вітчизняних готових виробів;
- збитковість продукції сільськогосподарського виробництва;
- невідповідність світовим стандартам якості;
- відокремленість від участі у найбільш перспективних програмах виробництва нових технологій на міждержавній основі;
- нерозвиненість фінансової, технічної, інформаційної інфраструктури;
- відсутність стабільного законодавства і ефективного валютного контролю.

Структура економіки України характеризується високою часткою аграрного комплексу, на розвиток якого витрачаються значні кошти. Через те що українська економіка протягом довгого часу розвивалася у відриві від впливу світової господарської кон'юнктури, у власній системі цінових пропорцій, то вона і виробляє в основному продукти, що не знаходять попиту на зовнішньому ринку за сприятливими цінами, а частина продукції у світових цінах збиткова - через високу собівартість, яка перевищує світові ціни.

Специфіка народного господарства України визначає тактику поступового відкриття економіки, послідовного демонтажу державної і відомчої монополії, які відокремлюють виробництво від зовнішнього ринку. Через слабкість і невідповідність до жорсткої конкурентної боротьби на світовому ринку, нашим виробникам потрібна потужна підтримка держави.

Отже, основою збільшення експортного потенціалу повинна стати розробка і прийняття регіональної програми по стимуляції експорту продукції підприємствами АПК України, обґрунтованій на політиці аграрного протекціонізму. А також, аграрним підприємствам, для визначення резервів росту їх експортних можливостей, рекомендується застосувати методику оцінки використання і розрахунок експортного потенціалу та вирішення експортної політики.

Література:

1. *Майорова І.М.* Діловий вісник. / *І.М. Майорова* // Експортна політика України. - № 08(111), - 2003
2. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" №959-ХІІ від 16.04.91р.
3. *Філіпенко А.* Новий етап зовнішньоекономічних зв'язків України / *А. Філіпенко, О. Шнирков* // Економіка України.- 2008.- №1, с.11-14

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Баришевська І.В., асистент кафедри бухгалтерського обліку
Миколаївський державний аграрний університет**

Сучасна ринкова економіка характеризується нестабільністю та динамічністю процесів. Для нормального функціонування, підприємства змушені адаптуватися до постійних змін, як в зовнішньому так і внутрішньому середовищі. В свою чергу вибір стратегічного напрямлення забезпечує досягнення поставленої мети та адаптування до нових умов.

Дослідженням питань, пов'язаних з розробкою стратегії підприємств і стратегічним управлінням, займаються наступні науковці: П.Т.Саблук, М.В. Зубець, І. Г. Кириленко, В.Ф. Оберемчук, Н. Хрущ та інші.

В сучасних ринкових умовах господарювання для кожного підприємства важливим є не тільки забезпечення ресурсами та ефективність діяльності підприємства в даний період, а й стратегічний розвиток на перспективу, без якого неможливо ефективно функціонувати в ринковому конкурентному середовищі. Тому підприємство має постійно ставити перед собою нові завдання та цілі, за допомогою яких можливе забезпечення сталого динамічного розвитку підприємств. Це потребує формування переліку стратегій.

В економічній літературі поняття «стратегія» розглядається неоднозначно. Його можна розглядати у двох напрямках:

1. Стратегія - це еластична узагальнена модель розвитку суб'єкта господарювання, яка містить у собі визначені стратегічні цілі, технології, ресурси та систему управління, яка забезпечує її конкурентоспроможну дієздатність і адаптацію до реальної економічної ситуації.

2. Стратегія - це детальний комплексний план, що має на меті забезпечити цілі організації на довгостроковий період [3].

Вибір стратегії - основа стратегічного управління. За допомогою спеціальних методів визначають, як досягти цілей і реалізувати місію організації. При цьому порівнюють чинники зовнішнього та внутрішнього середовища, аналізують можливі стратегічні альтернативи і вибирають з них конкретну стратегію, яка відповідає заданим критеріям. Вибір стратегії має певні особливості, зумовлені переважно рівнем управління [2, с.105].

Реалізацію стратегії вважають критичним процесом, тому що саме за успішного його виконання організація досягає мети, а неуспішного – з'являються додаткові труднощі. Найчастіше реалізація стратегії передбачає

поглиблене вивчення стану середовища, цілей і сформованих стратегій; оцінку ресурсів та можливостей їх розподілу; створення умов для мотивації працівників під час реалізації стратегії; підготовку рішення щодо організаційної структури (розроблення оптимальної структури управління, оцінку існуючої організаційної структури та порівняння їх з метою оцінки масштабу необхідних змін; управління процесом перетворень). На цьому етапі може виявитись, що організація не в змозі здійснити вибрану стратегію, що пояснюється недосконало проведеним аналізом і, відповідно, неправильними висновками або виникненням непередбачених змін у зовнішньому середовищі. Під час реалізації стратегії кожний рівень управління виконує закріплені за ним функції [1, с.97].

Контроль за реалізацією стратегії – завершальний процес, який здійснюється на стадії стратегічного управління і має забезпечити якісний зворотний зв'язок. Стратегічний контроль здебільшого з'ясовує, якою мірою реалізація сприяє досягненню цілей організації, і значно менше - оцінює правильність виконання стратегічного плану чи окремих його етапів. За результатами стратегічного контролю здійснюється коригування цілей організації та напряму їх досягнення, зокрема, приймаються контролінгові рішення.

Кінцевим етапом процесу вибору й реалізації стратегії є нові товари, ринки і технології, розроблені в організації. Перехід до нової позиції вимагає перерозподілу ресурсів, з чого можна зробити висновок, що процес прийняття стратегічних рішень відповідає традиційним рішенням про вкладення капіталу. Однак прийняття стратегічного рішення, на відміну від традиційного, передбачає контроль за змінами у зовнішньому середовищі та пошук прийнятних варіантів випуску нових продуктів; пропонує розподіл ресурсів між наявними можливостями і тими, які можуть з'явитись; оцінює результати освоєння нового продукту і ринку; визначає варіанти, в яких організація має незаперечні конкурентні переваги тощо [1, с.103].

Розробляючи стратегію (корпоративну, бізнес-стратегію чи функціональну), необхідно визначитися щодо таких аспектів бізнесу:

1. Товарний ринок, на якому конкурує або буде конкурувати організація. Сфера бізнесу визначається товарами або послугами, які організація має намір запропонувати, ринками, що вона прагне обслуговувати, конкурентами, з якими вона буде вести боротьбу, і рівнем вертикальної інтеграції.

2. Рівень інвестицій. Наявні інвестиції організація може направити на зростання (чи вхід на товарний ринок), зміцнення зайнятих позицій, експлуатацію бізнесу шляхом мінімізації інвестицій.

3. Функціональні стратегії. Обраний підприємством спосіб конкуренції характеризується певним набором функціональних стратегій (наприклад, товарно-маркетингова стратегія, цінова стратегія, фінансова стратегія, виробнича стратегія та ін.).

4. Стратегічні активи або компетенції, на яких базується бізнес-стратегія.

Стратегічні активи – це ресурси організації (висококваліфікований персонал, торгова марка, позитивний імідж, лояльність покупців), що

перевершують аналогічні ресурси конкурентів. Стратегічні компетенції – це стратегічно важливі для підприємства напрямки діяльності, в яких найбільш видимо виявляється перевага підприємства. Стратегічні активи і компетенції є об'єктивною передумовою забезпечення підприємству конкурентних переваг.

Конкурентне середовище діяльності аграрних підприємств визначають наступні структурні чинники: конкурентоспроможність галузі, її репутація, стандартизація технології, вертикальна координація з покупцями, асигнування на дослідження й розробки і маркетингова підтримка товару, фінансова підтримка зі сторони урядових структур. Останні три фактори відображають ресурсні можливості виробника і потенціал їх розвитку. До структурних чинників, що відображають конкурентне середовище в галузі, яка є споживачем продукції, у тому числі інновацій, належать: різноманітність або гетерогенність галузі, інтенсивність конкуренції, невизначеність попиту, а також група комунікативних факторів: частота реакції на зміни в структурі товарного ринку, професійні якості споживачів і їх відношення до вітчизняних та іноземних товарів (етноцентристи, інтернаціоналісти чи космополіти).

Література:

1. *Кіндрацька Г.І.* Основи стратегічного менеджменту / *Г.І. Кіндрацька.* Навчальний посібник. – Львів: Кінпатрі ЛТД, 2000. – 264 с.
2. *Міщенко А.П.* Стратегічне управління / *А.П. Міщенко:* Навч. посіб. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 336с.
3. *Хрущ Н.* Концепція розвитку стратегії компанії в сучасному динамічному середовищі / *Н.Хрущ* // Економіст.-2008.- № 9. – С.62-65.

ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Бурковська А.В. – *к.е.н., доцент кафедри фінансів
Миколаївський державний аграрний університет*

Специфіка процесу сільськогосподарського виробництва зумовлює об'єктивну необхідність забезпечення аграрного сектору економіки інвестиціями. Обсяг інвестицій у сільське господарство завжди був недостатнім порівняно з потребою.

Інвестиційна діяльність в Україні передбачає вдосконалення системи залучення інвестиційних ресурсів, їх раціонального розподілу та використання. Визначальним тут є залучення інвестицій, ефективність якого залежить від рівня інвестиційної привабливості підприємств АПК. За структурними компонентами в межах АПК остання різниться за рівнями ефективності вкладеного капіталу і забезпеченості об'єктами інфраструктури, концентрації інвестицій на одиницю площі та видами економічної діяльності, пріоритетністю об'єктів інвестування, інвестиційними ризиками і джерелами інвестицій, фінансовою стійкістю та незалежністю, а також достатністю економічного обґрунтування.

Необхідно зазначити, що останнім часом інвестиційна привабливість підприємств АПК для вітчизняних та іноземних інвесторів зростає. Так, станом на 01.07.09 р., починаючи з 1992 року, в АПК України було залучено 2628,4 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій (6,9 % загального обсягу ПІІ в економіку). З них вкладено 836,3 млн. доларів США (2,2%) у 668 аграрних підприємств. Приріст іноземного капіталу за перше півріччя 2009 року склав 138,1 млн. доларів США, що в 3,4 рази менше, ніж за аналогічний період 2008 року. При цьому обсяг залучення іноземних інвестицій в сільське господарство з початку 2009 р. збільшився на 32 млн. доларів США [1].

Найважливішими складовими інвестиційної привабливості регіону є: географічне положення й територіальне наближення до кордонів держави; рівень розвитку економіки, природні ресурси і стан екології; енергетичні ресурси; якість робочої сили; рівень розвитку і доступність інфраструктури; адміністративні, технічні, інформаційні та інші перешкоди входження на національний ринок. Миколаївська область є привабливим для інвестування регіоном на півдні України завдяки вигідному географічному положенню, значному промисловому і науково-технічному потенціалу, розвинутій транспортній інфраструктурі, висококваліфікованим трудовим ресурсам, наявності природних багатств, доступності до ринків країн СНД, Європи, Азії й Африки. В економіку якої з початку 2009 р. поступило 18,4 млн. доларів США прямих іноземних інвестицій з 20 країн світу [1].

Рівень інвестиційної привабливості сільського господарства для іноземних інвесторів в умовах економічної кризи залежить від дешевизни робочої сили й можливості експорту продукції на зовнішні ринки. Це

пояснюється низькими показниками ефективності функціонування аграрних (як і всіх інших) підприємств та купівельної спроможності (на місцевих ринках) у таких умовах.

Слід вказати, що одним із суттєвих недоліків у сучасному процесі інвестування агропромислового виробництва є значна диспропорція у структурі капітальних вкладень, лівова частка яких припадає на переробку аграрної продукції. Підвищена ризикованість аграрного виробництва повинна компенсуватися вищою ставкою прибутковості порівняно з іншими видами економічної діяльності. Ще не відпрацьовано паритет міжгалузевих економічних відносин для підвищення інвестиційної привабливості для приватних інвесторів. Головною причиною низької інвестиційної активності приватних інвесторів у сільському господарстві залишається низька прибутковість і великий ризик у тваринництві та значна невизначеність з поверненням капіталу у рослинництві.

Іноземні інвестиції вкладаються, переважно, в ефективно працюючі підприємства і галузі, які мають високу оборотність капіталу, коротку тривалість виробничого циклу і періоду між інвестуванням та отриманням прибутку, низьку ризикованість і позбавлені сезонності. Проте подальший економічний підйом цих суб'єктів господарювання повинен відбуватися за рахунок внутрішніх джерел фінансування, одночасно із використанням прямих іноземних інвестицій.

Для підвищення інвестиційної привабливості та ефективної діяльності підприємств АПК необхідні: стабільність законодавства в державі; привабливий інвестиційний клімат; державна непряма підтримка через передбачувану податкову, цінову і фінансово-кредитну політику. Залишається важливим питання якості інвестицій, тобто ефективності їх освоєння. Слід створити належну систему захисту прав інвесторів, сприяти збільшенню вкладень в основний капітал, залученню прямих іноземних інвестицій, розширити застосування небанківських фінансово-кредитних інвестицій.

Необхідно зменшувати облікову ставку за надані комерційними банками кредити. Для розвитку кредитування аграрних підприємств доцільним є підвищення їх кредитоспроможності та удосконалення інвестиційної діяльності.

Основними шляхами поліпшення інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України є: технічне переоснащення підприємств, удосконалення технологій виробництва, зростання реінвестицій прибутку й амортизаційних відрахувань, стимулювання довгострокового банківського кредитування, розвиток лізингу та іпотеки, ринку страхових послуг, створення привабливих умов для залучення зовнішніх інвестицій та нагромадження власного капіталу вітчизняними агроваровиробниками.

Література:

1. *Островская М.* Подводим итоги уходящего года / *М. Островская* // Южная правда.– 2009.–№ 144.–С.1.

ПРІОРИТЕТНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

*Данік Н.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів
Миколаївський державний аграрний університет*

Необхідність формування та належного розвитку вітчизняного продовольчого ринку і збільшення експортного потенціалу країни вимагає радикального удосконалення організаційно-економічних відносин на селі. На даному етапі розвитку аграрної сфери економіки України одержала поширення досить велика кількість різноманітних форм господарювання.

Аграрний сектор виявився досить вразливим в умовах ринкової трансформації. Більше того, саме у контексті оцінки стану і перспектив розвитку сільського господарства нині розглядаються наслідки і напрямки ринкового реформування національної економіки у цілому, а соціально-економічні проблеми села фокусують найпалкіші економічні і політичні дискусії сьогодення. У таких умовах важливі комплексні реалістичні підходи, коли недопустимі як недоречна ринкова ейфорія із спрощенням і недооцінкою об'єктивно зумовлених труднощів, так ортодоксальний консерватизм з виключно песимістичними прогнозами стосовно ефективної реорганізації аграрного сектора на ринкових засадах.

Протягом останніх декількох років дослідженням теоретичних і практичних аспектів цієї проблеми займалися такі вчені, як Александрова А.І., Бурдейний І.М., Бурик А.Ф., Галиновская Е.С., Капинос Р.Г., Кропивко М.Ф., Липчук В.В., Лобас М.Г., Месель-Веселяк В.Я., Петренко О.Я., Саблук П.Т., Федоров М.М., Червен І.І., Шеїн І.В., та інші. Проте цілий ряд питань залишається невирішеними та не до кінця з'ясованими. Актуальність проблеми, невирішеність та недостатнє її висвітлення в економічній науковій літературі зумовили вибір теми дослідження і визначили коло розглянутих у ній питань, її цільову спрямованість та логіко-структурну побудову.

В процесі реформування аграрного сектора виняткова увага була приділена трьом основним узагальненим поняттям: приватизації, земельній реформі, розвитку фермерства. Саме тому сьогодні, на наш погляд, необхідні великомасштабні дослідження із різних аспектів розвитку підприємств малого та середнього бізнесу України. Виконані ж до цих пір дослідження носять, на жаль, достатньо фрагментарний характер. У багатьох випадках це пояснюється відсутністю єдиного підходу не тільки до визначення малих форм господарювання взагалі, але й малого та середнього підприємства зокрема. Окремі спроби як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників виробити єдине або узагальнене поняття, здається, наперед приречені на провал [1, с. 8]. Зважаючи на чисельність і різноманітність задач, для вирішення яких може знадобиться формальне визначення малого і/або середнього підприємства, диференційованості об'єктивних зовнішніх умов, завжди будуть виникати варіації на цю тему. Про практичну нездійсненність такого роду задач йдеться у багатьох працях вчених, при цьому

підкреслюється, що для будь-яких цілей можуть використовуватися (що й робиться) різні визначення.

Відмітимо також, що для вирішення одних задач необхідне чітке або формальне визначення поняття “мале”, “середнє” підприємство, для вирішення інших - достатньо наявності загальних узгоджених підходів до розуміння суті, що криється за тим чи іншим поняттям.

Окремі економісти-аграрники і практики фермерського руху в Україні пропонують в якості свого бачення аграрної реформи - створення єдиної форми господарювання - сімейної ферми. З цього приводу, хочемо підкреслити, що для економічно розвинутих країн, де сільське господарство виражене в основному фермерством – цей уклад формувалася упродовж сторіч. Фермерство тут виступає одночасно і укладом життя і формою господарювання. В українських селах укладом життя і нині залишається самотнє село, сільський устрій, а фермерство зароджується поки що як форма господарювання на селі. Ось в чому, по нашому, і криється основна проблема і тому в перехідний період реформування аграрного сектора економіки в українському селі, хочемо ми цього чи ні, будуть у наявності різні форми господарювання, а уклад життя ще досить тривалий час залишатиметься сільським.

Вчитись за кордоном досвіду в тамтешніх фермерів може і потрібно, але, на нашу думку, це втрата часу. Слід зрозуміти, що селянська праця, праця до нестями, живі організми, режим праці і відпочинку та їх специфіка скрізь однакові. Почуття відповідальності за власну справу, реальна (а не формальна) нормативна правова база, яка б захищала селянина від будь-якого посягання на його приватну власність, захист та підтримка держави і, не заважала селянину працювати.

Специфіка аграрних перетворень в нашій країні полягає і в тому, що в перехідний період на основі приватної власності на земельні та майнові паї можна формувати й нові господарські структури, створювати нові виробничі відносини на основі колективних форм організації виробництва. Маємо законодавче поле для створення таких підприємств. У них формується власник, який може одержувати землю в оренду. Ним може бути і фермер, і керівник сьогоденного підприємства, новий господар у сільськогосподарському виробництві, яким селяни можуть доручити господарювати на їх землі [2, с. 4].

Головне - принести в село ідеологію бізнесу, сучасний менеджмент та перейти до економічних методів управління. Українське реформоване село як ніколи потребує капіталовкладень. Нехай це будуть російські рублі, американські долари, німецькі марки, англійські фунти, французькі франки чи українські гривні, але головне, щоб українські чорноземи не поростали бур'янами і була користь від того всьому суспільству.

Література:

1. *Месель-Веселяк В.Я.* Напрями забезпечення конкурентоспроможності аграрного виробництва/ *Месель-Веселяк В.Я.* // Економіка АПК. – 2009. - № 10. – с. 7 – 9.

МЕХАНІЗМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИСКОРЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

*Долгоаршинова А.Ю., асистент кафедри фінансів
Миколаївський державний аграрний університет*

Сучасний стан економіки України приводить до постійного зростання дебіторської заборгованості і неприпустимо високого її рівня. Криза неплатежів стала сьогодні основним лихом в економіці.

Результати аналізу факторів і причин росту дебіторської заборгованості аграрних підприємств, особливостей розвитку сучасних механізмів і методів фінансового менеджменту є умовою створення концепції синтезу системи оперативного управління дебіторською заборгованістю підприємства.

У підприємствах аграрного сектору спостерігається негативна тенденція до збільшення середнього терміну погашення дебіторської заборгованості. Темпи приросту дебіторської заборгованості випереджають темпи приросту виручки підприємств, що погіршує їхню платоспроможність, збільшує ризик втрати ліквідності [5].

Управління формуванням дебіторською заборгованістю спрямовано на розширення обсягу реалізації продукції й полягає в оптимізації розміру дебіторської заборгованості й забезпеченні своєчасної її інкасації [4].

Управління інкасацією дебіторської заборгованості має передбачати розробку ряду заходів щодо погашення дебіторської заборгованості, терміни сплати якої прострочені. Це необхідно для того, щоб регулювання могло здійснюватися в превентивному порядку.

Для скорочення дебіторської заборгованості кожне підприємство повинно розробляти методи вдосконалювання розрахункових операцій, створювати механізм поліпшення розрахункових відносин, забезпечувати максимальний ефект від цих відносин.

Важливою умовою ефективного управління дебіторською заборгованістю є розробка методів і прийомів її планування, які б враховували особливості сезонної діяльності аграрних підприємств.

Вивчення світового досвіду підтверджує наявність великої кількості методів і прийомів управління дебіторською заборгованістю, серед яких найбільш поширеними є надання знижок, збільшення термінів погашення, використання факторингу та інші [2].

Управління дебіторською заборгованістю в аграрних підприємствах передбачає розробку і впровадження ефективного його механізму управління, який передбачає наступні етапи:

1. Формування стандартів платоспроможності покупців та їх оцінку (дебіторська заборгованість у попередньому періоді).
2. Обґрунтування умов платежу та прийомів стягнення дебіторської

заборгованості.

3. Прийняття рішень стосовно методів управління дебіторською заборгованістю.

4. Впровадження системи контролю за рухом дебіторської заборгованості.

5. Вибір підприємством прогресивних форм рефінансування дебіторської заборгованості [4].

Основними формами рефінансування дебіторської заборгованості, що застосовуються нині, є факторинг, форфейтинг, облік векселів. Вважаємо, що до цього переліку необхідно внести уступку вимоги переведення боргу [3].

Дослідження показують, що методи управління дебіторською заборгованістю в аграрних підприємствах в різні проміжки часу мають бути різні. Так, на початку року для сільськогосподарського підприємства доцільно застосовувати метод відсоткових знижок за термінову оплату рахунків. У період з липня по жовтень (листопад) можна використовувати відстрочку платежу, оскільки витрати, що виникають внаслідок кредитування, покриваються доходами від збільшення обсягів реалізації; у грудні – сезонні датування.

Крім цього одним із напрямів управління дебіторською заборгованістю, що сприятиме її зменшенню, має стати посилення контролю за нею через створення на кожному підприємстві спеціальних підрозділів [1].

Виходячи з цього пропонуємо таку послідовність інструментарію управління дебіторською заборгованістю: аналіз реального стану дебіторської заборгованості; визначення факторів, що впливають на рівень дебіторської заборгованості; вивчення складу і вікової структури дебіторської заборгованості; контроль за значенням коефіцієнту середнього погашення дебіторської заборгованості; створення резерву за сумнівними боргами; застосування системи знижок.

Економічне становище, що склалося в Україні, зумовлює потребу у вжитті радикальних і реальних заходів які нададуть можливість забезпечити управління розрахунками на принципах оптимізації інтересів підприємств партнерів. Крім того, проблема неплатежів за товари, роботи, послуги в Україні пов'язана здебільшого з відсутністю майнової відповідальності покупців за невиконання своїх договірних зобов'язань.

Таким чином, саме ефективна організація роботи з дебіторською заборгованістю дасть змогу здійснювати необхідне управління нею.

Література:

1. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24 – 36.
2. Бондаренко О.С. Методика управління портфелем дебіторської заборгованості / О.С. Бондаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №4. – С. 17 – 22.
3. Матицина Н.В. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю / Н.В. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 12. – С. 39 – 42.

4. Матицина Н.В. Фінансова політика підприємства як інструмент управління дебіторською заборгованістю / Н.В. Матицина // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 7. – С. 25 – 28.
5. Черненко Л.В. Прийоми і методи управління дебіторською заборгованістю // Вісник Полтав. держ. аграр. акад. – 2006. – №1. – С. 165–167.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Кушнір І.В.

Миколаївський державний аграрний університет

Вітчизняна практика засвідчує, що учасники ринку капіталів, суб'єкти господарювання досить часто приймають неефективні фінансово-інвестиційні рішення. Першопричиною прийняття нераціональних управлінських рішень у фінансовій сфері та зниження ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому є нерівномірний розподіл інформації між різними групами учасників фінансових відносин. Економічна наука уже тривалий час знаходиться у пошуку шляхів вирішення завдання удосконалення механізмів зменшення інформаційних ризиків. Про актуальність цього напряму економічної думки свідчить уже те, що найбільш видатним його представникам — Дж. Акерлоф, У. Вікрі, Р. Коуз, Д. Канеман, К. Ерроу, Д. МакФадден, Дж. Мирліс, М. Спенс, Дж. Стігліц, М. Ауман, К. Шеллінг — було присуджено Нобелівську премію в галузі економіки.

Західною наукою і практикою розроблено цілий ряд способів зменшення негативних наслідків інформаційної асиметрії, зокрема: система подання сигналів, фільтрування, самоселекція, стимулювання, моніторинг та контроль. Одним із дієвих інструментів інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень та важливим елементом забезпечення інформаційної функції фінансового контролінгу на підприємстві є фінансова діагностика.

Роль фінансової діагностики у зменшенні інформаційної асиметрії, а також визначальне місце інформаційного забезпечення в системі функцій контролінгу дозволяють віднести фінансову діагностику до числа ключових функціональних інструментів контролінгу. Результати діагностики слугують інформаційною підтримкою прийняття управлінських рішень в галузі фінансового та комерційного кредитування, інвестування, аквізицій, реорганізації, диверсифікації діяльності.

Фінансова діагностика — це процес ідентифікації якості фінансового стану підприємства та визначення чинників, які впливають на його фінансові параметри. Метою діагностики є інформаційне забезпечення управлінських рішень на основі оцінки майбутньої спроможності підприємства генерувати грошові потоки, отримувати прибуток та створювати додану вартість, а також виявлення слабких сторін чи додаткових можливостей. Для реалізації цієї мети фінансова діагностика виконує такі основні функції: зменшення інформаційної асиметрії між особами, відповідальними за прийняття

фінансових рішень та об'єктом управління; прогнозування фінансового стану; ідентифікація чинників, що впливають (чи вплинули) на покращення чи погіршення фінансових параметрів суб'єкта господарювання.

Особливості методик та моделей фінансової діагностики у значній мірі визначаються інформаційними потребами користувачів результатів діагностики. Залежно від інститутів, що здійснюють аналітичні процедури доцільно виокремити внутрішню (забезпечується контролінгом чи іншими аналітичними службами підприємства) та зовнішню (здійснюється рейтинговими агенціями, незалежними аудиторами, фінансовими аналітиками та посередниками, банками) діагностику фінансового стану. Є три методичні підходи до фінансової діагностики:

- традиційний, що ґрунтується на застосуванні стандартних аналітичних прийомів (горизонтальний та вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників, порівняльний аналіз, факторний аналіз) і передбачає вивчення простих формалізованих залежностей між окремими позиціями фінансової звітності на основі обчислення декількох груп показників та порівняння їх значень з нормативними, середньогалузевими та в динаміці;

- бальна система оцінювання, яка передбачає використання стандартного набору аналітичних процедур та розрахунків декількох груп показників. Залежно від значень фінансових показників вони оцінюються певною кількістю балів на підставі спеціально розробленої шкали. Інтегральний показник розраховується як сума отриманих балів за визначеними показниками. Залежно від набраних балів та відповідно до рейтингової шкали позичальнику присвоюється певний рейтинг чи клас;

- математично-статистичне моделювання, яке передбачає широке використання економетричних методів обробки фінансової інформації, таких як дискримінантний аналіз, логістична регресія тощо. Підхід репрезентує передову практику фінансової діагностики і знайшов своє використання в практичній діяльності провідних фінансових інститутів, рейтингових агентств та великих компаній.

Аналіз вітчизняної теорії і практики фінансової діагностики підприємств засвідчив, що у переважній більшості випадків для цілей діагностики використовується традиційний підхід. Саме тому вади практики фінансової діагностики в Україні впливають із недоліків традиційного підходу: відсутність достатнього наукового обґрунтування критичних значень фінансових показників, їх комбінацій, що включаються в окремі методики; нехтування можливостями економетричних методів обробки інформації, майже повне ігнорування показників, що характеризують вартість підприємства та його чисті грошові потоки. Ці недоліки зумовлюють однобічність та суб'єктивність результатів фінансової діагностики. Суттєвою вадою практики фінансової діагностики в Україні є фактично повна відсутність оцінки ефективності відповідних методик. Це дає підстави припустити, що діагностика фінансового стану підприємств в Україні здебільшого не виконує притаманні їй функції. Для підвищення ефективності фінансової діагностики слід більш активно використовувати системи діагностики, що ґрунтуються на економетричних методах обробки фінансової інформації. Одним із варіантів вирішення завдання

удосконалення фінансової діагностики є використання рейтингової системи оцінювання підприємств.

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОВОЧІВ

Рябенко Г.М., к.е.н.

Миколаївський державний аграрний університет

Формування конкурентоспроможного виробництва овочеконсервної продукції у сільськогосподарських підприємствах є одним з найважливіших завдань вирішення продовольчої безпеки країни. Підвищення конкурентоспроможності овочів та продуктів їх переробки є основою для забезпечення ефективного функціонування овочеконсервного підкомплексу на внутрішньому ринку і створення умов для виходу його на зовнішній ринок.

Основними проблемами овочеконсервного підкомплексу є: висока собівартість продукції; низький рівень механізації виробничих процесів; низький рівень якості продукції та селекційної роботи; незначна кількість господарств, спеціалізованих на постійному вирощуванні тих чи інших видів овочевої продукції; випереджаючий ріст цін на насіння, добрива, енергоресурси, транспортні послуги порівняно з цінами на кінцеву продукцію; відсутність необхідної кількості сховищ, устаткування і технологій зберігання овочів; нерозвинута заготівельна та збутова інфраструктура; низький рівень рентабельності овочівництва; криза неплатежів; низька інвестиційна привабливість галузі; недостатнє інформаційно-консультативне та маркетингове забезпечення; відсутність вертикально-інтегрованих систем виробництва та розподілу продукції галузі; відсутність державно-бюджетних ресурсів для підтримання та розвитку галузі; відсутність механізму державного регулювання ринку овочів.

Для забезпечення виробництва конкурентоспроможних овочів і достатньої захищеності товаровиробників необхідна державна підтримка, яка зумовлена сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, непостійністю цін, залежністю доходів сільськогосподарських підприємств від природних умов, слабкою інвестиційною привабливістю. На державному рівні необхідно провести ряд наступних заходів:

- привести у відповідність з положеннями і нормами СОТ законодавчу базу з питань стандартизації, сертифікації;
- вдосконалити механізм ціноутворення на овочі та овочеву продукції, який передбачає формування системи цін (закупівельних, гарантійних, ринкових) з дотриманням принципу доцільності їх застосування;
- проводити закупівельні та товарні інтервенції (морква, буряк, капуста, цибуля), які призначені для регулювання ринку овочів з метою збереження стабільного попиту на продукцію та відшкодування затрат при сезонному зниженні цін;

- проводити виплату фіксованих сум у розрахунку на гектар землі на рівні, достатньому для компенсації щорічних втрат товаровиробників від диспаритету цін;

- фінансувати проведення заходів довгострокового характеру, що забезпечують підвищення ефективності виробництва (виділяти субсидії на будівництво господарських приміщень, іригаційних систем);

- розширити кредитування підприємств з виробництва та переробки овочів через механізм здешевлення кредитів, але необхідно переглянути схему руху бюджетних коштів для компенсації процентної ставки з таким розрахунком, щоб такі кошти надходили не банкам, а товаровиробникам, розробити чіткі умови доступу до пільгових кредитів, максимально спростити оформлення одержання пільгових кредитів.

Державна, всебічно відпрацьована фінансова політика, має створювати рівні умови господарювання, повинна носити системний, обґрунтований характер, підтримувати постійний взаємозв'язок із виконавцями та забезпеченням конкретних результатів.

ЗМІСТ	
	СТОР.
СЕКЦІЯ: «УКРАЇНОЗНАВСТВО»	
<i>Михайлюк В. О.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В РАМКАХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	2
<i>Кравченко Т. П.</i> ЕКОНОМІЧНА ТЕРМІНОЛЕКСИКА У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)	4
<i>Шарата Н. Г.</i> КАТЕГОРІЯ СПОСОБУ ДІЄСЛІВ: СПЕЦИФІКА ВИРАЖЕННЯ	5
<i>Кунашенко О. В.</i> КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ	7
<i>Березовська Т. В.</i> РОСІЙСЬКА ПРЕСА 1878 – 1887 РР. ПРО ЗОВНІШНІЮ ПОЛІТИКУ РОСІЇ	11
<i>Савчук М. П.</i> ЗАСТОСУВАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ	13
СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ»	
<i>Ханстантинов В. О.</i> ДМИТРО ДОНЦОВ ПРО ТОЛЕРАНТНІСТЬ	16
<i>Молчанова О. Б.</i> РОЛЬ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ВІДНОСИН «ДОВІРА - НЕДОВІРА»	18
<i>Мандрик Л. П.</i> ПОЛІТИЧНА ОСВІТА ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	20
<i>Костюков О. К.</i> РЕЛІГІЙНО – ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ МОРАЛЬНОГО ЖИТТЯ	22
<i>Казачинський Є. Г.</i> РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ СОЦІАЛЬНО – ПОЛІТИЧНОГО ЦИКЛУ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	24
<i>Шпак Д. О.</i> ФОНДИ РОЗВИТКУ ГРОМАД – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА В ПРОЦЕСІ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	26
<i>Марчук Л. П.</i> ПРО ФІНАНСОВІ МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ	28
<i>Костюченко Т. І.</i> УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	30
<i>Золотих І. Б.</i> ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК	32
<i>Біліченко О. С.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ	34
<i>Грехова О. Т.</i> РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	36
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ»	
<i>Іхсанов Ш. М., Лопушевська В. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЛАНЦЮГІВ МАРКОВА ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО – ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	39
<i>Худякова И. М.</i> АВТОМАТИЗИРОВАНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ УЧЕБНИМ ЗАВЕДЕННЯМ	41

<i>Кірей К. О.</i> ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОСТІ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІНФОРМАТИКА ТА КОМП'ЮТЕРНА ТЕХНІКА»	44
<i>Нелєпова А. В.</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВНЗ	45
<i>Мигнович С. М.</i> ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОНОМІЦІ	47
<i>Цисс О. М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ САПР AUTOCAD З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ	49
<i>Борян Л. О.</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ	50
<i>Кубова Р. М., Веселівська Н. В.</i> ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ВИТРАТ ПРАЦІ ТА КАПІТАЛОВКЛАДЕНЬ У ВИРОБНИЦТВІ С/Г ПРОДУКЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ФУНКЦІЇ КОББА – ДУГЛАСА	51
<i>Макарова Л. М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ФІРМИ «1С» В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	53
<i>Боборикіна Л. Я.</i> ПЛАНУВАННЯ БАГАТОРІВНЕВИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ СППР «MICROSOFT PROJECT»	54
СЕКЦІЯ: «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ»	
<i>Клочан В.П.</i> ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ	57
<i>Вишневецька О. М.</i> РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ВПЛИВОМ НАСЛІДКІВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ	58
<i>Костаневич Н.І.</i> РІВЕНЬ ФІНАНСОВОГО РИЗИКУ ПРИВАТНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПЕРВОМАЙСЬКОГО РАЙОНУ	60
<i>Ужва А. М.</i> КОНТРОЛІНГ ЯК СИСТЕМА ЯКІСНОГО РІВНЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	61
<i>Костирко А.Г.</i> ФЕРМЕРСТВО ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	63
<i>Саваріна І.П.</i> СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН	65
СЕКЦІЯ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»	
<i>Потривасєва Н.В.</i> НАПРЯМКИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МАШИННО-ТРАКТОРНОГО ПАРКУ В АПК УКРАЇНИ	66
<i>Дубініна М.В.</i> ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	70
<i>Сердюк В.Т.</i> ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	71
<i>Сирцева С.В.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	74
<i>Боднар О.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В РЕГУЛЮВАННІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	76
<i>Лесік І.М.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОВОЧЕПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ В УМОВАХ РИНКУ	79
<i>Марковська Т.С.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ	81
<i>Лугова О. І.</i> СУТНІСТЬ ТА СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ	83

Мельник О. І. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОПЛАТИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	85
Чебан Ю.Ю. ЗАБЕЗПЕЧЕННІСТЬ ПРИМІЩЕННЯМИ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЗАГАЛЬНИЙ СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	87
Пісоченко Т. С. ЕКСПОРТНИЙЦЬ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЕКСПОРТНА ПОЛІТИКА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	89
Барішевська І.В. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	91
СЕКЦІЯ «ФІНАНСИ»	
Бурковська А.В. ІНВЕСТИЦІЇ В АГРАРНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ	94
Данік Н.В. ПРІОРИТЕТНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В АГРАРНИЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	96
Долгоаршинова А.Ю. МЕХАНІЗМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИСКОРЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ	98
Кушнір І.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ	100
Рябенко Г.М. НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОВОЧІВ	102